

**A magyar vállalkozások a
nemzetközi szolgáltatási
versenyben**

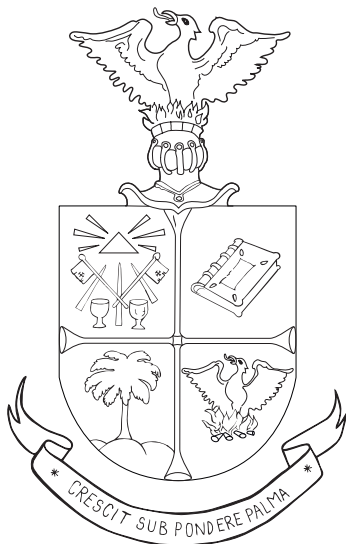
konferencia előadásainak szerkesztett változata

A magyar vállalkozások a nemzetközi szolgáltatási versenyben

konferencia előadásainak szerkesztett változata

Szerkesztette:

BECSEY ZSOLT LÁSZLÓ

Budapest, 2020

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

© Szerzők, 2020

ISBN 978-615-5961-28-1

ISSN 2560-0974

A magyar vállalkozások a nemzetközi szolgáltatási versenyben
konferencia kötetének kiadása a
Pallas Athéné Domus Educationis Alapítvány
támogatásával valósult meg.

PADE

PALLAS ATHÉNÉ
DOMUS EDUCATIONIS
ALAPÍTVÁNY

Kiadja a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara
Felelős kiadó: Prof. Dr. Miskolczi-Bodnár Péter

A kiadvány nyomdai munkálatait előkészítette:
Patrocinium Kiadó

TARTALOMJEGYZÉK

Dr. Becsey Zsolt László <i>A szerkesztő bevezetője</i>	7
Prof. Dr. Zsengellér József <i>Rektori köszöntő</i>	9
Dr. habil. Szuchy Róbert <i>Dékánhelyettesi köszöntő</i>	13
Prof. Dr. Kovács Árpád <i>A magyar költségvetési politika és a külgazdaság, a magyar gazdaságpolitikai célkitűzések fényében</i>	17
Baksay Gergely <i>Versenyképességi tükrök – a versenyképesség mérése és fejlesztése</i>	39
Szép-Tüske Rita <i>Miként tudja a magyar külgazdasági politika segíteni a szolgáltatás-exportot?</i>	57
Dr. Becsey Zsolt László <i>A szolgáltatások nemzetközi kereskedelmének tendenciájáról és a magyar teljesítményről</i>	63
Dr. Mosóczi László <i>A magyar közlekedési szolgáltatások helyzete és nemzetközi vonatkozásai</i>	83
Szalai Piroska <i>A magyar, illetve a budapesti start-up vállalkozások helyzete a nemzetközi versenyben</i>	91

Gion Gábor

A magyar pénzügyi szolgáltatási piac és helyzete99

Dr. Becsey Zsolt László

Zárszó105

Dr. Becsey Zsolt László¹

A SZERKESZTŐ BEVEZETŐJE

Szép jó reggelt kívánok Mindenkinnek! Köszönöm, hogy eljöttetek! A regisztrációk alapján átfolyóban nagyobb tömegre is számítottunk, de hát a konferenciák azok ilyenek, pénteken délelőtt is vagyunk. Szóval Mindenkit köszöntenék a szervező csapat nevében, a Rektor Úr és a Kar oktatási dékánhelyettese, Szuchy úr is itt van, akik szintén köszönteni fogják a megjelenteket. Annyit szeretnék csak mondani, hogy ez a negyedik konferencia lesz, és nagyon örülök, hogy a szakma újra megjelent a külgazdasági témában, és olyan előadókat is tudtunk felkérni, akiknek előadása mindenféleképpen érdekes lesz.

A konferenciánk szakmai partnere a Magyar Közgazdasági Társaság, és köszönöm, hogy a tiszteletbeli elnökük is többek között itt van közöttünk, aki majd az első előadást is tartani fogja. Az egész külgazdaság témakörét szeretnénk felölelni az általános bevezető részek után: érintjük a versenyképességi helyzetünket - kimagaslóan Baksay MNB igazgató úr részéről-, majd rá fogunk térni az exportra, azon belül is szolgáltatás exportra. Így is terveztük ezt a szakmai programot, tehát mind a Külügyminisztérium, mint a horizontálisan irányító tárca részéről hallunk előadást, mind pedig külön meghívtunk olyan egyedi előadókat is, akik pl. start up-okról tartanak ismertetést. Két szakállamtitkár pedig a pénzügyi és a közlekedési szolgáltatás nemzetközi helyzetét, gondjait is el fogja mondani. Nagyon szépen köszönöm mindenkinek, aki eljött, az előadókat is köszöntöm, majd folyamatosan fogom felkérni őket, hogy adjanak elő. De mindenképp előttr hallgassuk meg a köszöntőket az Egyetemünk és a Karunk nevében. Ennek keretében először kérem Prof. Dr. Zsengellér József Rektor Urat, hogy köszöntse a résztvevőket pár percben.

1 KRE ÁJK Gazdaságdiplomáciai szaktanácsadó szakirányú továbbképzés szakfelelőse, volt EP képviselő és külgazdasági államtitkár

Prof. Dr. Zsengellér József¹

MEGNYITÓ

Tisztelt Előadók!

Tisztelt Vendégeink!

Kedves Hölgyeim és Uraim!

Nagy öröömre szolgál, hogy a Károli Gáspár Református Egyetem nevében köszönhetem Önöket a Magyar vállalkozások a nemzetközi szolgáltatási versenyben c. konferencián. Egyetemünk Állam- és Jogtudományi Kara szervezésében ez már nem az első magyar külgazdasági témájú konferencia. Ennek egyik oka az, amint az már nyilván Önök előtt is ismert, hogy jelenleg egyetemünkön az Állam- és Jogtudományi Kar ad otthont a gazdasági képzéseknek és kutatásoknak. Azért mondom, hogy jelenleg, mivel határozott törekvésünk, hogy a jövőben bővítve gazdasági képzéseinket, önálló szervezeti egységként lehessen jelen a gazdaságtudomány. A másik ok természetesen oktató- és kutató kollégáink ambiciózus munkája és törekvése, mely meg tudja mozgatni a szakma kiválóságait is. Így köszöntöm most, ha nem is név szerint, a tisztelt előadóinkat, akiknek köszönjük, hogy elfogadták felkérésünket. És megköszönöm kollégámnak, Becsey Zsolt tudományos főmunkatárs Úrnak, illetve munkatársainak a lelkes szervező munkát. Ugyanakkor hálásak vagyunk, hogy immár évek óta töretlen támogatását bírhatjuk a Magyar Nemzeti Bank Pallas Athéné Alapítványainak, most a PADE segítségével rendeztük meg ezt a mai konferenciát.

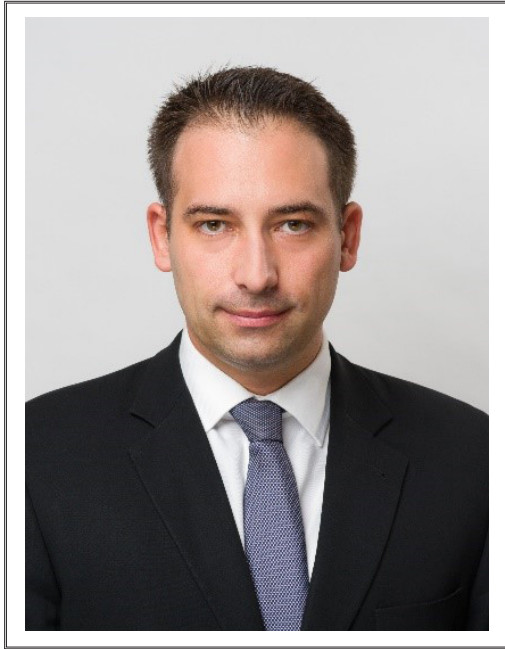
De miért épp a Károli? Kérdezhetik előadókink és hallgatóink is egyaránt. Miért jó a Károli Református Egyetemnek, hogy gazdasági képzéseket indít, gazdasági kutatásokat folytat, gazdasági témájú konferenciákat és vitákat szervez? Leegyszerűsítve mondhatnám azt, hogy

1 Károli Gáspár Református Egyetem, rektor

mivel a Károli egy református egyetem, és ez a református jelző a magyar nyelvhasználatban a protestantizmus kálvini irányát mutatja. A reformációhoz és a kálvinista puritanizmushoz visszanyúlva határozta meg annak idején a szociológus Max Weber a kapitalizmus kialakulásának az eredőjét. Weber helyesen mutatott rá arra, hogy a XVI-XVII. századi Európa protestáns országaiban a hatékony, kemény munka vált Isten dicsőítésének elsődleges eszközévé, és ebből fakadt a szigorú munkamorál, amely a modern kapitalizmushoz is szükséges tőkefelhalmozást is elősegítette. Kritikusai azonban helyesen korrigálták, hogy ez csupán az egyik szegmense volt ennek a folyamatnak. Ugyanakkor a weberi tézis általános érvényű esszenciája az, hogy az emberek cselekedeteit leginkább hitbeli és erkölcsi meggyőződésük határozza meg a gazdasági rendszer kialakításában is. Vagyis kapitalista gazdasági berendezkedésünk manapság egyre szembetűnőbb igazságtalanságai éppen a hiányzó vagy téves hitbeli és erkölcsi szempontra vezethető vissza. És ezen a ponton jelenik meg egy keresztyén egyetem, akár a Károli is, mely hitbeli és etikai normák tekintetében, a Biblia alapján állva, szilárd kiindulópontot fogalmazhat meg a mai világban, egy etikus közgazdaságtan kialakítása számára. Figyelmeztet a Szentírás: „mit ér az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de lelkében kárt vall”. Kötelességünk, hogy lehetőségeink szerint igazságosabbá tegyük gazdaságunkat. Teljesen igazságos sohasem lehet, de közelíthet ahhoz, hiszen ahogyan Jézus is mondta: „szegények mindig lesznek veletek”, de az ember Istentől kapott eltulajdoníthatatlan méltósága és a Krisztusi szeretet parancsának figyelembe vétele segíthet a mostani helyzeten, melyben a megfelelő erkölcsi szemlélet híján legjobb jogszabályok sem képesek igazságos és emberséges társadalmi viszonyokat előidézni. A keresztyén etikából fakadó két nagy törekvés az ép természet fenntartása és a kölcsönös tiszteletre épülő közösség megteremtése kell, hogy meghatározza a Károli Egyetem jelenlegi és jövőbeni képzéseinek esszenciáját, oktatásának fókuszát. Hogy ezzel a szemlélettel felvértezve frissen végzett szakemberek állhassanak be a hazai gazdaság rendszerébe. Éppen ezért nem mellékes számunkra a magyar gazdasági szereplők helyzete, és külgazdasági lehetőségeik sem. Mai konferenciánk megszólalói ebben a témakörben mutatják be a je-

lenlegi és a közeljövő helyzetet. Remélhetőleg egyetemünk nem csak a helyszínnel, és a konferencia megszervezésével, de majd a témakör további kiemelésével, és esetleges javaslatok megfogalmazásával is hozzájárulhat majd a témához. Kívánok jó előadásokat, konstruktív beszélgetéseket, vitákat. A konferenciát ezennel megnyitom, Isten áldja Önöket.

Köszönöm figyelmüket!

Dr. habil. Szuchy Róbert¹

KÖSZÖNTŐ

Jó napot kívánok!

Mindenkit nagy szeretettel és tisztelettel üdvözlök a mai alkalommal. Külön tisztelettel köszöntöm főtiszteletű Rektor Urat, tisztelt Elnök Urat, tisztelt Államtitkár Urat, tisztelt Vendégeinket. Az üzleti élet a mai világban egyfajta új kooperációt, egyfajta új hozzáállást, és újfajta gondolkodást kíván meg. A Jogtudományi Karunk egyszerre ötvözi a jog- és a gazdaságtudományi elemeket is, hiszen azon Jogtudományi Karok egyike vagyunk vagy csak egyike kizárólag, ahol egyszerre oktatunk jogtudományt és gazdaságtudományt, és emellett persze társadalomtudományi képzéseket is. Mint oktatási dékánhelyettes az oktatás oldaláról próbálom megfogni ezt a kérdést, és mindig egy kis anekdota jut eszembe, amit Dr. Verebics János tanár úrtól olvastam nem olyan rég, amely rávilágít hogy hogyan lehet az egyetemi oktatásban a hallgatókkal megértetni a vállalkozás és szolgáltatások jellegét. Az anekdota így szól (Verebics tanár úrtól idézve): „1931-et írunk, Magyarországon is dübörög a gazdasági válság, Kovács, az ifjú munkanélküli segéd megalégeli nyomorúságát, és egy borús hétfő reggelen elhatározza, hogy harcba száll a tőke ellen, belép az illegális kommunista pártba. Az elvtársak nagyon megörik neki, a mozgalomban a Kalmár fedőnevet kapja. Az illegális párt vezetője rögtön az alábbi feladatot adja neki: osszon ki 3000 szórólapot a vörös Csepelen. Kalmár elvtárs, kész az ügyünkért harcba indulni? Mindenre készen vagyok, elvtársak. Nagyszerű, vasárnap készülünk egy nagy elmentüntetésre, menjél ki és oszd ki a szórólapokat. Vállalom, elvtársak. Útnak indul, elmúlik a kedd, elmúlik a szerda, elmúlik a csütörtök és a péntek is, de Kalmár elvtársról semmi hír. Végre szombat délután szurtosan, fáradtan, büszkén ragyogva beesik a pártirodába: a feladat

1 Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, oktatási és tanulmányi dékánhelyettes

teljesítve, elvtársak. Na, de Kalmár elvtárs, miért tartott ennyi ideig 3000 szórólapot a vörös Csepelen szétosztani? Mire Kalmár döbbenten megszólal: szétosztani, nem eladni?” Az üzleti életben a gazdasági szerződések mindig csak egyfajta keretet teremtenek a gazdasághoz, alapvetően mindig egyfajta szolgáltatás az, ami megteremt és leképez egy szerződést. Ha valamiféle tulajdon átruházására vonatkozik az adott ügylet, akkor az adásvétel lesz, ha egyoldalú, akkor pedig ajándékozási. Mindig valamilyen szolgáltatás áll valamilyen ellenszolgáltatással szemben. Amikor közgazdászokat, menedzsereket próbálunk kiképezni a KRE ÁJK-n, azzal a nehézséggel szembesülünk, hogy a jól felkészült közgazdász, sose lesz teljes egészében jogász, a jól felkészült közgazdász pedig kellőképpen felkészült jogi ismeretekkel kell, hogy rendelkezzen. Ezt a szinergiát próbálja megteremteni az Állam-és Jogtudományi Karunk: egyrészt a gazdálkodás- és menedzsment alapképzésünkkel, másrészt a levezető elnök úr által vezetett gazdaságdiplomáciai szaktanácsadó rendkívül speciális szakirányú továbbképzésünk segítségével. Azt gondolom, hogy a mai konferencia is egy kiváló alkalom és egy jó példa arra, hogy ezt a fajta kooperációt, amelyet az Állam- Jogtudományi Karunkon belül megtalálható és amely jó együttműködést teremt valamennyi oktatónk és hallgatónk között, megerősítsük és megtaláljuk azt a szinergiát, amely a gazdaság és a jog között fennáll. Ezt az összhangot megpróbáljuk kellő módon és holisztikus szemlélettel átadni a hallgatóink számára. Magam is gazdasági jogászként azt gondolom, hogy ez a konferencia egy jó példája annak, hogy valóban képesek vagyunk szinergiákat megteremteni és a gazdasági élet szereplőit is megszólítani a jogtudományi élet képviselőin túl. Ezért minden szervezőnek köszönöm a szervezést, minden segítőnek köszönöm, hogy itt vannak, és egyúttal a mai napra nagyon jó konferenciát és nagyon tartalmas előadásokat kívánok! Köszönöm, hogy meghallgattak.

Dr. Becsey Zsolt László¹

A SZERKESZTŐ ÖSSZEFOGLALÓJA

Szép jó reggelt kívánok Mindenkinek! Köszönöm, hogy eljöttek! A regisztrációk alapján átfolyóban nagyobb tömegre is számíthatunk, de hát a konferenciák azok ilyenek, pénteken délelőtt is vagyunk. Szóval Mindenkit köszöntenék a szervező csapat nevében, a Rektor Úr és a Kar oktatási dékánhelyettese, Szuchy úr is itt van, akik szintén köszönteni fogják a megjelenteket. Annyit szeretnék csak mondani, hogy ez a negyedik konferencia lesz, és nagyon örülök, hogy a szakma újra megjelent a külgazdasági témában, és olyan előadókat is tudtunk felkérni, akiknek előadása mindenféleképpen érdekes lesz.

A konferenciánk szakmai partnere a Magyar Közgazdasági Társaság, és köszönöm, hogy a tiszteletbeli elnökük is többek között itt van közöttünk, aki majd az első előadást is tartani fogja. Az egész külgazdaság témakörét szeretnénk felölelni az általános bevezető részek után: érintjük a versenyképességi helyzetünket - kimagaslóan Baksay MNB igazgató úr részéről-, majd rá fogunk térni az exportra, azon belül is szolgáltatás exportra. Így is terveztük ezt a szakmai programot, tehát mind a Külügyminisztérium, mint a horizontálisan irányító tárca részéről hallunk előadást, mind pedig külön meghívtunk olyan egyedi előadókat is, akik pl. start up-okról tartanak ismertetést. Két szakállamtitkár pedig a pénzügyi és a közlekedési szolgáltatás nemzetközi helyzetét, gondjait is el fogja mondani. Nagyon szépen köszönöm mindenkinek, aki eljött, az előadókat is köszöntöm, majd folyamatosan fogom felkérni őket, hogy adjanak elő. De mindenképp előtte hallgassuk meg a köszöntőket az Egyetemünk és a Karunk nevében. Ennek keretében először kérem Prof. Dr. Zsengellér József Rektor Urat, hogy köszöntse a résztvevőket pár percben.

1 KRE ÁJK Gazdaságdiplomás szaktanácsadó szakirányú továbbképzés szakfelelőse, volt EP képviselő és külgazdasági államtitkár

Prof. Dr. Kovács Árpád¹

A MAGYAR KÖLTSÉGVETÉSI POLITIKA ÉS A KÜLGAZDASÁG, A MAGYAR GAZDASÁGPOLITIKAI CÉLKITŰZÉSEK FÉNYÉBEN

Nagyon köszönöm a lehetőséget, a felkérést. Bevezetésként szeretném hangsúlyozni, hogy néhány olyan ábrát is mutatok, amelyek – mondjuk így – „továbbfejlesztettek”, alapjukat a Magyar Nemzeti Bank, esetenként a Pénzügyminisztérium kollektívája készítette, majd azokat a KT titkárság munkatársaival további megjegyzésekkel, adatokkal egészítettük ki. Természetesen az összes ábrát tekintsék személyes véleményemet alátámasztó illusztrációnak ahhoz kapcsolódóan, hogy szerintem mi jellemzi a jelenlegi helyzetet és a belátható pár évet a gazdaságban, a költségvetés pozícióiból nézve.

Meggyőződésem, aki nem akar vagy nem tud emlékezni arra, hogy honnan jött, az nem tudja meghatározni, hogy merre megy, merre akar tartani. Nemrégén, 2019 novemberében egy tanulmánygyűjteményben arról írtam, hogy - a társadalmi várakozásokra, a közpolitikai összefüggésekre is tekintettel – véleményem szerint honnan-hova tartunk, vagy inkább tarthatunk. Természetesen most sem történelmi, filozófiai ismeretöt szeretnék tartani, csak alá szeretném húzni a társadalmi-gazdasági meghatározottságok, a történelmi út tanulságai levonásának a fontosságát és azt, hogy a mindenkori kormányzatnak a gazdaságpolitikai mozgásterét a politikai támogatottság mértéke nagymértékben meghatározza.

A rendszerváltozás utáni időszak néhány fő pontját az 1. ábrán felvázolva ezért jelzem, hogy az adott időszakokban milyen „színű” kormány volt, hiszen a küldetés-felfogás, a politikai orientáció és a cselekvési mozgáster elválaszthatatlanok egymástól. Nagyon sok változás

1 a Költségvetési Tanács elnöke, MKT tiszteletbeli tagja

volt, de remélem azért követhető a szöveges megjegyzésekkel együtt kissé túlzásfolttra sikeredett ábra. Azt igyekeznek bemutatni, milyen pályát futott be a GDP-nek és az államadósságnak az alakulása és milyen következményekkel. Ez tehát a „kép”, amibe beletartozik az is, hogy közben a munkanélküliségről a munkaerőhiányra váltott át a gazdaság, és az utóbbit sem lehet „kellemes gondnak” tekinteni.

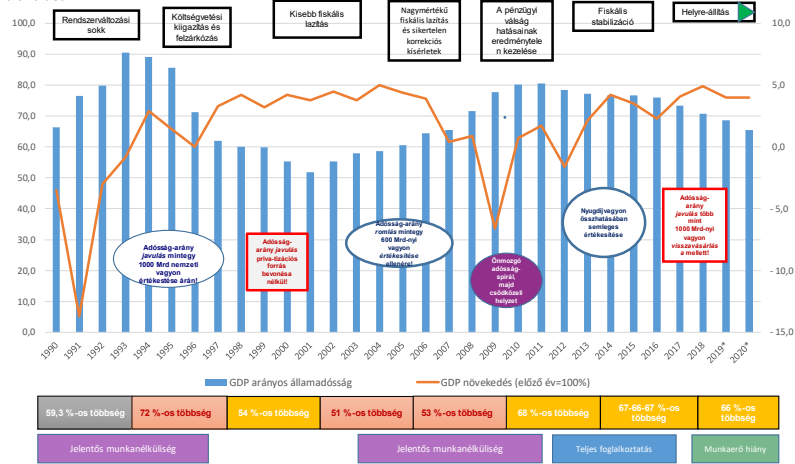
Hozzá kell tennem, hogy 2004–2010 között a viszonylag magas GDP növekedés szinte kizárólag külföldi forrásokból volt finanszírozva. Magyarországon mindenki nettó adós volt: a központi állam, a lakosság, a vállalatok és az önkormányzatok egyaránt, a megtakarítási lehetőség gyakorlatilag nulla volt. Ehhez kapcsolódóan - az utóbbi évek kedvező folyamatait már itt is jelezve - szeretném előre bocsátani, hogy az akkori 80 % fölé kapaszkodó szintről 2021-2022 évre lényegében megint a 60%-os szint alá süllyedhet a GDP-hez képest az államadósság mértéke. Vagyis a közeljövőben az államháztartási hiány 3 százalék alatti szintje után teljesítjük ezzel a második maastrichti kritériumot is. Gondolom, a fellángoló vitákban, amelyek az euró-zónához csatlakozás, a „megéri-nem éri meg” kérdésében megjelennek, ennek a közelségnek is szerepe van.

Elmondható: az államadósság arányának a csökkenése az utóbbi években úgy ment végbe, hogy ezzel egyidőben a szolgáltatási szektorban, beleértve a pénzügyit is, az állam korábban eladott vagyonának jelentős arányú visszavásárlása történt meg. Hozzáteszem: volt olyan visszavásárolt vagyonelem, aminek értékesítési dokumentumán másfél évtizede még az én aláírásom is megtalálható volt, hiszen ott ültem a vagyongazdálkodó szervezet igazgatóságában. . A kormányzati küldetés-felfogásnak, koncepciónak és az államháztartás finanszírozási igényének tulajdoníthatóan alakultak ki ezek a vagyonpolitikai irányváltások.

1. ábra

Hullámhegyek, hullámvölgyek a magyar államadósság-ráta, valamint gazdasági növekedés kormányzati ciklusok szerinti alakulásában. Munkanélküliség a 2010-es évektől, mára munkaerőhiány

A kormányzás, a GDP arányos államadósság, a GDP változása az előző évhez képest, valamint a munkanélküliség alakulása

Az egyes választások eredményét és idejét, valamint az aktuális kormány vezető pártjának „színe” az évek alatt jelöltük.

Forrás: Euróstat, 2020 évi központi költségvetésről szóló törvény, saját szerkesztés

A különböző prognózisokat később részletesebben is bemutatom. Összességében azonban az látható, hogy az államadósságpálya 2010-től lefelé tartó trendet mutat, ami fel fog gyorsulni a következő években, tehát egy gyorsuló csökkenésre lehet számítani, hiszen a GDP növekedése - úgy tűnik -, stabilizálódott a 4% körüli szinten és az államháztartási hiány is az ún. „null-szaldó”, a kiegyensúlyozottság, sőt inkább többlet felé tart.

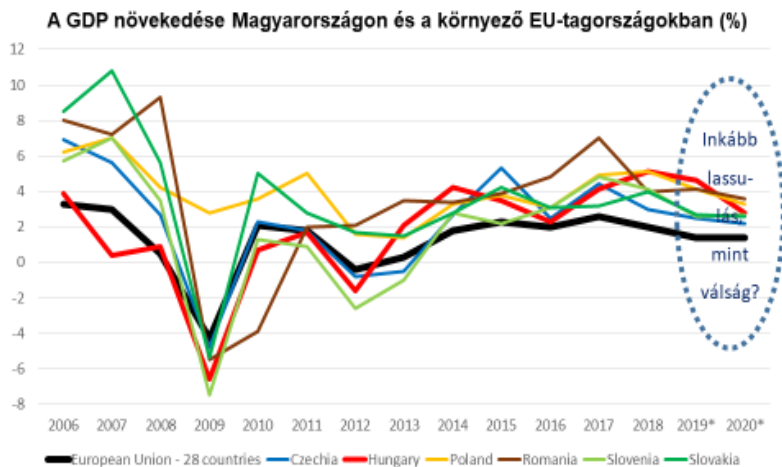
Tovább haladva a 2.a és 2.b ábrára, a közeljövő gazdasági és államháztartási prognózisait szeretném bemutatni.

A 2.a ábrán szereplő növekedési prognózishoz képest 2019 végén már derülhetőbb előrejelzések jelentek meg, az EU is változtatta a kilátásokkal kapcsolatos értékelését, a német adatok is kicsit kedvezőbbek. Mindez nem jelenti azt, hogy ne lenne bizonytalanság a jövőbeni kilátásokat illetően: lassulás vagy válság következik be a belátható távlatot jelentő első pár évben. Magam azokkal értek egyet, akik várakozása inkább a lassulás. Persze a világ olyan, hogy „egy lepke szárnyának a repedése is szélvihart” tud elindítani. Be kell látni, hogy mindenre - az ilyen „cu-

namikra” különösen - csak korlátozottan lehet felkészülni, és mindig az a kérdés, milyen mély lesz a válság és milyen hosszsan tart.

2.a ábra

A 2008-2009-es válság után a magyar gazdaság együtt halad a környező országokéval, kérdés, hogy mit hoz ez a jövőben?

Megjegyzés: a növekedésértéke a magyar költés legnagyobb mértékével szembe, márcs EU

Forrás: Eurostat, *Európai Biztonságpolitikai Tanács 2019 július, IT Törvény szerkesztés

4

A belátható időt tekintve a felkészülésben európai válasz most az – és ezt követhetjük majd mi is –, hogy amíg lehet, többletet mutató költségvetéseket kell tervezni, ami talán a legfontosabb, „tartaléknak” tekinthető forrás. Ez tehát Magyarország számára is lehetőség. A tartalékokkal együtt – vagyis, ha a 4 %-hoz közeli növekedés esetén nem lesz szükség felhasználásukra - a jövő évben valósággá lehet a kiegyensúlyozott költségvetés. 2021-től pedig akár pluszos költségvetésben gondolkodhatunk.

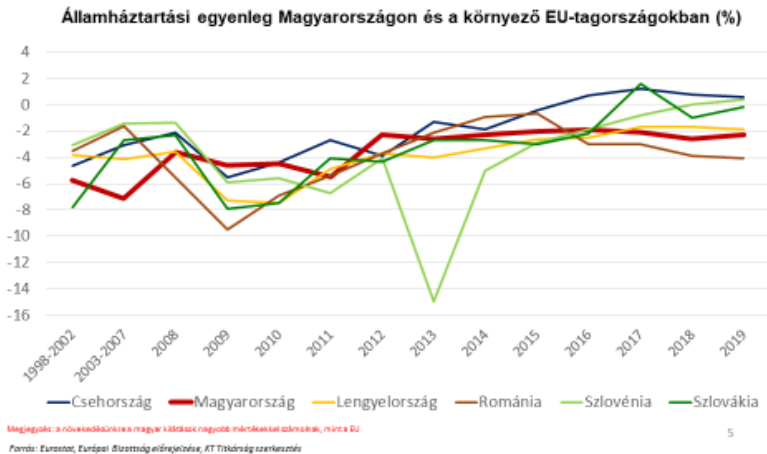
A felkészülés másik iránya is a kiegyensúlyozott költségvetéssel van összefüggésben. Ugyanis ez teszi lehetővé az államadósság gyorsított ütemű csökkentését. A 2.b ábrán a magyar államháztartási egyenleg „unalmas” vonala azt jelenti, hogy az 2011-től kezdve egyenletesen alakul.

Ez esetben nagyon is becsülni kell ezt a vonalat, mert az legkevésbé sem a szívleállás elektrokardiogramját jelenti.

A várható 2019-es hiány-mérték most november végén 1,8%-nál tart, de lehet végül 1,6% is. A jövőre tervezett 1 %-os hiány- és közel 1 %-os tartalékcél pedig tehát a kiegyensúlyozott költségvetés lehetőségét vetíti előre. Hozzáteszem, hogy az 1,8-1,6% és az ún. maastrichti kritérium 3%-a között már olyan költségvetési mozgáster adódik, ami a mindenkori kormányzat számára un. implicit kiadási tartalékot jelent.

2.b ábra

Mit ígér a jövő az államháztartás szempontjából? Annak egyenlege nálunk is javul, itt is „álljuk a versenyt”, ami biztató a következő évekre nézve!

Látható, napjaink – kívülről nézve – „illiberálisnak”, szerintem inkább „patrióta” jelzővel minősíthető gazdaságpolitikát folytató honi kormányzat – politikai mozgáster biztosítása érdekében – következetesen igyekszik betartani az Európai Unió vonatkozó sarok-szabályait. Mármost ami a hiányt, az adósságcsökkentés mértékét, s újabban az egyszeri tételek nélküli ún. strukturális hiányt illeti. A nem mindig segítő szándékú, eltérő nézőpontból közelítő EU bizottsági szakértői vélemények tekintetében

ez a magatartás kevésbé jellemző. Azon például mindig lehet vitatkozni, hogy mit és milyen lépésekben, arányokban tesz meg egy kormányzat, s törekvései milyen mértékben simulnak bele a főáramlati gondolkodásba.

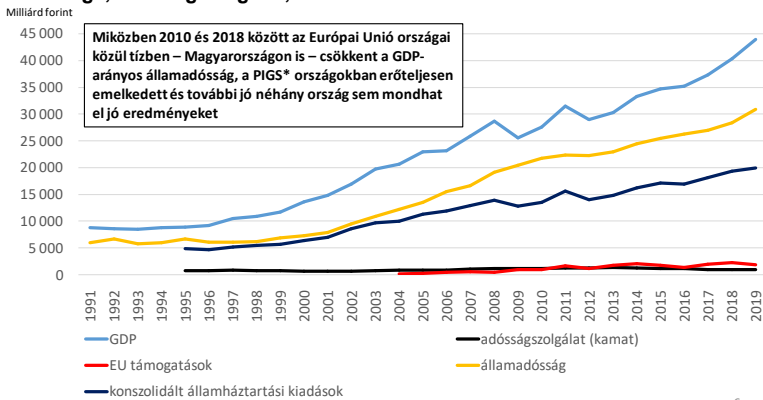
A 3. ábrán 1991-től láthatók a magyar GDP, az adósság, az adósságtörlesztési kötelezettség, az uniós forrás és nem utolsósorban a konszolidált államháztartási kiadás pályájának folyó összegei.

Az ábrához kapcsolódóan szeretnék rámutatni, hogy a forint árfolyamának alakulása ma már kevésbé érinti az államháztartás pozícióját. Ugyanis lecsökkent az államadósságon belül a korábban jelentős devizarész. Ma már 90 % körül alakul a belföldi érdekeltségű adóssághányad. A másik megjegyzésem, hogy az európai uniós forrásokat euróban kapjuk, a magyarországi felhasználás pedig forintban van és a beérkezés pillanatában érvényes forintárfolyam adja a pénz forintértékét. Vagyis egy gyengébb árfolyam esetén forintban több az így elkölthető pénz.

3. ábra

A GDP növekedésének üteme nálunk gyorsabb mind az államadósságénál, mind az államháztartás együttes kiadásánál

Néhány jellemző adat: GDP, államadósság, a magyar államháztartás kiadási főösszege, adósságszolgálat, EU forrás

Forrás: KT Titkársága szerkesztés

6

*PIGS országok: dél-európai országok

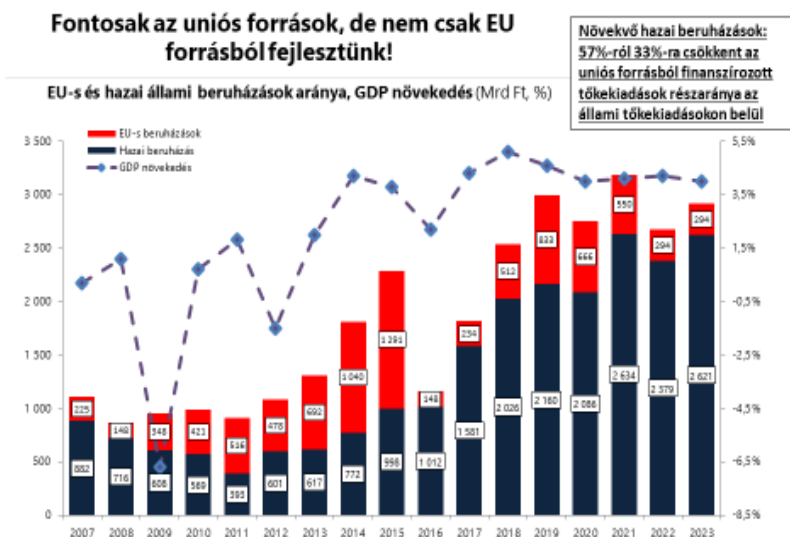
Felhívom a szíves figyelmet arra, hogy a konszolidált államháztartási kiadási vonalak emelkedése az utóbbi években lényegében megállt. Ezt mutatja, hogy az újraelosztás mértéke - tehát amit az államháztartás működésére, fejlesztésére, a különböző támogatásokra fordítunk az adókból, a gazdaságból – a korábbi 52%-ról 44% környékére ment le, és a jövedelemcentralizáció rátája is hasonló utat járt be. (Tudjuk, a kettő különbsége az államháztartás folyamatosan csökkenő hiánya.) Sok éven keresztül ostoroztuk magunkat azért, hogy az „államháztartás fogyasztása elszívja az erőt a gazdaságtól”, sőt az államháztartás gazdasági jellegű kiadásainak erőteljes emelkedése jellemző. Az arányokat a közpolitika formálja, ahol meghatározó erő a mindenkori kormányzat küldetésfelfogása, cselekvési célrendszere. Az államháztartás működtetésére a GDP- ből egyre kevesebb is elég. Miközben - természetesen – ez azt is jelenti, hogy vannak olyan területek, ahol az embereknek jogos hiányérzetei vannak, mint az egészségügy vagy az oktatás.

Az ábrán van két további vonal. Az egyik az adósságszolgálat (vagyis az államadósság után fizetendő kamat-) kiadása, a másik az Európai Uniótól kapott támogatások összege. Gondolják el, hogy a 10.000 milliárdhoz képest, ami 1995-ben a GDP volt, hány %-ot jelentett a kamatteher, és hány %-ot jelent az idei, 45.000 milliárdos nagyságrendhez képest. A magyar államháztartást az adósságszolgálat mértéke egyre kevésbé terheli, és megnyílt az a lehetőség, hogy azok a források, amelyek itt felszabadulnak, gazdaságfejlesztési célokat szolgáljanak. Egyébként 2017 volt az első év, amikor a Magyarországra beáramló EU források meghaladták az adósságszolgálatra fordított pénzeszközöket. Most az Unió közös kasszájába a magyar GDP arányában meghatározott befizetéseket is figyelembe véve a GDP 2-2,5%-a körüli arányra tehető az onnan származó támogatás.

A belátható távlatban ez a nagyságrendileg ezer milliárd forint körüli összeg valószínűsíthetően fokozatosan csökkenni fog, arányát tekintve a GDP1-1,5%-ára. Gondoljunk a Brexitre, a különböző alapok igénybevételi szabályainak a módosulására, mely utóbbiak Magyarország fejlettségi szintjét olyannak tartják, hogy nem leszünk jogosultak bizonyos források igénybevételére. Nem politikai alapon, hanem a valóság figyelembevétele vetíti előre ezt a pályát.

Ide tartozik a 4. ábra, ami azt mutatja, hogy a hazai beruházásoknál 57%-ról 33%-ra csökkent az uniós forrásból finanszírozott tőkekiadások részaránya az állami tőkekiadásokon belül.

4. ábra

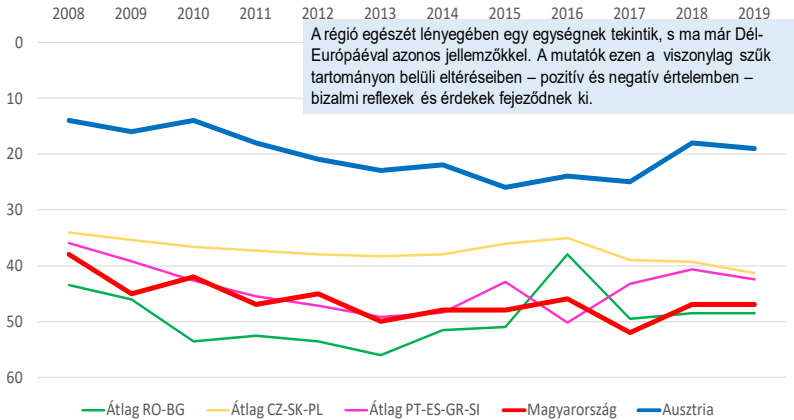
Forrás: KSH, PM szerkesztés.
 Megjegyzés: A beruházásoknál a **hazai beruházás** rész magában foglalja nem csupán a tisztán hazai, hanem az uniós-hoz kapcsolódó hazai társfinanszírozási részt is

A versenyképesség kérdése a következő fontos, de előadásomban csak igen röviden érintett kérdés. Az 5. ábrán látható trend elgondolkoztató. A cseh-szlovák-lengyel-vonal bár „felettünk tart”, de inkább lefelé tendál, míg a magyar, a dél-európai és a román tendenciák javulnak. Ezek a tájékoztató adatok felhívják a figyelmet arra, hogy a versenyképességi, hatékonysági kérdések milyen súlyúak a gazdasági növekedés fenntarthatósága szempontjából. Az ábrából is tükröződő kritikát úgy kell felfogni, hogy tanulni kell belőle, magunk hasznára fordítani. Külön kezelve azokat a megjegyzéseket, amelyek valóban segítő szándékúak és melyek azok, amelyek mögött más a motiváció.

5. ábra

A stabilizálódó magyar versenyképességi helyezést az hozza, hogy ebben az egyértelműen javuló ún. hard adatok (mint a GDP, beruházás stb.) jobban megjelennek. A versenyképesség megítélésének objektivitását deformálja, hogy a társadalmi teljesítmények és a kormányzati hatékonyság többnyire szubjektív, érdekalapú megítélése is visszatükröződik bennük, de így is komolyan kell őket venni

IMD összevont versenyképességi rangszám

A felméréseken alapuló kormányzati és menedzsment-hatékonyságot tartalmazó rangsorok figyelembevételénél az is látni kell a szubjektív értékelés mellett, hogy az adatok valójában két évvel korábbi állapotot mutatnak.

Forrás: IMD World Competitiveness Yearbook rankings

8

A stabilizálódást, talán bizonyos javulást jelző magyar versenyképességi helyezés két tényezőtől függ. A pozíció javulását eredményező, egyértelműen kedvező makrogazdasági teljesítményt mutató adatok, vagyis a GDP, a beruházás és más tételek, amelyek egyre nagyobb súllyal jelennek meg az értékelésekben. A másik oldalon rontó tényezőként pedig ott vannak az államszervezet, a gazdaság működésével, a pénzügyi biztonsággal, szabályozással kapcsolatos tételek.

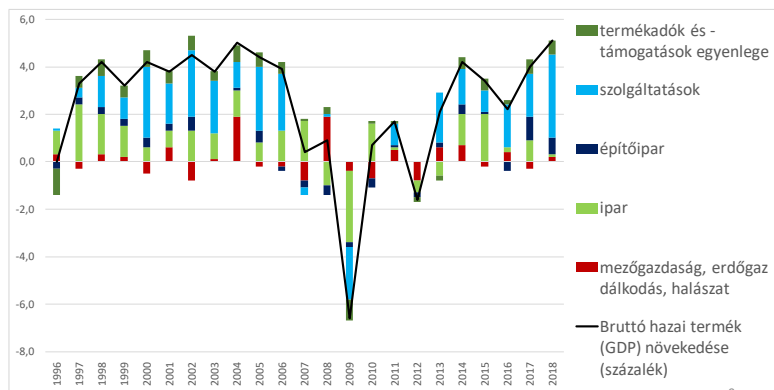
Utóbbiakkal kapcsolatban hozzá kell tenni, hogy ezeknek a felméréseknek az eredményeiben mindig van egy időbeli késlekedés, hiszen a nyilvánosságra hozott felmérések mindig egy korábbi állapotot tükröznek. Ez az a terület, ami kevésbé a tényadatokkal, az ún. hard mutatókkal operál, s a szubjektív érzékelésnek, az ún. szoft mérőszámoknak is teret ad. A következőkben áttérek néhány ábra erejéig a gazdaság szerkezetére.

A 6. ábrán látható, hogy a gazdasági teljesítményen belül, ha a hozzájárulás összetételét szektorális bontásban nézzük, a szolgáltatások szerepe milyen nagy. Megjegyzem: ha erre az ábrára pillantunk, a konferencia témaválasztása rendkívül időszerű, mondható telitalálat. Magyarországot általában erősen iparosított országnak tartják. Látható az is az ábrán, hogy a mezőgazdaság szerepe inkább a vidék népesség-megtartó erejében van, a szolgáltatások szerepe nő, az építőipar pedig most magasan szárnyal.

6. ábra

Az elmúlt 20 évben a növekedésünkhöz egyre nagyobb mértékben járultak hozzá a szolgáltatások. Az ipar szerepe meghatározó volt, a mezőgazdaság és az építőipar teljesítménye hullámzó

Hozzájárulás a bruttó hazai termék (GDP) növekedéséhez (százalékpont)

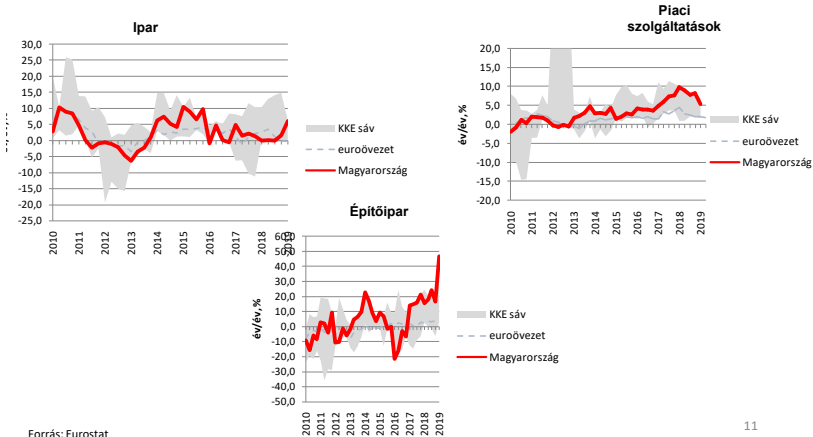
Forrás: KSH, KT Tükörszámok szerkesztés

A 7. ábrán láthatjuk, hogy a szektorális növekedést nézve Magyarország az utóbbi években és különösen a kiemelkedő eredményeket ígérő 2019-es évben igen jó eredményeket ért el, még a piaci szolgáltatásokat jelző mutató tekintetében is a közép-európai országok sávjának a tetején „tartózkodik”.

7. ábra

Magyarország gyakorlatilag az összes fő szektorban a legmagasabb növekedési dinamikát mutatja

Hozzáadott érték éves változása a versenyszféra fő szektoraiban (%)

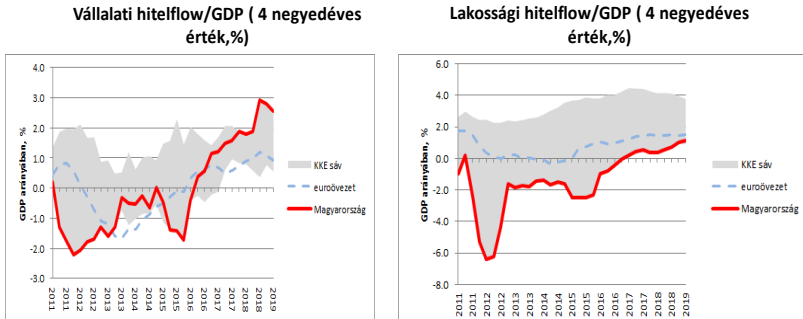
11

Visszatérve az építőipari teljesítményekre: a mélységekből a magasságokba emelkedő számoknak van árnyoldala is. Az egyensúly felborult. Az árak is a magasba szöktek, mint ez lenni szokott a kereslet-kínálat szabályaiból adódóan.

A 8. ábrán a vállalati hitelflow alakulásában jól látható, hogy kedvező arány kezd kialakulni. Utóbbihoz magam azt a kommentárt fűzöm, hogy 2019-ben a magasra kúszott magyar arányokat mutató vonal azt jelenti, hogy egy sor olyan beruházás van, ami majd a következő években termelőkapacitásként jelentkezik, újabb motort hoz a gazdaságba. Ugyanakkor a lakossági hitelflownál a közép-kelet európai országok hasonló adatsoraihoz viszonyítva még mindig a legalacsonyabban vagyunk, de ez a mutató is végre pozitívba fordult.

8. ábra

Az erősödő konjunktúránk a hitelezés élénkülését is elhozta. A lakossági hitelek hazai bővülése egyelőre elmarad a régiós átlagtól. A vállalati hitelek azonban igen dinamikus alakulnak részben a jegybanki programoknak köszönhetően

Forrás: ECB

12

Előadásom következő gondolatsora ahhoz kapcsolódik, milyen növekedést várhatunk 2019-re, s majd azután.

A 9. ábra kollégáim munkája. Azt összesítették, hogy néhány külső elemző miként látja a kormányhoz képest a makrogazdasági teljesítmény legfontosabb mutatóit 2019-re és 2020-ra, amelyből érzékelhetők az eltérések is. A táblázat A és B üzleti szereplője két óriásbank – egy külföldi tulajdonú, valamint a legnagyobb magyar bank – elemzőjének az értékelése.

Az idei évre gyakorlatilag ma már minden elemző 4,6–4,8%-os sávba várja a magyar GDP növekedést. Ez minden bizonnyal az EU tagországainak egyik legjobb teljesítménye lesz. A háztartási fogyasztás vonatkozásában is tartósan növekvő a trend. 2019 kiváló teljesítménye erős bázist ad 2020-ra is.

9. ábra

A magyar gazdaság és államháztartás 2019. évi főbb mutatói tekintetében a Kormány, valamint a hazai és külföldi előrejelzők között időről-időre közeledés van. A 2020-as mutatóknál ma még jelentősek a különbségek

A főbb makrogazdasági és államháztartási mutatók a különböző előrejelzések alapján (%-ban)

Megnevezés	2019							
	Kormány	Századvég	Kopint-Tárki	BCE-GTEK	„A” Üzleti szereplő	„B” Üzleti szereplő	OECD	EC
1. GDP volumen növekedése	4,0	4,8	4,7	4,2	4,8	4,8	4,8	4,6
2. Háztartások fogyasztása (vol. növ.)	3,9	4,7	4,5	4,2	5,0	4,3	4,8	4,9
3. Közösségi fogyasztás (vol. növ.)	1,6	n.a.	0,5	1,1	0,1	3,3	1,0	0,3
4. Bruttó áll eszköz-felhalmozás (vol. növ.)	n.a.	15,8	15,0	9,0	16,7	14,3	16,2	17,0
5. Fogyasztói árindex (éves átlag)	2,7	3,4	3,5	3,7	3,3	3,2	3,3	3,4
6. Államháztartás egyenlege (ESA2010)	-2,7	-1,6	-1,7	-1,5	-1,6	-1,8	-0,7	-1,2

Megnevezés	2020							
	Kormány	Századvég	Kopint-Tárki	BCE-GTEK	„A” Üzleti szereplő	„B” Üzleti szereplő	OECD	EC
1. GDP volumen növekedése	4,0	3,9	3,2	3,6	3,8	3,3	3,3	2,8
2. Háztartások fogyasztása (vol. növ.)	4,2	4,9	3,7	3,6	4,1	2,9	4,1	3,8
3. Közösségi fogyasztás (vol. növ.)	1,7	n.a.	0,0	1,8	1,0	-0,3	1,8	0,6
4. Bruttó áll eszköz-felhalmozás (vol. növ.)	n.a.	6,5	5,0	4,0	6,0	4,7	4,0	2,1
5. Fogyasztói árindex (éves átlag)	2,8	3,3	3,6	3,3	3,4	2,8	3,4	3,1
6. Államháztartás egyenlege (ESA2010)	-0,8	-1,0	-1,5	-2,0	-0,9	-0,8	-0,9	-0,8

Forrás: PM 2020. költségvetési törvény, 2018 december, OECD 2019 ész, EC 2019 ész, BCE/Kopint-Tárki kutatások a Tanács részére

Jól látható, hogy 2020-ra is 3-3,9 % közötti növekedést valószínűsítene az elemzők, ami alig marad el a kormányzati prognózistól. Azóta, hogy a táblázat elkészült, az EU is folyamatosan javít várakozásain. A GDP jövő évi növekményéről a napokban kiadott prognózisa 3,3%-os várakozást tartalmaz.

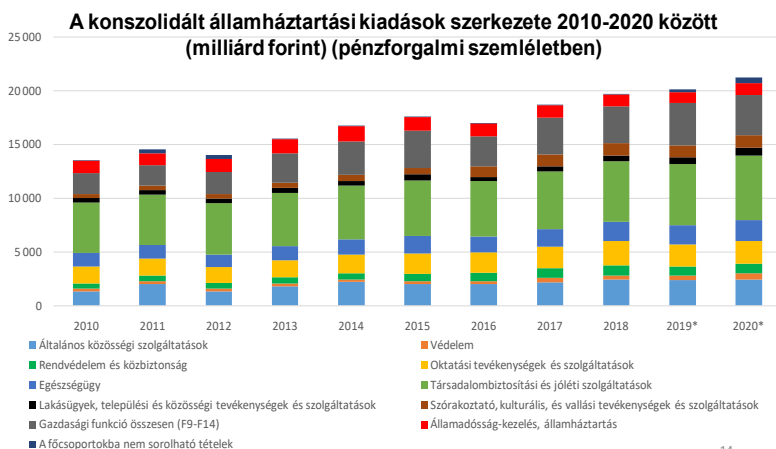
A 10. ábra a konszolidált – pénzforgalmi szemléletben készült, az alrendszer közötti pénzmozgást kiszűrő – államháztartási kiadásokat mutatva, egy évtizedre visszatekintő idősort tartalmaz. Az oszlopdiagramok egyrészt jelzik, hogy a gazdasági jellegű kiadások milyen dinamikával, „mintegy szervót adva”, a hatékonysági hiátusokat kiegyenlíteni igyekezve növekedtek. Másrészt az egészségügy és az oktatás területén voltak olyan évek, amikor ez az arány stagnált, sőt csökkent. Ez természetesen nem azt jelentette, hogy az e területekre fordított pénz nominálisan csökkent volna. Például 2010-hez képest 2018-19-ben 7-800 milliárddal többet költöttünk az egészségügyre, és ha az inflációs rátákat is tekintjük, ez akkor is jelentősen nagyobb összeget jelent. Ugyanezt lehet elmondani az oktatással kapcsolatos kiadásokról is.

Megjegyzem, mert magam is ezt vallom, ha nem akarunk újabb „ördögi” adósság-spirálba fordulni, akkor a reálgazdasági teljesítmény határozza meg az elkölthető, elosztható pénz mennyiségét, vagyis a társadalom és a gazdaság fenntarthatóságának összetett követelmény-rendszerének kell diktálnia. Vagyis a nagyobb GDP biztosítja a humán-szolgáltatások erőteljesebb fejlesztéséhez is az alapot és így kell szemlélni gazdaságfejlesztésre fordított támogatásokat is. Természetesen az ilyen támogatásoknak határa van. Jelenleg az államháztartási kiadások 22% körüli hányadát kitevő ilyen tételek összessége igencsak vastkos. Életbevágóan fontos, mivel a gazdasági teljesítmény növelésének extenzív forrásai kimerültek, hogy a hatékonyság javításával egy jobb versenyképességi eszközökből építkező pályára térjünk át.

10. ábra

Nézzük, hogy növekedésünk mire elég:

A 2020-ban 21.200 milliárd forintot - a GDP-nek a 2015-ös és a megelőző évek 50 százalékával szemben immár csak 43,5 százalékát - kitevő, konszolidált (halmozódásmentes) államháztartási kiadásokon belül a jóléti funkcióba tartozók meghatározó súlyt (56,3 %-ot) képviselnek. Ez idő alatt a gazdaság támogatását szolgáló kiadások kétszeresére emelkednek. Utóbbi tendencia teremt meg az alapot a humán-szolgáltatások - mindenekelőtt az oktatás s az egészségügy - még erőteljesebb fejlesztésének

Forrás: PM, költségvetési törvény, KT Titkársága

* Benyújtott költségvetés

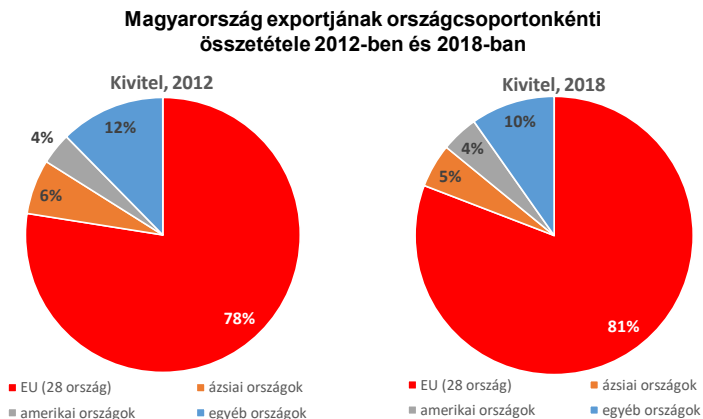
14

Ha a 10. a ábrára pillantva megvizsgáljuk exportunk országcsoportok szerinti összetételét, akkor látjuk, hogy az ázsiai országok részesedése inkább csökkent. A trend megváltoztatása aláhúzza az ún. „keleti nyitás” jelentőségét, miközben látni kell azt is, hogy ezen országok – elsősorban Kína – lekötöttsége, beruházási, piacszerzési érdekeltsége az afrikai országokban milyen jelentős.

Hozzáteszem, az import (10. b ábra) vonatkozásában is ugyanezt a tendenciát látjuk, sőt az EU országok súlyának növekedése még erősebb is. Itt nagyjából stagnál az ázsiai országok aránya, a többi ország vonatkozásában pedig csökkenést tudunk kimutatni. Elmondható, hogy az Unió országaival kialakított gazdasági kapcsolatrendszer – logisztikai, hagyománybeli, piaci-kooperációs, befektetési és más okokból – megkerülhetetlen, súlyosabbá váló adottság, mivel a részesedés mind az export, mind az import területén mintegy 80 %-os.

10.a

Exportunkban az EU országok részesedése a meghatározó

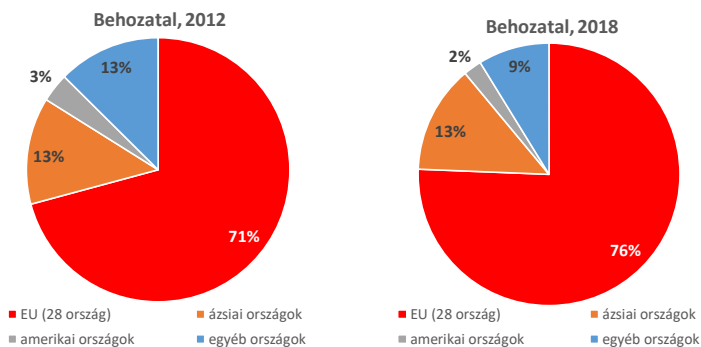
Forrás: KSH adatok alapján KT Titkársága gyűjtés és szerkesztés

17

10.b ábra

Importunkban erőteljesen nőtt az EU országainak részesedése

Magyarország importjának országcsoportonkénti összetétele 2012-ben és 2018-ban

Forrás: KSH adatok alapján KT Titkársága gyűjtés és szerkesztés

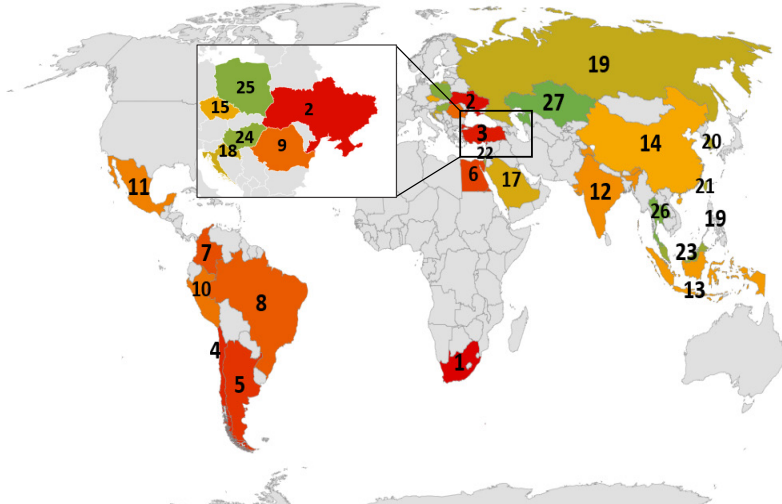
Áttérve a kissé távolabbi jövő kilátásaira, elkerülhetetlenül szólni kell a válságállásról. A 11. ábra mutatja, hogy Magyarország a kevésbé sérülékeny országok csoportjába tartozik: huszonötödik a nemzetközi értékelésekre támaszkodó, az MNB szakértői által készített ún. sérülékenységi listán. Eszerint Magyarország sérülékenységi helyzete - számomra is meglepően – valamivel jobb, mint Csehországé és sokkal jobb, mint Horvátországé. Közelebbről érint bennünket Törökorszáé és Ukrajna sérülékenységének magas foka, ahol következményként a pénzügyi-gazdasági stabilitás nagyon-nagyon alacsony. Az sem öröm, hogy Romániában is hasonló a helyzet. Itt óriási remények fűződnek ahhoz, hogy az új gázmezőkön a kitermelés megindul, de hogy ez mikor történik meg, ma még nem látható. Érdekességként említem meg, hogy a kétes értékű első helyre a néhány éve még éllovas, legsikeresebb afrikai ország, a Dél-Afrikai Köztársaság, az egykor volt mintaállam került. Itt megtorpant a fejlődés, s a politikai bizonytalanság lett úrrá. A néhány éve még a világ futballjának találkozót adó stadionokat feldarálták a

betonórló gépek, mert használat nélkül a vadállatok, kígyók és a bűnözők birodalmává váltak.

11. ábra

Magyarország ma a kevésbé sebezhető országok táborába tartozik

Globális sebezhetőségi rangsor

Forrás MNB/Parragh Bianka/ 10 aktuális sebezhetőségi rangsor alapján

Végül arról szólnék, hogy az általam ismertek szerint milyen veszélyek fenyegetik a gazdaságot?

Arról a bizonyos vihar-jelenségről, amit a lepkeszárny rezgése tud kelteni, már említést tettem. Hozzáteszem, itt valójában arról van szó, hogy apró, szinte észrevehetetlen hajszálrepedései a gazdaságnak-társadalomnak és persze a politikának egyszer csak kereskedelmi kapcsolatokat bénító, mély árkokká, a gazdaság építményeit összeomlasztó erővé válhatnak. A közelmúltban Stockholmban, egy konferencián pedig az a meggyőződés alakult ki, hogy az irracionálisnak tűnő politikai lépések is súlyos tényezők, vagyis egyre inkább meg kell szoknunk, hogy az irrealitás is realitás.

Látható, hogy a kereskedelmi és vámháború résztvevői bár súlyos, de nem végzetes károkat okoztak. Mondhatjuk elmentek a „falig”. Viszont az is tény, hogy a birkózásban mi húzzuk a rövidebbet. Mintha a felek nem bánnák, ha az egymásnak szánt pofonok egyike másika az európai országok gazdaságának ábrázatán csattanna. Ez a megközelítés már átvezet a Brexit azon vonatkozására is, amely szerint a kötelekek lazításában nagyon erőteljes amerikai érdekek húzódnak meg. Magam részéről nem osztom azokat a vélekedéseket, hogy Európa mellékhadszínként lenne. Elég rápillantanunk a világ országainak versenyképességi helyezéseit mutató listákra, kitűnik, hogy hat európai ország van az első tíz pozícióban. Nyilvánvaló gazdasági előnyt lehet abból kovácsolni, ha sikerül ezt az arányt valamiféleképpen rombolni. A rendnek, fegyelemnek a gazdaság építésében alapfeladata van.

A Brexitet illető brit belpolitikai bizonytalanság üzenete számomra az, hogy az Egyesült Királyság egyelőre úgy akar kiválni, hogy az EU gazdasági előnyeinek haszonélvezőjeként bent marad, miközben kiírhatja a zászlójára, hogy „I’m out of the European Union”. Ezt a törekvést – nyilvánvaló - teljes egészében még a britekre nézve legkedvezőbb, legtoleránsabb forgatókönyv esetén sem lehet megvalósítani. Inkább előbb, mint utóbb eljön az igazság pillanata. Ha megállapodással szállnak ki a britek az Unióból, hosszabb, az átrendeződésekre lehetőséget biztosító átmeneti időszak következik. A megmaradó „táboron” belül pedig tovább növekszik a német gazdasági és politikai dominancia. Mielőtt erről is néhány gondolatot elmondanék, érzékeltetem a megállapodás nélkül kialakuló helyzetet: az Egyesült Királyságban 8%-os GDP mérséklődés, a munkanélküliségi ráta óriási emelkedése és 6% feletti infláció várható. Akár így, akár úgy alakul, mi is meg fogjuk érezni ennek a hatásait. Kérdés, hogy mennyire? A Költségvetési Tanács részére készített különböző kutatóintézeti elemzések egyelőre kezelhető, a GDP növekedésére tized százalékokban mérhető hatást jeleznek. (Megjegyzem, ezeket a tanulmányokat is meg lehet találni a honlapunkon.)

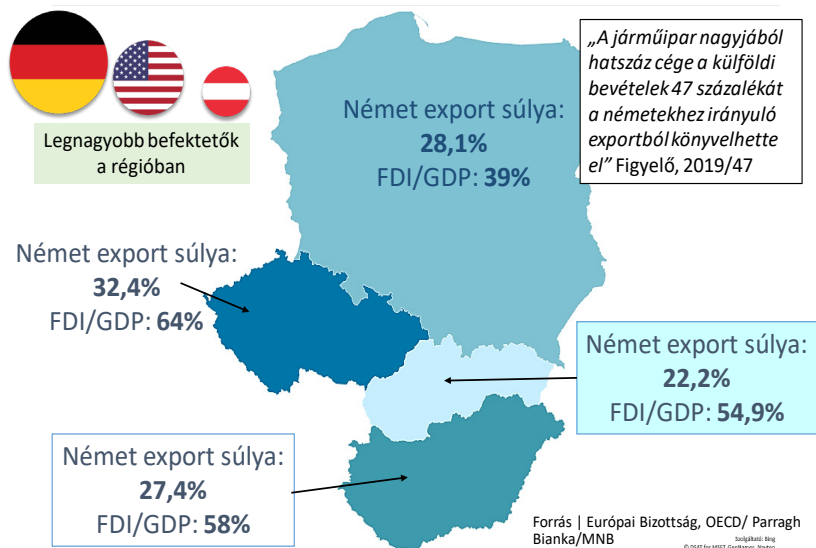
Más a helyzet a német gazdaság teljesítményének a magyarra gyakorolt hatását illetően. Magyarországon a német háttérrel vagy német piacra dolgozó társaságok száma eléri a hatezret. Ez a vállalati kör mintegy háromszázezer embernek ad munkát. Batsányi Jánosnak, „A franciaországi változásokra” című, kétszázötven éve írt híres versének parafrázisaként

mondhatjuk: az Egyesült Királyság nélküli Európai Unióban vigyázó szemeiteket ne Párizsra, hanem Berlinre vessétek.

A visegrádi országoknak a német gazdaság teljesítményének csökkenésével és – mondhatjuk – a hagyományos német értékek, mint a pontosság, a rend és munkaszeretet, a felelősség feladásával kapcsolatos aggodalmait akkor érthetjük meg, ha figyelembe vesszük a német tőkebefektetéseket és feldolgozóipari részesedést. A 12. ábra mutatja a tőkebefektetéseket, amiben a legnagyobb részesedés Csehországban van (64%). Magyarországon is hasonló a mérték (58%), és a szlovákoknál is jelentős (55 %). Viszonylag kisebb a túlsúly lengyeleknél, de itt a volumen óriási. Hasonló a helyzet a visegrádi országokba irányuló német export részesedését illetően. Ezekbe az országokba áramlik – és persze munkát adva, további feldolgozást követően részben re-exportként visszaáramlik – a német termékek egyharmada.

12. ábra

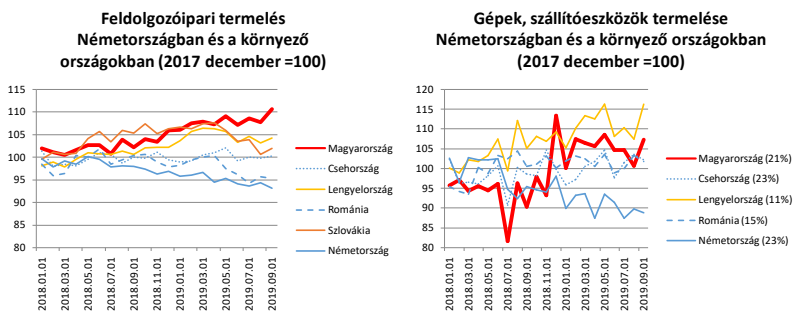
A V4 régió gazdasága erősen függ a némettől Beáramló FDI állomány aránya a GDP-hez

A feldolgozóipar teljesítményeit mutatja a 13. ábra. Az adatok a német gazdaság teljesítményét tekintve lehangolóak. A teljesítményekben a képzett munkaerő hiánya, a termelési költségek alakulásában pedig a hatásaiban kellően nem átgondolt energia-politikai váltás, az atomerőműi kapacitások drágább – és meggyőződésem szerint a valóságban vitathatóan környezetbarát – forrásokra cserélése játszik egyelőre szerepet. Az ábrán az is látható, hogy a némethez képest a cseh, a szlovák, a lengyel és elsősorban a magyar szárnyaló teljesítmény részben ezeknek a hatásoknak, a termelés ezekbe az országokba történő áthelyezésének tulajdonítható. Nyilvánvaló azonban, hogy a német gondok ezekben az országokban is előbb utóbb éreztetni fogják hatásukat. Némi reményt jelent, hogy a legújabb adatok valamelyest kedvezőbbek, s talán, ha szerény mértékben is, de javuló trendhez vezetnek.

13. ábra

Némi késéssel ugyan, de a német feldolgozóipar gyengélkedése lassan a régióban is éreztetni hatását

Forrás: Eurostat, a jobb oldali ábrán az ország nevek után zárójelben a járműipar feldolgozóipari hozzáadott értékben vett súlya szerepel

Kérem, engedjenek meg végül néhány összefoglaló tőmondatot arról, hogy milyen cselekvési lehetőségeink vannak:

- az alacsony, ún. „null-szaldó” közeli államháztartási hiány elérése, ami – a továbbra is gyors gazdasági növekedés mellett – a leghatékonyabb gyógymód az államadósság-ráta csökkentésének felgyorsítására,
- az államadósság deviza arányának további csökkentése, ami az árfolyam alakulásával kapcsolatos külső sérülékenységet lényegében kizárja,
- a magyar befektetések ösztönzése nemcsak belföldön, hanem külföldön, elsősorban is a környező országokban,
- újra enyhén pozitív folyó fizetési mérleg megvalósítása, ami összefügg a beruházások és a fogyasztás által generált igényekkel, vagyis itt a kiegyensúlyozottabb trendek elérésével.

Végző következtetésként csak azzal tudom bízni Önöket, ha ezeket a versenyképességi, külkereskedelmi egyensúlyi feltételeket teljesíteni tudjuk és megmarad az államháztartásnak az a – mondjuk így – konzervatív kezelése, vagyis csak azt költjük el, amit teljesítményünk megenged, akkor három-négy százalék közti, fenntartható éves növekedés esetén valósággá lehet a jóléti rendszerek, elsősorban is az egészségügy s az oktatás gyorsabb fejlesztése, az ország békés élete. Reményeink szerint emellett kezelni tudjuk a világgazdaság mozgásából, együttműködési feszültségeiből eredő külső kockázatokat is.

Baksay Gergely¹

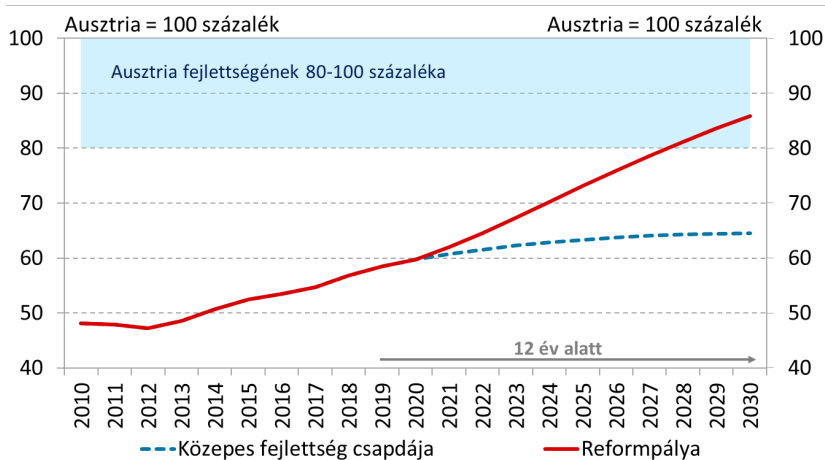
VERSENYKÉPESSÉGI TÜKÖR — A VERSENYKÉPESSÉG MÉRÉSE ÉS FEJLESZTÉSE

A versenyképesség fontossága és az MNB versenyképességi munkája

Nagyon szépen köszönöm a megtisztelő meghívást, hogy bemutathatom Önöknek a Magyar Nemzeti Bank versenyképességi programját, továbbá gratulálok a szervezőknek a rendkívül izgalmas és színvonalas programhoz. Előadásom témája a magyar gazdasági felzárkózás lehetőségei és versenyképességünk javítása, valamint az előrehaladás mérhetősége. A Magyar Nemzeti Bank 2013 óta a korábbinál szélesebb látókörrel végzi a munkáját, beemelve hazánk versenyképességének mélyebb elemzését, fejlesztését és annak mérését is elemzési keretrendszerébe. A versenyképességi műhelymunka elején kitűzött cél az volt, hogy Magyarország 2030-ra közelítse meg Ausztria fejlettségének 80–90 százalékát (1. ábra). Ez a reálgazdasági felzárkózásnak egy jól megfogható, középtávú célja, ami a jövőben visszamérhető lesz.

1 költségvetési és versenyképességi elemzésekért felelős igazgató, Magyar Nemzeti Bank

1. ábra: Magyarország relatív fejlettsége Ausztriához viszonyítva

Forrás: MNB Növekedési jelentés 2018

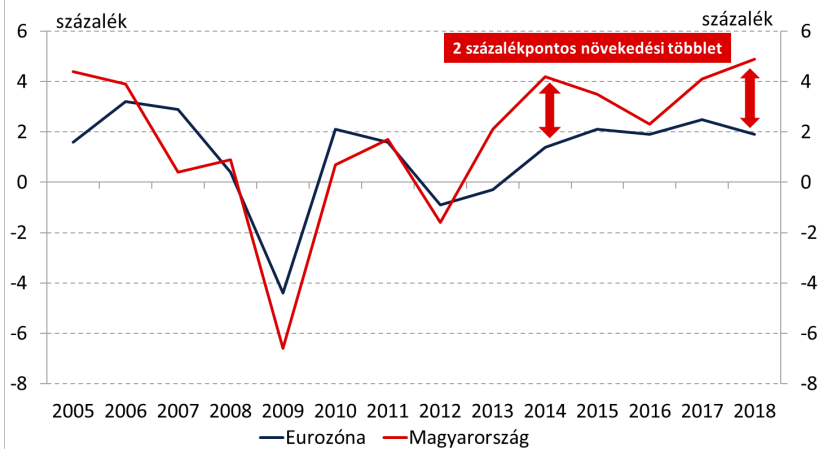
Mivel azonban ez a középtávú cél 10 év múlva lesz aktuális, célszerű egy közbülső, rövidtávú felzárkózási célt is alkalmazni. E cél az, hogy – a kormányzati kommunikációban is megjelent – Magyarország gazdasági növekedése minden évben legalább két százalékponttal haladja meg az Eurozóna, vagyis a fejlett gazdaságok átlagos növekedési ütemét.

Bár ez ambiciózus célkitűzés, de korántsem lehetetlen. Az elmúlt száz év során több ország is képes volt akár nálunk alacsonyabb fejlettségi szintről a legfejlettebb államok közé jutni. Miért ne gondolhatnánk, hogy amint korábban mások, úgy Magyarország is képes lehet erre.

Az elmúlt néhány év azt bizonyítja, hogy a felzárkózás Magyarországon is lehetséges. Hazánk ugyanis a 2010-ben megkezdődött sikeres költségvetési és gazdasági stabilizációnak, majd a 2013 óta tartó monetáris politikai fordulatnak köszönhetően 2013-ban egyensúlyi felzárkózási pályára állt. Gazdaságtörténetünkben ritkán tapasztalt pozitív eredmény, hogy a pénzügyi egyensúly megtartása mellett tud a gazdaság dinamikusan bővülni. Visszamenőleg megvalósult az a célkitűzés is, hogy a gazdasági növekedés az elmúlt évek átlagában 2 százalékponttal meghaladta az eurózáóna átlagát (2. ábra). 2019-ben is közel 5 százalékos

növekedés várható, ami az Unió egyik legmagasabb növekedése lehet, bőven meghaladva a szükséges 2 százalékpontos többletet. Így már „csak” az a feladat, hogy e kedvező eredményeket fenntartsuk 2030-ig. Ahhoz viszont, hogy ez hosszabb távon is megvalósulhasson, újabb átfogó versenyképességi intézkedések szükségesek.

2. ábra: A magyar és az eurozóna növekedésének összehasonlítása

Forrás: Eurostat

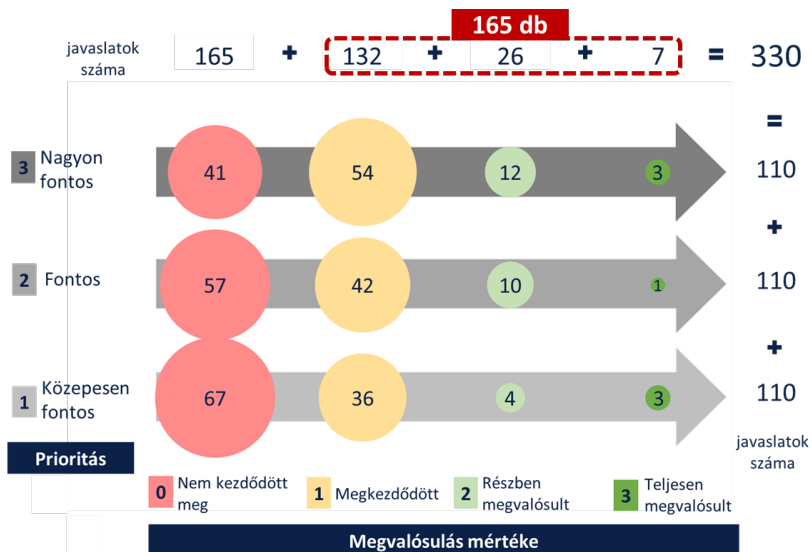
Az elmúlt években a magyar gazdasági bővülés jelentős részben mennyiségi tényezők növekedésén alapult, azaz a foglalkoztatottak számának és a beruházások emelkedésén. Az extenzív növekedési modellek határai azonban végesek, szükséges tehát a hatékonyságot, termelékenységet növelni, azaz növekedési modellünket a tudás- és technológiaintenzív iparágakra hangolni. Ennek elérése a versenyképesség minőségi tényezőinek további erősítését igényli.

A versenyképességi fordulat megvalósulásához átfogó és objektív helyzetelemzés, strukturális javaslatok megfogalmazása, valamint az előrehaladás rendszeres mérése szükséges. Az MNB 2016 óta foglalkozik mélyebben a versenyképességgel. Az első műhelymunkák (pl. „Versenyképesség és növekedés” című könyv, „Versenyképességi jelentés 2017”)

a helyzetértékelést helyezték a középpontba. Ezek igyekeztek hazánk versenyképességi pozícióját a lehető legobjektívebb módon megközelíteni, hogy biztos kiindulópontként szolgálhassanak a későbbi elemzések, továbblépési irányok számára. A 2018-ban megjelenő „Növekedési jelentés” a felzárkózási pálya makrogazdasági feltételeit, főbb beavatkozási területeit és céljait jelölte ki, míg a szintén 2018-ban bemutatott „180 lépés és a magyar gazdaság fenntartható felzárkozásáért” című diasor, illetve a 2019-es „Versenyképességi program 330 pontban” című kiadvány a sikeres felzárkózáshoz szükséges versenyképességi fordulatot segítő strukturális javaslatokat fogalmazott meg. Végül az MNB egymásra épülő munkáinak legutóbbi eleme, a 2019 őszén megjelent „Versenyképességi tükör” az MNB Versenyképességi programjának megvalósulását méri. Előadásomban az utóbbi két kiadványt szeretném összefoglalni, melyek jelenleg a leginkább aktuálisak és fontosak.

A Versenyképességi tükör célja, az MNB által eddig megfogalmazott versenyképességi irányok és javaslatok teljesülésének strukturált nyomon követése. Azt vizsgálja, hogy az MNB 330 pontja milyen ütemben és mértékben kerül megvalósításra.

3. ábra: A versenyképességi javaslatok megvalósulása a javaslatok prioritása szerint (2019)

Forrás: MNB

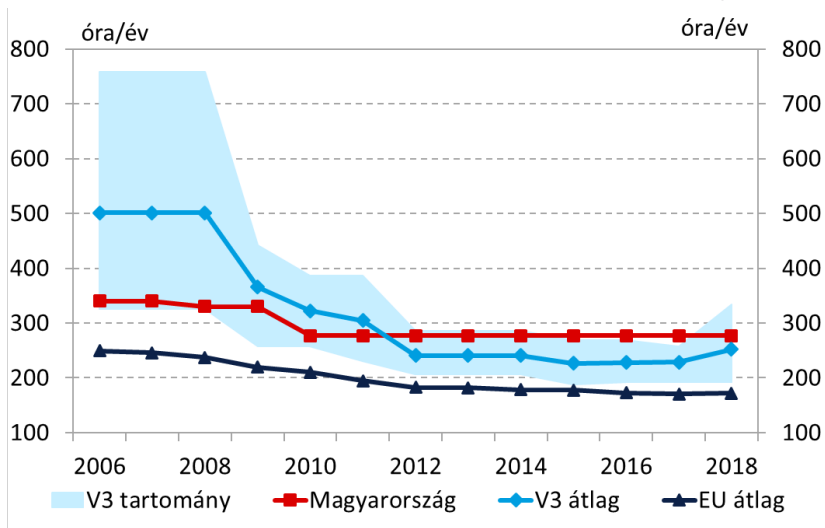
A Versenyképességi tükör őszi eredményei alapján a 330-ból 165 intézkedés esetében kezdődött meg a megvalósítás, és a program prioritással súlyozott megvalósítása 22 százalékon áll. Teljesen megvalósultnak eddig 7 javaslat tekinthető a 330-ból. Ez az MNB definíciója szerint azt jelenti, hogy elfogadták azt a jogszabályt vagy végrehajtották azt az intézkedést, amit a jegybank megfogalmazott. Az intézkedéseket a versenyképesség szempontjából fontosság szerint három, egyenként 110 javaslatot tartalmazó csoportba osztottuk.

A következőkben szeretném bemutatni a Versenyképességi program által lefedett 12 területet, melyeket az egyszerűség kedvéért ebben az előadásban 7 témába foglaltunk össze. Röviden összefoglalom, hogy elemzésünk szerint az egyes területeken milyen intézkedések lennének szükségesek a sikeres felzárkózáshoz, illetve, hogy ezen intézkedések közül melyek esetében és milyen mértékű előrelépés történt. A 7 fő téma

lefedni az állami hatékonyságot, a magyar gazdaság finanszírozását, a munkaerőpiacot, a vállalatok, kkv-k világát, demográfiai kérdéseket, az egészségügyet, valamint az oktatást. Minden téma kapcsán kiemeltünk olyan intézkedéseket, melyek előrehaladott állapotban vannak, valamint olyanokat is, melyek megvalósítása még nem kezdődött el.

Állami hatékonyság

4. ábra: A vállalatok adóbevallással töltött óráinak száma egy évben

Forrás: Világbank-Doing Business, PwC

Elsőként az állami hatékonyságot vizsgáljuk, hiszen az állam foglalkoztatóként, szolgáltatóként és szabályozóként is kiemelkedő szerepet játszik a gazdasági életben. Az állam működését akkor tekinthetjük hatékornak, ha a magánszemélyek és a vállalkozások számára optimális környezetet teremt, a torzító hatás minimalizálása mellett. Magyarországon az adóbevallással eltöltött idő aránya a vállalati körben már csökkent, azonban még mindig magasabb, mint a V3 vagy az EU átlaga. Ma egy magyar vállalat átlagosan 277 órát tölt adóbevallással, ami több, mint

100 órával magasabb az uniós átlagnál. A digitalizáció jó eszköz az idő és költséghatékony működés elérésére, hiszen a magánszektor részéről csökkentené a lekötött erőforrásokat, emellett pedig elősegíti a szabálykövető magatartást is. Ilyen megoldás volt az online pénztárgépek bevezetése, ami több 100 milliárd forinttal emelte a központi költségvetés bevételeit. További jó példa az elektronikus szája bevallás, ami egyszerűbbé tette a magánszemélyek számára az adóbevallást.

A májusban bejelentett Gazdaságvédelmi Akcióterv is hozzájárult ahhoz, hogy az állami hatékonyság növelését célzó 23 javaslatból 14-nél már megkezdődött a javaslat végrehajtása, továbbá egy esetben – a társasági adóelőleg-kiegészítés megszüntetésénél – a teljes megvalósulásra is sor került. Korábban a vállalatoknak minden év végén meg kellett becsülni és decemberben előre fizetni a várható társasági adójukat, amely csökkentette a tervezhetőséget és felesleges adminisztrációs terhet jelentett számukra. Az MNB már korábban is javasolta ennek megszüntetését, 2019-ben viszont már megvalósult az intézkedés, vagyis 2019 decemberben már nem kell az előzetes becslést elvégezni és előre fizetni.

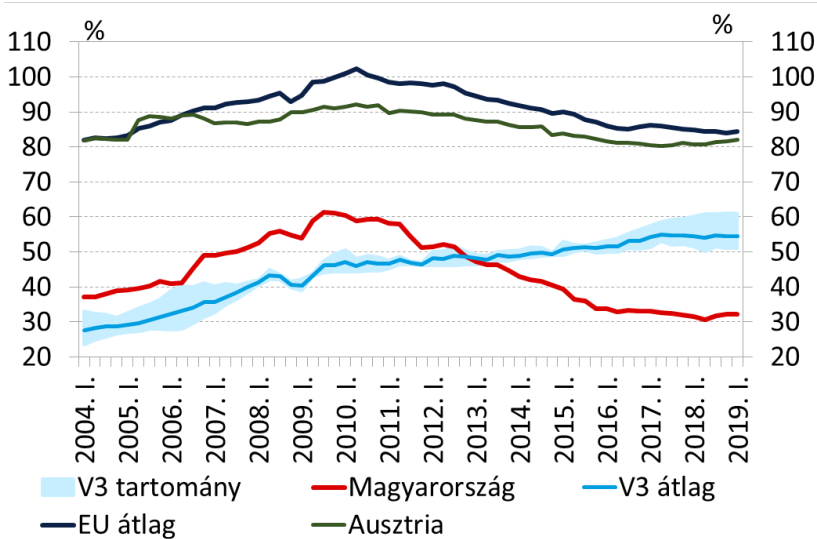
Az adminisztratív terhek további csökkentését is javasoltuk, amely területen szintén hoz előrelépést a Gazdaságvédelmi Akcióterv. A Gazdaságvédelmi Akciótervben bejelentettek szerint csökkentik az adórendszer töredezettségét, több adót összevonnak vagy kivezetnek, például megszűnik az EVA. Az állami vállalatok és szolgáltatások hatékonyságának mérése és javítása, tekintetében azonban nem látunk fejlődést.

Finanszírozás

A finanszírozás területén fontos kiemelni, hogy a magyar magángazdasági szereplők GDP-arányos hitelállománya alacsony, főként nemzetközi összehasonlításban. Ez szinte természetes következménye annak, hogy a magyar háztartások a 2000-es évek második felében a devizahitelekkel igen veszélyes helyzetbe kerültek. A hazai devizában, fix kamatozással kibocsátott hiteltől azonban nem kell félni, sőt a gazdaság fenntartható növekedéséhez szükség is van arra a forrásra, amelyet a bankrendszer a hitelezésen keresztül nyújt a gazdasági szereplőknek. Az MNB a hitelezés

egészséges szerkezetben történő felfutása érdekében a fix kamatozású, forint hitelek térnyerését támogatja.

5. ábra: A magánszektor hitelállományának alakulása

Forrás: EKB

A magánszektor GDP-arányos hitelállományának egészséges szerkezetben történő kétszeresére növelésével, valamint a tőkepiac mélyítésével nemcsak egy jól diversifikált finanszírozási környezet létrehozása a cél, hanem az EU-s források jövőbeni esetleges csökkenésére való felkészülés is. A lakossági és vállalati hitelek ösztönzése, illetve egészségesebb konstrukciókba történő terelése az MNB aktívabb szerepvállalásával megkezdődött.

A megfogalmazott 330 pontból számosságában a legtöbb az Új pénzügyi modell fejezethez köthető. A Versenyképességi tükrő által értékelt 56 javaslatból szűk egy év távlatában már 38 pont esetében megkezdett, vagy részben megvalósult státuszról tudunk beszámolni, sőt 3 korábbi javaslatunk – mint például az MNB által ösztönzött Modern vállalati

kötvénypiac kiépítése – teljes egészében megvalósult. Ennek célja a tőkepiac erősítése, amelyet az MNB a tavaly 300 milliárdos kerettel indított Növekedési Kötvényprogrammal kíván támogatni, amelyre már 150 vállalkozás regisztrált. A program keretében az MNB olyan vállalatok kötvényeiből vásárol meg, amelyek külföldi hitelminősítő értékelése alapján megfelelő minősítést kapnak.

A Jóléti alapok létrehozására még nem történt lépés. Az MNB javaslata szerint az alapok a jelenlegi önkéntes nyugdíj-, egészség- és öngyélyező pénztári szereplők részvételével jöhetnek létre. Az intézkedés a magánegészségügyben és a magánnyugdíjak rendszerében is növelné a megtakarításokat. A javaslat alapján munkáltatói hozzájárulás mellett állami kedvezmény is járna a tagoknak, így a 3 fél hozzájárulása együttesen összeadódna és közép- vagy hosszútávon jelentősen növelné e területek fenntarthatóságát.

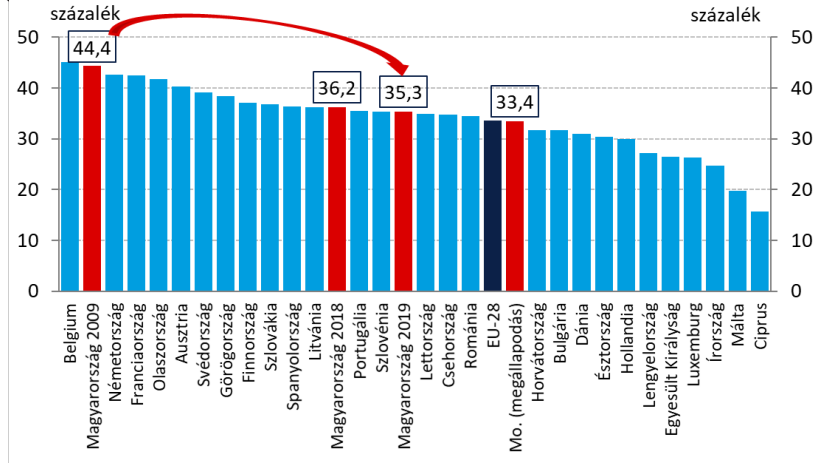
Munkaerőpiac

A gazdasági növekedés, a felzárkózás és a versenyképesség egyik legfontosabb tényezője a humán tőke, amely mennyiségén és minőségén keresztül is befolyásolja a nemzetgazdaság teljesítményét. Az elmúlt években, elsősorban a foglalkoztatás bővülésén keresztül, a munkaerőpiac jelentősen hozzájárult a hazánk gazdasági növekedéséhez, azonban még mindig jelentős fejlődési lehetőségek és tartalékok azonosíthatók.

Mi volt Magyarországon a kétezres években az egyik legnagyobb probléma a munkaerőpiacokkal kapcsolatban? A magas adó és a magas adókerülés, melyek kéz a kézben jártak. A munkát terhelő adóéket 2009 óta sikerült 44 százalékos feletti értékéről 35 százalékra mérsékelni. Ha a szociális hozzájárulási adó 27 százalékról a bejelentett módon 11,5 százalékra csökken, akkor a munkát terhelő közterhek mértéke hazánkban az EU átlaga alatt lesz, jelentősen támogatva ezzel a foglalkoztatást. A foglalkoztatás változásában jelentős eredményeket ért el Magyarország az elmúlt 10 évben. 2010-hez képest már mintegy 750 ezerrel dolgoznak többen hazánkban, amelyhez az egykulcsos személyi jövedelemadó rendszer, a Munkahelyvédelmi Akcióterv és a családi adóalapkedvezmény

rendszerének bevezetése is nagymértékben hozzájárult.

6. ábra: Kétgyermekes, az átlagbér 100 és 67 százalékát kereső család átlagos adóéke 2017-ben az EU tagállamaiban, illetve Magyarországon

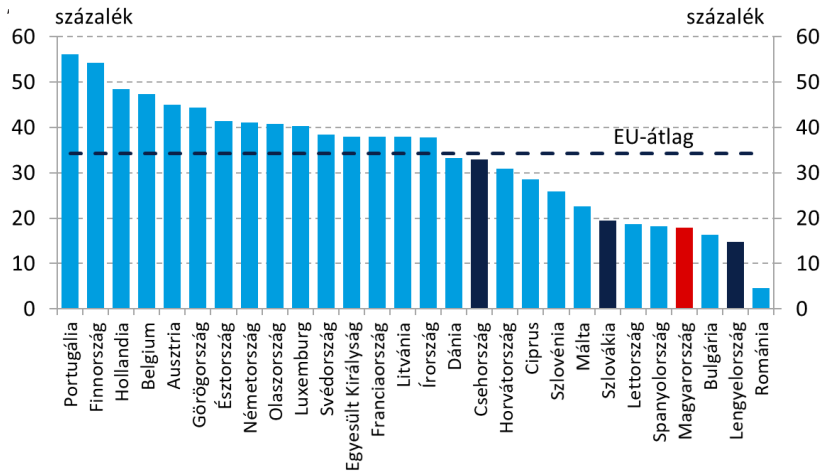
Forrás: Európai Bizottság, MNB számítás

A munkaerőpiaci javaslatok közül teljesen megvalósult intézkedés a munkavédelmi akcióterv (MAT) minimálbérig történő kiterjesztése, ami hozzájárul a sérülékenyebb csoportok foglalkoztatásának növekedéséhez. A munkát terhelő közterhek csökkenése a szociális hozzájárulási adó folyamatos csökkenésével megvalósul. Az atipikus foglalkoztatási formák ugyanakkor Magyarországon még egyáltalán nem elterjedtek.

Innovatív kkv-k

A kis- és középvállalatok foglalkoztatásban és hozzáadott értékben is a magyar gazdaság legfontosabb alkotóelemei. Az ország felzárkózásához elengedhetetlen, hogy a kkv-k folytassák termelékenységbeli lemaradásuk ledolgozását a nagyvállalatokhoz képest. Ehhez hatékonyságnövelésre, modernizációra és innovációra van szükség, illetve, hogy nagyobb számban

lépjenek ki a nemzetközi piacra. Az Európai Unióban az innovációt folytató kkv-k aránya csak 3 országban alacsonyabb, mint Magyarországon.

Forrás: Európai Bizottság, Innovációs Értékelőtábla

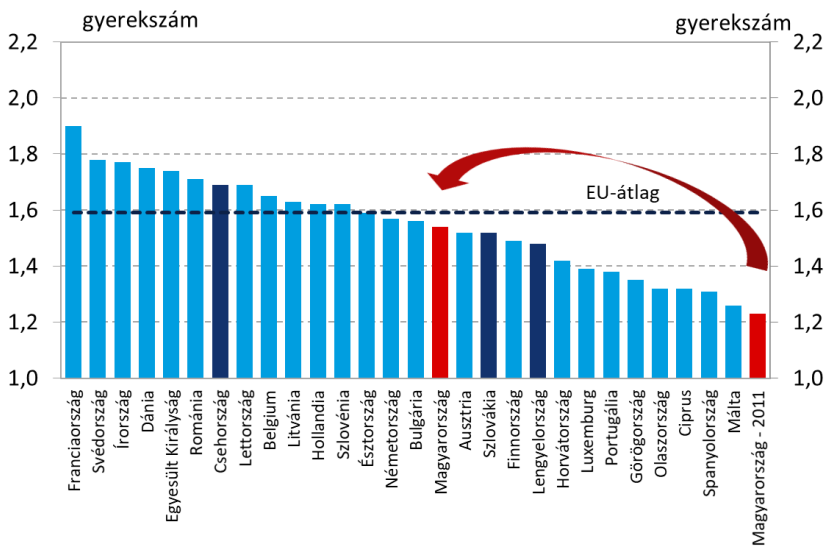
A szektornak nyújtott támogatás ezt felismerve növekedett. Míg korábban a fejlesztési adókedvezményt csak 500 millió felett lehetett igénybe venni, 2022-ig az értékhatár 50–100 millióra fog csökkenni. A Gazdaságvédelmi Akcióterv alapján a K+F terület 32 milliárd forint állami többletforrásban részesül 2020-ban. Megítélésünk szerint a kutatás-fejlesztési ráfordítások a GDP 2 százalékra való emelése, valamint a kutatók-fejlesztők foglalkoztatotton belüli arányának 1,4 százalékra emelése biztosíthatná, hogy Magyarország a gazdasági fejlődés innovációvezérelt szakaszába lépjen át. Nem történt előrelépés azonban a szabadalmak fenntartási díjának csökkentésében és a szabadalmi bevételek elszámolásának kedvezőbbé tételében.

Demográfia

A fenntartható felzárkózás, a hosszú távú gazdasági növekedés és a versenyképesség egyik legfontosabb tényezője a humán tőke, amely-

nek mennyiségi jellemzőit a demográfiai folyamatok határozzák meg. Magyarországon a népesség száma 1980 óta folyamatosan csökken. A népesség elöregedésével pedig kettős nyomás nehezedik a gazdaságra: egyre kevesebb dolgozó fog eltartani egyre több nyugdíjast. Jelentős eredmény, hogy a szülőképes korú nőkre jutó gyermekek száma, azaz a termékenységi ráta a 2011-es mélypontja (1,2) után több éven át emelkedett, azonban sajnos ez a növekedés 2016-ban megtorpant, és ma is csak 1,5-ös értéken áll, ami számottevően elmarad a népesség reprodukciójához szükséges 2,1-es szinttől. Ennek alapján további lépések szükségesek a gyermekszám célzott és hatékony növelésére.

8. ábra: A teljes termékenységi arányszám (2017)

Forrás: Eurostat

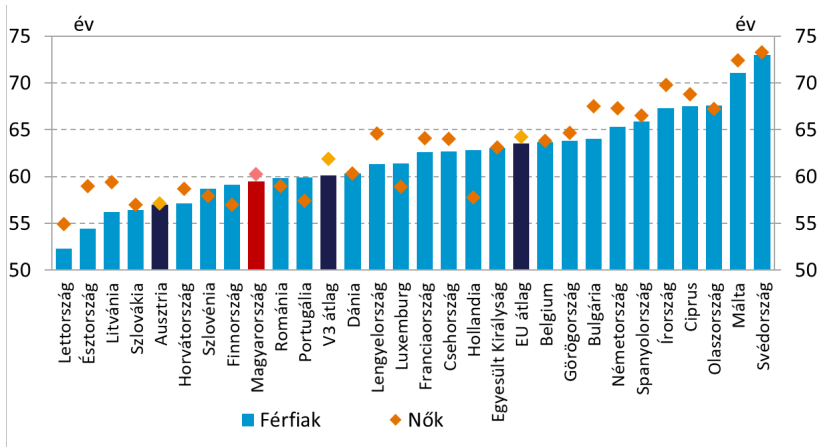
Az MNB célkitűzéseivel összhangban a Családvédelmi akciótervben szerepel a bölcsődei férőhelyek számának növelése 49 ezerről 70 ezerre, így 2022-re mintegy 21 ezer új férőhely létesül. Anyagi források juttatása mellett „idővel” is támogatni lehet a gyermeknevelést. A mindennapi

élet tehermentesítését szolgálja például az iskolabusz rendszer bejelentett bevezetése. A már működő Erzsébet-táborok a nyári szünetben segítenek a szülők számára a gyermekük elhelyezésében. Az egészségügy családbarát kialakítása, a gyermekvállalást gátló betegségek felkutatására, a meddőség enyhítésére szánt erőforrások növelése is emelhetné a születésszámot, ugyanakkor ezeken a területeken az előadás megtartásának időpontjáig nem látunk előrelépést.

Egészség

A lakosság egészségi állapota is versenyképességi tényező. Jelentős hatással van a munkaerőpiaci részvételre (és így a gazdaságban elérhető munkaerő-állomány létszámára), a munkaerő termelékenységére, a munkában töltött éveken keresztül a fogyasztási és megtakarítási rátára, valamint az egészségügyi ágazat a kibocsátásán keresztül is hozzá tud járulni a gazdasági növekedéshez. Magyarországon az egészségben várható élettartam nem éri el a 60 évet, mellyel az utolsó harmadban helyezkedünk az EU-n belül. A 4,5 millió foglalkoztatottból naponta 100 ezer fő hiányzik a munkahelyéről betegség miatt. Az MNB az egészségi állapotot érintő javaslatainak összeállítása során fő célként az egészségesen várható élettartam 60-ról 64 évre történő emelését tűzte ki. Ennek eléréséhez okvetlenül szükséges a prevenció rendszer megerősítése, különösképpen a betegségek korai felismerését elősegítő rendszeres állapotfelmérések és szűrővizsgálatok támogatása. Emellett az alapellátás további fejlesztése is nélkülözhetetlen.

9. ábra: Egészségben várható életek száma (2016)

Megjegyzés: Saját bevallás és mortalitás alapján. Forrás: Eurostat

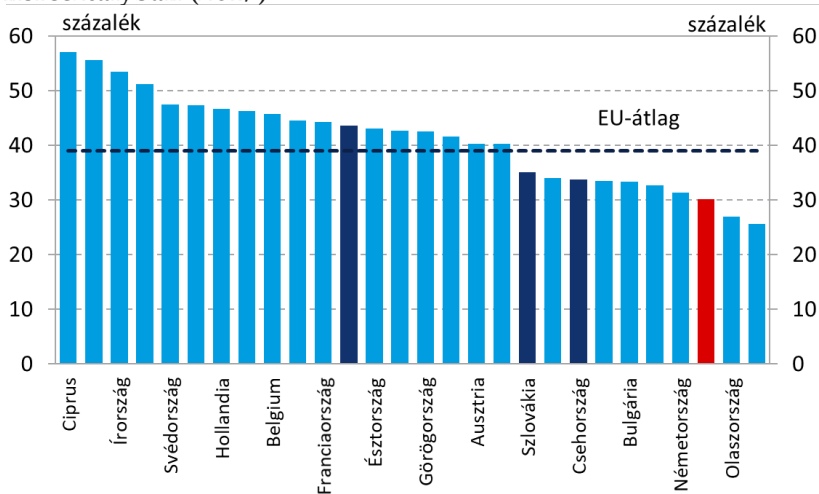
Korlátozott előrelépés figyelhető meg a háziiorvosi rendszer és a telemedicina fejlesztésében. A háziiorvosok 5,4 milliárd forintot kaptak praxisközösségek létrehozására a “Három generációval az egészségért” pályázat keretében. Folyamatban van 20 új egynapos sebészeti ellátóhely kialakítása. Magyarországon a zsebből fizetett egészségügyi kiadások magasak, gondolhatunk itt a gyógyszervásárlásokra, magánegészségügyi kiadásokra, a hálapénz jelenségére. A magán egészségügyi kiadások egyértelműen szabályozott és felügyelt, intézményesített formában történő felhasználása (pl. Jóléti Alapok formájában) hatékonyabban támogatná a magánegészségügy hosszútávú beruházásait és a rendszer fehéritését, valamint csökkentené az állami egészségügyre nehezedő nyomást. Ebbe az irányba azonban még nem történtek lépések.

Oktatás

Az oktatás az elérhető munkaerő minőségén és a termelékenységen keresztül jelentős hatást gyakorol egy ország gazdasági teljesítőképeségére és versenyképességére. Magyarországon az oktatási rendszerben több

alterületen is lemaradás tapasztalható a nemzetközi versenytársakhoz képest. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a fiatal korosztályban alacsony, míg a képzettség nélküli iskolaelhagyók aránya magas (13 százalék), majdnem kétszerese a Visegrádi országok átlagának.

10. ábra: Felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a 25-34 éves korosztályban (2017)

Forrás: Eurostat

A közoktatás egyik legfontosabb feladata, hogy olyan alaptudással és készségekkel ruházza fel a diákokat, amelyekkel képesek lesznek rugalmasan alkalmazkodni a gyorsan változó munkapiaci elvárásokhoz. Ehhez elengedhetetlen az alapkészségek mellett a nyelvi és digitális készségek erősítése, valamint az élethosszig tartó tanulásra nevelés. A korai iskolaelhagyók számát a szakképzés jelenleg is tartó átalakítása csökkentheti. Úgy gondoljuk, hogy sokat segíthet e téren a szakképző iskolákban 2019. május 1-jétől bevezetett monitoring rendszer is.

A felsőoktatás és a piaci szereplők szorosabb együttműködésére ígéretes választ nyújthat a Budapesti Corvinus Egyetem átalakult működési modellje, azonban a szektor egészét tekintve még jelentős tér mutatkozik

a fejlődésre. Az élethosszig tartó tanulás és felnőttképzés területén Magyarországon a résztvevők aránya fele az uniós átlagnak. E tekintetben sokat segíthet a vállalatok ösztönzése munkavállalóik folyamatos képzésére. Ezek a programok ráadásul viszonylag gyorsan növelik a termelékenységet, azonban a felnőttek képzési és szakmai továbbképzési rendszerek megerősítése terén még nem történtek konkrét lépések.

Összességében tehát Magyarország helyes úton jár, a felzárkózás útján, amelynek folytatásához azonban széleskörű versenyképességi reformok szükségesek.

Köszönöm szépen a figyelmet!

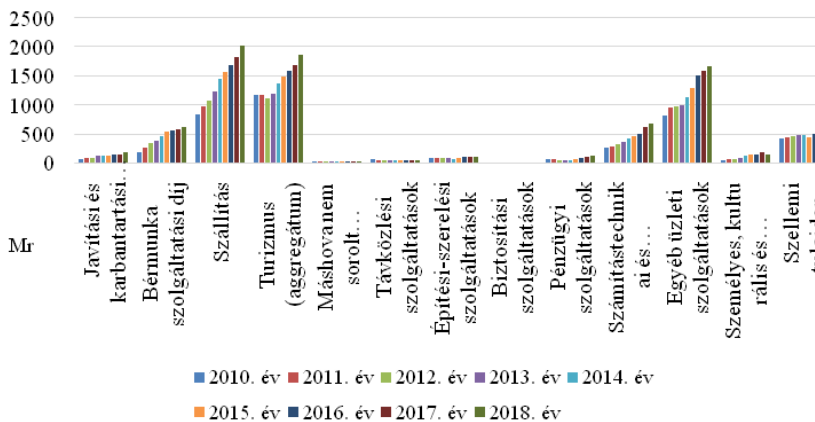

Dr. Szép-Tüske Rita¹

MIKÉNT TUDJA A MAGYAR KÜLGAZDASÁGI POLITIKA SEGÍTENI A SZOLGÁLTATÁS-EXPORTOT?

Ez a harmadik alkalom, amikor megtiszteltek meghívásukkal, amit nagyon köszönök. Sokat segít a munkámban, hogy éves rendszerességgel látom, hogy az előző évben itt elmondott terveinkből mi valósult meg. Ma elsősorban arról szeretnék beszélni, hogy a külgazdaságpolitikai eszközrendszer miként tudja támogatni a szolgáltatásexportot.

1. ábra

A szolgáltatásexport volumenének változása 2010 – 2018 (forrás: KSH) mrd forint

1 főosztályvezető, Külgazdasági és Külügyminisztérium, Exportfejlesztési és Koordinációs Főosztály

Ezen a statisztikai ábrán (1. ábra) a szolgáltatás-export volumen-változását láthatjuk; nem csak a volumen változását, hanem a szolgáltatás-export összetételét is. Jelentős részt képvisel a szolgáltatás-exporton belül a szállításon és a turizmuson kívül a számítástechnikai, távközlési szolgáltatás is, azaz szinte minden, amit a digitalizációhoz kötünk, a szolgáltatás-exporthoz tartozik. Ez azért is izgalmas, mert egyre inkább előtérbe kerül a kormányzati politika fókuszában a foglalkoztatottság hatékonyságának a növelése, a technikai fejlődés, a termelékenység növekedése. A digitalizáció sikerességét tehát várhatóan az szolgáltatás-export sikeres növekedésében is lehet majd mérni.

A termékexportot megnézve kb. 33 409 milliárd Ft volt a tavalyi (2018.) évben, ehhez képest a szolgáltatás-export kb. 8 000 milliárd Ft. Az áruexport 4-6%-os növekedést produkál évek óta, 2019-ben ez kicsit alacsonyabb lesz várakozásaink szerint. Az szolgáltatás-export változása növekedése ennél jelentősebb. Azon országok esetében, amelyek stabilan és gyorsan tudtak kilábalni a válság időszakából, a szolgáltatás-export igen jelentős volt. Miért fontos ez? A szolgáltatás-export célországok nagyjából lefedik a termékexport célországokat, Németország e téren is legjelentősebb partnerünk, ugyanakkor megjelenik az Egyesült Királyság és az USA is a partnerek között. A termékexport célországi alapvetően európai országok, EU-s országok azon belül is. A földrajzi helyzetünk is determinálja ezt, de a szolgáltatási export esetében a szállítási költségek arányosan kisebbek voltak miatt távolabbi relációk is megjelenhetnek a partnerországok élbolyában. Ez is hozzájárul ahhoz, hogy hazánk külgazdasági kapcsolatai több lábon álljanak.

A szolgáltatás-export segítése tehát hozzájárul ahhoz a külgazdasági célhoz, hogy az export minél diverzifikáltabb legyen. Jelenleg az exportunk túlnyomó többsége (kb. 80%-a) az EU-ba irányul, a szolgáltatás-export növekedése ennek oldását eredményezheti.

A Kormány 2019. áprilisban fogadta el a Nemzeti Exportfejlesztési Stratégiát, melynek célja a hazai kkv rétegnek a multinacionális értéklánca való bekapcsolása, illetve saját terméket fejleszteni képes kkv-k segítése, továbbá nemzetközi piacon is elismert magyar brandek felépítése. Célunk a kkv-k export részarányának 50%-kal történő növelése, továbbá

közép-európai összehasonlításban legversenyképesebb exportfinanszírozási rendszer kialakítása. Köztudott, hogy exportorientált nemzetgazdaság vagyunk, ugyanakkor nem minden relációban vagyunk versenyképesek. Az exportstratégia által azonosított erősségeink pl. a vízgazdálkodás, az orvostechológia, a gyógyszeripar, és az agrártechnológia. Mindezt átható digitalizáció és az IT szektor – mint horizontális szektor – támogatása a Kormány számára is kiemelt stratégiai cél. Az export-stratégia egy részét 2019-ben, más részét 2020-ban valósítjuk meg. Egyik legfontosabb része a Kiemelt Exportőr Partnerségi Program kialakítása, ide bármely magyar cég csatlakozhat, amely a meghatározott feltételeknek megfelel. Külgazdasági attasékkal segítjük a részt vevő cégeket, jelenleg 19 magyar közepes- és nagyvállalat vesz részt ebben a programban.

A piacon frissen megjelenő kkv-knak másfajta segítség kell álláspontunk szerint, így különböző típusú szolgáltatásokat nyújtunk számukra. Ennek keretében újult meg a HEPA Magyar Exportfejlesztési Ügynökség 2018. novemberben. A HEPA-val szerződésben 5 központi partneriroda működik: a sanghaji, a tokiói, az isztambuli, a belgrádi, és a moszkvai. A HEPA segítségével kívül jelenleg 146 külgazdasági attasé kollégánk is dolgozik a hazai vállalkozások exportra segítésén és a befektetésösztönzésen.

A magyar vállalkozások tőkekihelyezésének támogatása az egyik legfontosabb kormányzati külgazdasági prioritás. Ennek pilot programja kezdődött 2019. október 31-én; először Szerbiában, Montenegróban és Bosznia-Hercegovinában megvalósuló beruházásokra adunk támogatást, összesen 2,85 milliárd Ft értékben. Ez a külföldi befektetések volumenéhez képest nem olyan sok, így azt ambicionáljuk, hogy ha a program a várakozásnak megfelelően működik, szeretnénk azt kiterjeszteni más országokra is, illetve a források volumenét is növelni szeretnénk.

2017 óta szinte csak az informatikai vállalkozásoknak volt elérhető uniós forrás exportjuk fejlesztésére, 2020-ban azonban elindítottunk egy exportfejlesztési pályázati programot, melyben a vállalatok az exportjukat segítő vissza nem térítendő támogatásokra tudnak pályázni. Kb. 400 millió Ft került erre tervezésre, az előzetes felmérések szerint ezekre nagy igény van. Kimondottan a szolgáltatási szektorban, ezen belül az IT szektornak lehet érdekes az ún. BPDC program, mely a Washing-

toni Nagykövetségünkön valósul meg és mely egy akcelerátor program formáját ölti. A Kormányzat szándéka, hogy a szolgáltatásokat, innovatív termékeket előállító cégeket is támogassa, ezért hoztuk létre ezt az akcelerátor központot, ami egy helyi partnerrel szerződve a magyar vállalkozásoknak áll rendelkezésre. A program keretében kiutaznak a magyar vállalkozások, ottani tartózkodásuk alatt a piacot jól ismerő amerikai cégtől kapnak ingyenes szolgáltatásokat, és önköltségi áron tudnak ebben a központban lakni. Kétféle program van: egyrészt specifikus segítség, ami 5-6 hetes, másrészt egy kkv program, ez 2-3 hetes. Az exporthungary.gov.hu-n keresztül lehet rá pályázni.

Dr. Becsey Zsolt László¹

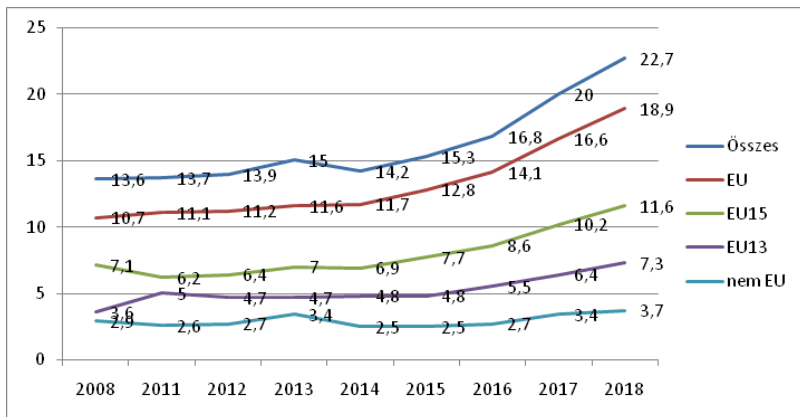
A SZOLGÁLTATÁSOK NEMZETKÖZI KERESKEDELMÉNEK TENDENCIÁJÁRÓL ÉS A MAGYAR TELJESÍTMÉNYRŐL

1. A magyar többségi tulajdonú vállalatok exportteljesítménye 2018-ban

Köszönöm a lehetőséget és Kamasz Melindának azt, hogy elvállalta a moderálást. A konferencia második részében indító előadásomban visszatérek arra, hogy megrendeltük a KSH-tól azt az anyagot, mely a hazai és nem hazai tulajdonú bontásokat adta meg az áruforgalomra és először a szolgáltatások külkereskedelmére. Az előző konferencián (2019 szeptemberében) a magyar többségi tulajdonú áruforgalmi terület elemzését 2017-ig befejeztük, így a 2018-as adatokból az előző évhez képest történt változásokat érinteném először röviden. Ha megnézzük az összes kivitelt, és azt, hogy hogyan alakultak a folyamatok, azt lehet mondani, hogy 2017-2018-ban nagyon pozitív, nagyarányú, abszolút számokban is érzékelhető növekedés történt a magyar többségi tulajdonú cégek áruexportjában. Alapvetően (EU és nem EU bontásban) a kiviteli arányokról azt lehet megállapítani, hogy körülbelül a 2013-as szinten vagyunk. A magyar többségi tulajdonú cégek összességében az egész áruforgalom 20-21%-át teszik ki, itt azért még van mit fejlődni. A 2018-as adatokat figyelve megállapítható, hogy az összes áruexport rekordszintre, 22 milliárd euró feletti szintre nőtt. (1. ábra)

1 KRE ÁJK Gazdaságdiplomáciai szaktanácsadó szakirányú továbbképzés szakfelelőse, volt EP képviselő és külgazdasági államtitkár

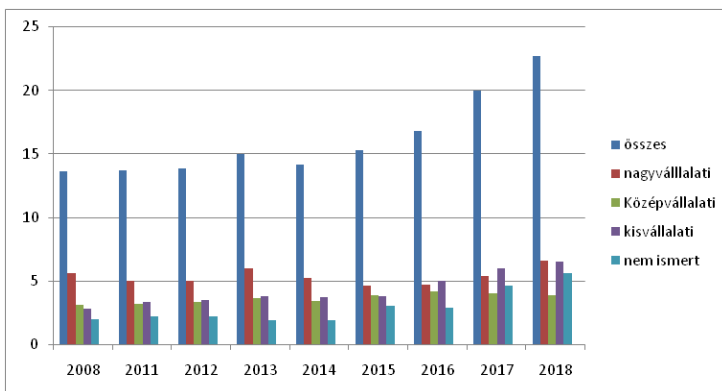
1. ábra

A magyar többségi tulajdonú vállalati export (mrd euró) Forrás: KSH

Ha vállalati méretben nézzük a számokat, akkor azt lehet látni, hogy alapvetően a nagyvállalati méret teljesítménye fejlődik a legjobban, a középvállalati szint gyakorlatilag stagnál, a kisvállalati – 2017-re vonatkozóan örültem, hogy 6 milliárd euró volt a magyar kisvállalati export – most még egy kicsit nőtt is, 6,5 milliárd euró körül van. (2. ábra)

2. ábra:

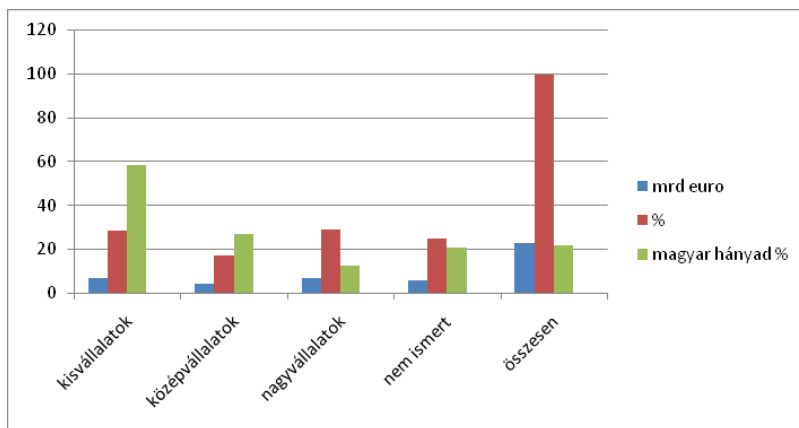

A magyar többségi tulajdonú cégexport vállalati méret szerint (mrd euró) Forrás: KSH

A 2018-as magyar tulajdonú cégexportról (3. ábra) az alábbiakat láthatjuk: a kék színű oszlopocska milliárd euróban mutatja az elért teljesítményt, a második, barna színű jelzi, hogy az összes magyar tulajdonú kivitelből az adott vállalati méretűek exportja hány százalék, a harmadik, zöld színű pedig arányaiban mutatja, hogy mennyi a magyar hányad részvétele a teljes (külföldi tulajdonúakat is felölelő) exportból. A teljes exportból az összes magyar hányad 21,6 %-ra nőtt. (Ez nem olyan rossz arány, figyelembe véve, hogy 2011-2012 körül a magyar többségi tulajdonú cég-export részesedése lement 16% körülire, tehát az, hogy most újra 20% fölött vagyunk, előrelépésnek mondható.) Látható, hogy a külföldi működőtőke nem kisvállalati területen domináns.

Sok exportáló céget nem tudtak a KSH-s kollégák többségi tulajdon szempontjából azonosítani (ez a „nem ismert” oszlop), de azért a vállalatok 75 %-át igen. Milliárd euróban vizsgálva az összes magyar többségi tulajdonú cégexport felugrott 22 milliárdra, tavaly 20 milliárd volt, azt megelőzően évekig stagnált 17 milliárd euró körül. Ez jó irányú változást mutat.

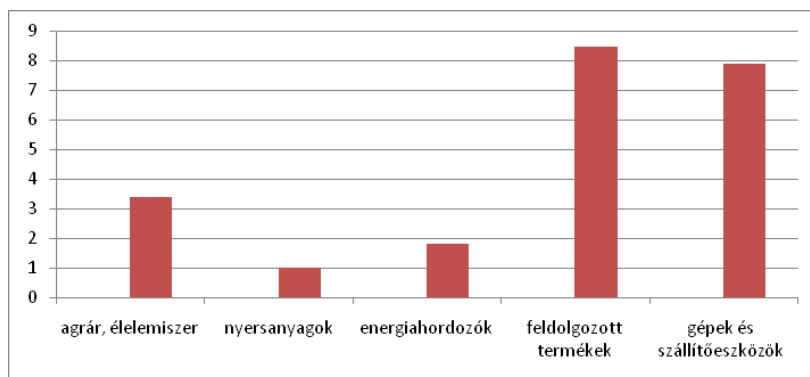
3. ábra:

A magyar tulajdonú export nagysága (mrd euró), vállalati megoszlása (%), és részesedése a vállalati kategória teljes exportjából (%) 2018-ban.
 Forrás: KSH

Áru főcsoportonként – milliárd euróban nézve – azt lehet első ránézésre megállapítani, hogy az exporton belül jó a strukturális megoszlás, mert a feldolgozott termékek, valamint a gépek és szállítóeszközök áru főcsoportban jól szerepelünk. A külkereskedelemben járatosak tudják, hogy ezek a kategóriák a magas feldolgozottságú áruk csoportjába tartoznak. Ez így igaz, ez magas hozzáadott értéket feltételez, és ebben a kettő kategóriában értékesítenek exportra a legmagasabb értékben a magyar tulajdonú cégek. (4. ábra)

4. ábra:

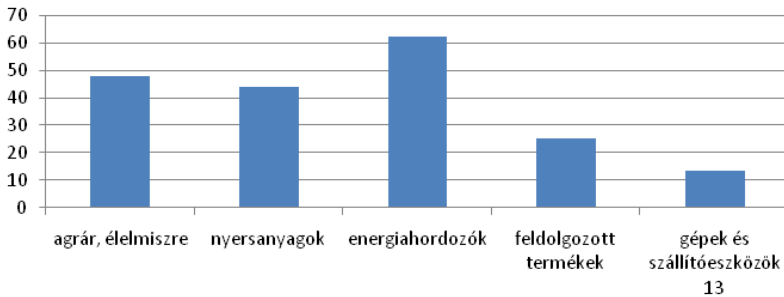

A magyar többségi tulajdonú cégek exportja áru főcsoportonként 2018-ban (mrd euró) Forrás: KSH

Tehát, nem csak a külföldi multinacionális cégek exportálnak nagyrészt feldolgozott termékeket, gépeket és szállítóeszközöket. Kérdés, hogy az egyes áru főcsoportokban mekkora volt a magyar tulajdonú cégek exportja az összesen belül? Itt látni lehet, hogy az energiahordozók súlya kicsi, továbbá a két nagy hozzáadott értékű termék kategóriában nagyon alacsony a magyar tulajdonú cégek export-hányada a teljes kivitelben belül, viszont magas az agráriumnál és a nyersanyagoknál. Ez azért nagyon fontos, mert az agrártermékekre, továbbá arra építve - nem nyersen eladva - az élelmiszeriparra támaszkodva kell szerintem megugranunk, mert ott nagyon magas tud lenni a magyar hányad. Tehát ha saját

tőkefelhalmozást akarunk az áruforgalom révén előrelendíteni, akkor ott kell nagyon kiugranunk, (mint ahogy azt a lengyelek tették), ahol magas a hazai tulajdonhányad. (5. ábra)

5. ábra:

Magyar többségi tulajdoni hányad az egyes árucsoportok exportjából 2018-ban (%) Forrás: KSH

A magyar teljes agrárkivitel 2-2,5 milliárd euró közötti többletet eredményez, de évek óta nem tudja ezt növelni, a lengyeleknek viszont sikerült 2 milliárdról 10 milliárdra emelniük. A tavalyi konferencián is kifejtettem, hogy lengyeleknél exponenciális ugrás történt a saját tulajdonú agrár- és élelmiszeripari exportképességben 2010 után. Az adottságaink miatt nekünk is ezt az utat kellene járni. A feldolgozott termékek esetében a Richter és a hozzá hasonló cégek javítják a statisztikát, de összességében azt lehet mondani, hogy viszonylag kicsi a nemzeti hányad. Hol vannak a földrajzi megoszlás szerinti hangsúlyok? Mint az előző évben is említettem, mindegyik nagy földrajzi térségben egy koncentrált ország partnerünk van. Az amerikai földrészen az USA, az EU-ban Németország (most már 27% körül van a németek súlya a teljes magyar exporton belül), a magyar tulajdonú cégexportban is több mint 20%-ot képviselnek a németek. Ázsiában Kínát illetően mondhatjuk ugyanezt.

Általában elmondható, hogy ahonnan jön a működő tőke, oda erős az export kimenetelünk. Azért is nem tudtuk eddig Kínába látványosan

növelni az exportunkat, mert innen eddig kisebb volt a működő tőke beáramlás (20 milliárd dolláros áruforgalmi célkitűzés volt korábban). Három éve gyakorlatilag csökken a kínai exportunk, mert nem ott vannak a technológiai és tőke kapcsolataink súlypontjai, hanem még Japán és Dél-Korea irányába. (E két OECD országba is egyébként erőteljesen csökken sajnos a kivitel, azt lehet mondani, hogy ott sem teljesítettünk túl jól, mint ahogy egész Ázsiába is csökken a kivitel).

De érdekes módon - pont a beszállítói láncolatok miatt - a magyar tulajdonú cégek exportjának arányai is tükrözik az előző bekezdésben jelzett általános trendet. Az 1. táblázatban Kínát vettem az egyik legnagyobb partnernek, és az EU 13 országcsoporthoz (az un. új EU tagállamok) belül pedig a Romániába irányuló magyar tulajdonú cégexportot vizsgáltam, amely most már 2 milliárd euró volt 2018-ban (a vonatkozó kivitel kb. 9 %-al), ami igen jelentős ebben a régióban. Ennél nagyobb kivitel csak Németországba megy, Ausztriába sincs ennyi magyar többségi cégexport. A hullámzó magyar-román politikai kapcsolatok ellenére is folyamatosan nagy a román piac (1. táblázat). A magyar többségi tulajdonú cégexport tehát partnerscsoportok szerint is koncentrált - akárcsak a teljes magyar export - és azon belül is néhány partnerország kiemelkedő.

1. táblázat:

	2008	2011	2014	2016	2017	2018
Amerika	0,6	0,4	0,3	0,4	0,4	0,5
<i>USA</i>	<i>0,4</i>	<i>0,3</i>	<i>0,2</i>	<i>0,3</i>	<i>0,3</i>	<i>0,4</i>
EU	10,7	11,2	11,7	14,1	16,6	19,0
<i>Németország</i>	<i>2,9</i>	<i>2,4</i>	<i>2,5</i>	<i>3,4</i>	<i>3,9</i>	<i>4,1</i>
Ázsia	0,6	0,6	0,6	0,8	0,9	1,0
<i>Kína</i>	<i>0,06</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,2</i>	<i>0,3</i>
EU 13	3,6	5,0	4,8	5,5	6,4	7,3
<i>Románia</i>	<i>1,2</i>	<i>1,5</i>	<i>1,4</i>	<i>1,6</i>	<i>1,8</i>	<i>2,0</i>

Magyar tulajdonú cégek áruexportja főbb földrajzi irányokba és azon belül a kiemelkedő partnerekhez (mrd euró) Forrás: KSH

2. A magyar tulajdonú cégek külkereskedelme a szolgáltatási ágazatban

Először mértük a KSH-val együttműködve ezt a kategóriát. Azt vizsgáltuk, hogy a magyar és a külföldi többségi tulajdonú cégek szolgáltatása milliárd euróban mennyi ért el. Azt nem tudtuk mérni, hogy mekkora szerepe van a közép és/vagy kisvállalati méretnek. (Egyelőre statisztikailag még nem tartunk ott, hogy amikor a magyar és nem-magyar többségi tulajdonú hazai cégek szolgáltatás-export tevékenységét elemezzük, akkor vállalati méret szerint is tudjunk statisztikailag tovább részletezni, de remélhetőleg hamarosan a KSH-nak lesznek majd erre alkalmas eszközei.) A kért bontásban, 2019 novemberében, a 2014-es évre tudták visszamenőleg megadni az adatokat a jelenleg is használt módszertannal - 2017-ig bezárólag. Amit nem tudott a KSH kimutatni, az az, hogy a turizmus területén, - amely az egyik legfontosabb szolgáltatáscsoport a magyar szolgáltatások külkereskedelmében - szétbontásák a szolgáltatókat hazai és nem hazai többségi tulajdonúra. Az export és az import adat az összes szolgáltatásokra és a turizmusra a 2. sz. táblázatban rendelkezésre áll.

2. táblázat:

Összesen	2014	2017
Export	18,5	23,8
Import	13,6	16,5
Mérleg	4,9	7,3
Ebből: Turizmus	2014	2017
Export	4,4	5,5
Import	1,5	2,2
Mérleg	2,9	3,3

Magyarország szolgáltatási kereskedelmi mérlege (mrd euró) Forrás: KSH

Az jól látszik, hogy 2014-ről 2017-re, a 2010-es válság utáni konszolidációs szakaszban, tehát a második és a harmadik Orbán-kormány idején, a szolgáltatások exportja lendületesen nőtt. Ez igaz mind az exportra, az importra és a mérlegre is. 7,3 milliárd eurós volt 2017-ben

az aktívum, 7,5 milliárd volt 2018-ban, és 2019-ben az első háromnegyed év alapján a KSH szerint már 7 milliárdnál tart a plusz, tehát lesz körülbelül 8 milliárdos nagyságrendű a mérleg. Azt lehet konstatálni, hogy a szolgáltatás export/importnál és a mérlegnél - annak ellenére, hogy az importot mindig megdobja a reálbér növekedés és a gazdasági növekedés - mégis képesek voltunk a behozatalnál még nagyobb nettó export növekedésre. (Ezt az árunál már nem tudtuk véghezvinni, de a szolgáltatásnál igen.) Ennek a fókuszában a turizmus hozta fellendülés áll, összesen 2017-ben már az aktívum a turizmus mérlegében 3,3 milliárd volt. Mindez azt jelenti, hogy nem tudtunk annyi pénzt elkölteni a görög és a horvát tengerparton - ez az import a turizmusnál -, hogy annál több exportot ne hozzunk ide be. Tehát magyarul a külföldiek, akik ide jönnek költeni, ezt meghaladták, sőt folyamatosan nő a turizmusban a magyar külkereskedelmi mérleg aktívuma.

A főbb szolgáltatáscsoportokat vizsgálva általánosan látható, hogy a turizmus, valamint a szállítás, fuvarozás súlya kiemelkedő. (ld. 3. táblázat)

3. táblázat:

	2014 export	2014 import	2014 mérleg	2017 export	2017 import	2017 mérleg
Bérmunka	1,5	0,1	1,4	1,9	0,2	1,7
Egyéb üzleti szolgáltatás	3,6	4,9	-1,3	5,1	5,3	-0,2
Szállítás	4,6	3,3	1,3	5,8	3,9	1,9
Távközlés	1,5	1,2	0,3	2,2	1,4	0,8
Szellemi tulajdon	1,4	1,3	0,1	1,5	1,4	0,1

A magyar szolgáltatás külkereskedelem főbb csoportok szerint 2014-ben és 2017-ben (mrd euró) Forrás: KSH

Az nagyon lényeges mind a magyar teljes folyó fizetési mérleg, mind a külső fizetési képesség szempontjából, hogy a magyar fuvarozási szektor hogyan tud reagálni a jövőben a fenyegető EU mobilitási csomag életbeléptetésének fényében. Ennek nemzetgazdaságilag is óriási jelentősége

van, gyakorlatilag a turizmussal együtt a fuvarozás a szolgáltatás húzó területe. A távközlési szektor is mérhető pozitív mérleget tud felmutatni. A szellemi tulajdon értékesítésnél nincs jelentős aktívumunk. Saját kreatív tudáseredményeinket nem tudjuk jól értékesíteni, ugyanakkor pedig az itt lévő multinacionális cégek maguk hasznosítják mérnökeink eredményeit.

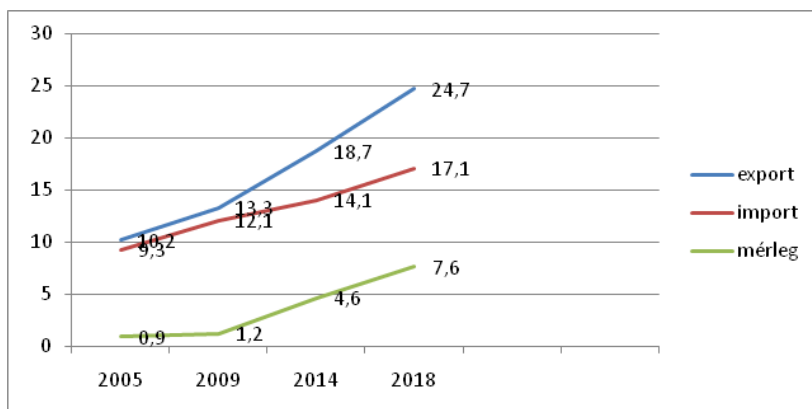
Melyek a főbb trendek? A turizmus és a szállítás a szolgáltatáson belül a húzó ágazat. Az üzleti szolgáltatásoknál javultunk 0,2 milliárd euróval, majdnem kiegyenlítve a mérleget, tehát a tanácsadói, kiskereskedelmi szolgáltatásaink is fejlődnek. Ugyanakkor azt is tudjuk, hogy a kiskereskedelemről a külföldi láncok sok profitot tudnak kivonni, ami jelentős vérveszteség. Sok olyan terület van az üzleti szolgáltatásokban, ahol van még mit fejlődni, de azért a mérnöki, kereskedelmi, ügyvédi szolgáltatások már megjelentek a nemzetközi palettán. A belső tagállami jogszabályok (pl. a Loi Macron) és egyéb intézkedések kiszorítanak bennünket a nyugati közúti fuvarozási piacokról, de azért azt lehet megállapítani, hogy 2017-ben még mindig nagyon jó volt a magyar fuvarozás kereskedelmi egyenlege. Ami persze főleg a légi szolgáltatásoknak volt köszönhető, csak itt is az a probléma, hogy a légi szolgáltatási piacunk nagyrészt már nem a miénk, tulajdonhányadilag a szolgáltatók jelentős része külföldieké, a föllendülést ők fölőzik le, így a GNI-ban, vagyis az elosztást meghatározó nemzeti jövedelemben a nyereséget nem itthon könyvelik le.

3. A szolgáltatás külkereskedelem nemzetgazdasági jelentősége

A 6. ábrán láthatók hazánk szolgáltatás külkereskedelmének számai 2005-től, (nemzetközileg egységes mérés ez időpont óta létezik). Megállapítható, hogy felfelé ível nem csak a mérleg, hanem mind az export mind az import, de az export javára nő köztük a különbség. Magyarország esetében 26-27%-ra rúg a szolgáltatásforgalom értéke az áruforgalomhoz képest. Nemzetközileg 33%, de vannak olyan nagyon fejlett államok, mint az Egyesült Államok, ott 44% a kettő egymáshoz viszonyított aránya. Ezért is szokták azt mondani, hogy Trumpnak részben igaza

van, amikor a külföldön működő ipari beruházóit haza akarja csábítani a hazai ipari termelés fellendítése céljából. Emiatt vitatkozik az Egyesült Államok például Kínával, mert meg akarja védeni saját belső ipari termékpiacát. Csakhogy az éremnek másik oldala is van, nevezetesen az Egyesült Államoknak óriási szolgáltatás aktívuma van nemcsak Kínával, hanem a világon szinte mindenkiel szemben, elég csak a nemzetközi pénzügyi szolgáltatásokat vagy a légi szolgáltatásokat említeni. Kína viszonylatában a kettőt - az áru és szolgáltatási kereskedelmet - együtt kellene nézniük az amerikaiaknak.

6. ábra:

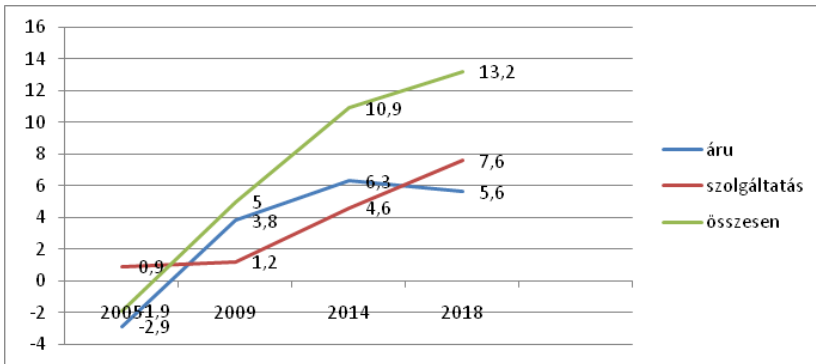

A magyar szolgáltatáskereskedelem főbb mutatói (2005-2018) (mrd euró) Forrás: Trademap.org

Visszatérve hazánkra, az árukereskedelemtől a külkereskedelmi mérlegünk aktívuma 2016-ban elérte a csúcspontját majd utána a többlet apadni kezdett. Mi ennek az oka? Egyszerűen az, hogy ha nő a reálbér, ebből kifolyólag nő a fogyasztás, ez importnövekedést generál. A másik oldalon a beruházások is megugranak, ami szintén import növekedéssel jár, ez az úgynevezett modernizációs deficit. Ha megvizsgáljuk részletesebben az adatokat, nem mindig látjuk a gépipport növekedésében a fentiek visszaigazolását, tulajdonképpen azt lehet mondani, hogy korábban,

amikor megugrott a gazdasági növekedés Magyarországon, az áruforgalmi mérleg mindig elkezdett romlani. De most jobb helyzetben vagyunk, mert a szolgáltatások aktívumának bővülése ellensúlyozza az áruforgalom többletének az apadását. (ld. 7. ábra)

7. ábra:

A magyar áru- és szolgáltatáskereskedelem mérlege 2005-2018-ban (mrd euró) Forrás: Trademap.org

Ez előtte nem volt így. Hiába akartunk az 1970-es és 1980-as években Magyarországon a kommunizmus alatt lényeges turisztikai aktívumot behozni, szolgáltatni nem tudtunk az EU tagság hiányában, fuvarosainkat nem engedték be a saját piacokra. (Pl. csak Magyarországot érintő egyik végpontként tudott csak fuvarozni a Hungarocamion vagy a MÁV Cargo, de ez nem volt lényeges volumen.) Vannak olyan országok, akik arra is képesek (mint például a hetvenes években Dél-Korea és a többi kis tigris), hogy a fellendülés mellett is növekvő nettó exportot tudtak felmutatni az import növekedése mellett is, ami az igazi versenyképesség jele. Mivel folyamatosan nő az agregált külkereskedelmünk aktívuma, ez pozitívan járul hozzá a GDP növekedéséhez. (Jelen előadásban nem térek ki arra, hogy a magyar árfolyampolitika - a forint regionális szinten is jelentős leértékelődése - hogyan segíti ezt a mérleget.)

A következőkben regionális kitekintést teszek, azaz megnézem, hogyan alakul a szolgáltatások nettó exportja hazánk környezetében. (ld. 4. táblázat)

4. táblázat:

	2005	2009	2014	2018
Magyarország	0,9	1,2	4,6	7,6
Lengyelország	2,0	5,0	9,0	22,0
Csehország	1,6	3,1	2,0	4,5
Szlovákia	0,7	-0,9	0,1	0,8
Szlovénia	0,9	1,1	1,7	3,1

A szolgáltatáskereskedelem mérlege a közép-európai országokban (mrd euró) Forrás: Trademap.org

A visegrádi országokat és Szlovéniát vettem számba. Magyarországon, ha 2005-től nézzük az aktívumot, akkor az a szűk 1 milliárd euróról ment fel 7,6-ra, a lengyeleknél 2-ről 22-re - fuvarosaik nagyon dolgoznak Európa szerte, és azt is lehet mondani, hogy turizmusban sem teljesítenek rosszul. A cseheknél ez a mérleg (némi meglepetésre) gyengébb, mint a magyar. A szlovákoknál szinte majdnem nullszaldós a szolgáltatási mérleg, ami meglepő. Azt jelenti, hogy ők egyébként strukturálisan jóval kiszolgáltatottabbak a világszertei helyzetnek, mint mi, mert az áruforgalmi mérlegükbe ugyanúgy a járműgyártás, a számítógépes és más elektronikai eszközök gyártása domináns, de a szolgáltatási exportjukban - főleg a turizmusban, a külföldi síelők szép száma ellenére – nincs akkora aktívum, mint nálunk. Szlovénia eredményei minden területen jók, versenyképesek, a magas gazdasági növekedés mellett is képesek mind az áru mind a szolgáltatási kereskedelmi mérlegüket javítani.

A továbbiakban megvizsgáltam Magyarország szolgáltatásexportját a földrajzi irányultság alapján - számszerűen és arányaiban is. (ld. 5. táblázat)

5. táblázat:

	2014	%	2017	%
EU28	12,3	66,5	15,9	66,8
EU15	9,6	51,9	12,3	51,7
EU13	2,7	14,6	3,6	15,1
Nem-EU európai	1,8	9,7	2,4	10,1
Amerika	1,4	7,6	2,1	8,8
Ázsia	1,4	7,6	1,9	8,0
Összes	18,5	100,0	23,8	100,0

Földrajzi súlyok a teljes magyar szolgáltatásexportban (mrd euró) (%)

Forrás: KSH

Ami azonnal látszik, hogy 66%, tehát kétharmad körül van az EU 28 aránya a magyar szolgáltatásexportban. Vagyis nem 80% körüli az EU aránya, mint az áruforgalomnál. (4-5 évvel ezelőtt sokan azt célozták meg, hogy az áruforgalom területén az EU súlya 2/3 alá csökken, de a külföldi működő tőke azért jön be az országba, hogy amit itt megtermeltet, azt nagyrészt az EU piacán adják el.) A szolgáltatásnál már jobb a helyzet, de ami nagyon érdekes, hogy az EU 13 felé is 15%-ot exportálunk (az áruforgalomnál ez magasabb, lassan 23%). A szolgáltatásexportban még mindig van egy nagyon komoly tartalék a hozzánk hasonló poszt-kommunista államok irányába-még ha hasonlóak is a struktúráink-, de mindenféleképpen azt tudjuk mondani, hogy már van némi előrelépés irányukba. A nem EU-s főbb irányok (Amerika, Ázsia) 8,8% illetve 8%-os szinttel magasabb, mint ugyanide az áruforgalmi kivitel. Ebből a szempontból Ázsia stagnál.

Relációs csoportonként nézve Ázsiában Kínát vizsgáltam meg, mint kiemelkedő partnerállamot. A kínai szolgáltatásexportunk még szerény, de emelkedő tendenciát mutat. Az európai partnerek közül a németek vannak messze az első helyen importban és exportban is, az Egyesült Királyság és az USA szinte együtt a második helyen áll. A britek szerepe azért lényeges, mert a Brexit relatívan a szolgáltatási külkereskedelmünket fogja érzékenyebben érinteni, kevésbé az áruforgalmat. A pénzügyi

szolgáltatások mindkét irányban intenzívek a magyarok és a britek között, de ezen kívül a fuvarozásban is jelentős az angol piac, és a turizmus is lényeges. Reméljük szinten is marad a britek kilépése után, beleértve a legnagyobb kétoldalú aktívumunkat is.

A másik fontos konklúzió, hogy összehasonlítva az USA-t és Kínát, mint magyar szolgáltatás célországokat, nagyon nagy a súlybeli különbség. Az USA a szolgáltatásunk külkereskedelmében jóval hangsúlyosabb, mint Kína. Tudjuk, hogy az amerikai nagy áruházláncok, bankláncok, befektetési alapok nálunk is megjelentek már. Kína felől ez még csak kibontakozóban van, bár az Alibaba és az Air China például már itt vannak. Ha fenntartom azt a véleményemet, hogy a tőkemozgásokkal párhuzamosan haladnak nemcsak az áru, hanem a szolgáltatás-kereskedelmi viszonyok, akkor a magyarázat kézenfekvő, és egyértelmű; ahogy a tőkebefektetéseink és a nyugati kapcsolatrendszerünk változik, úgy mozog az exportunk volumene is. Közép- és Kelet-Európában a lengyelek irányába fejlődünk, a románok felé most még nagyobb a volumen, de én azt látom, hogy 2-3 éven belül a stabilan fejlődő lengyelek lesznek régióinkban a legnagyobb partnereink. (ld. 6. tábla) Érdekesség még az is, hogy a lengyelekkel az áruforgalomtól eltérően a szolgáltatás-kereskedelmünk pozitív szaldós.

6. tábla:

	2014 export	2014 import	2017 export	2017 import
Németország	3,0	2,7	3,8	3,0
Egyesült Királyság	1,4	0,9	2,0	1,1
Lengyelország	0,4	0,3	0,6	0,4
Egyesült Államok	1,2	1,3	1,8	1,2
Kína	0,1	0,1	0,6	0,2

Egyes kiemelkedő partnereinkkel folytatott szolgáltatás export/import 2014-2017 (mrd euró) Forrás: KSH

4. A hazai és a nem-hazai többségi tulajdonú cégek megoszlása a magyar szolgáltatásexportban

Az általános szolgáltatási csoportoknál még mindig jelentős terület a bérmunka. A rendszerváltás idején azok, (akik a 90-es évek elején a külgazdaságban dolgoztak emlékeznek rá), hogy azért, hogy mentsük a folyó fizetési mérleget, vagy legalábbis tartsuk szinten azt, rengeteg bérmunkát vállaltunk a Nyugat felé. Emiatt, ha a bérmunkát a félperifériális állapot jelének tekintjük, akkor kívánatos lenne ennek a jelenségnek a visszaszorítása. Mert nem biztos, hogy a centrumhoz történő felzárkózásnak a záloga a bérmunka. Ideiglenesen elfogadható, hosszútávon azonban nem. Azzal, hogy a nemzeti valuta leértékelése révén olcsó órabérékkel állítunk elő termékeket, még mindig próbálkozunk azzal, hogy bérmunkával hozzuk ide a tőkét, és ebből kifolyólag növeljük az exportot. Fordított irányba felénk már nem sokan dolgoznak így be, ez 0,2 milliárd eurós éves nagyságrendnél kijelenthető. A szellemi tulajdon jog külföldi piacra vitele kétértelmű kérdés, egyrészt jó devizabevételt jelentene, másrészt fennáll a veszélye, hogy más fog profitálni az innovációs találmányainkból. Most az exportban stagnál, mind a hazai, mind a külföldi tulajdonúaknál is. (ld. 7. táblázat)

7. táblázat:

Szolgáltatás-csoport	2014 export		2014 import		2017 export		2017 import	
	Hazai	Külföldi	Hazai	Külföldi	Hazai	Külföldi	Hazai	Külföldi
Bérmunka	0,20	0,56	0,02	0,14	0,20	0,65	0,02	0,16
Egyéb üzleti	0,67	2,85	0,57	4,11	0,96	3,82	0,67	4,29
Szállítás	1,5	2,90	0,48	1,68	1,70	4,08	0,57	2,13
Szellemi tulajdon	0,08	1,38	0,02	1,08	0,09	1,27	0,02	1,29
Összesen	2,87	9,47	1,48	8,56	3,39	12,72	1,93	9,57

A magyar és a nem magyar többségi tulajdonú cégek exportja és importja főbb szolgáltatáscsoportok szerint, 2014-ben és 2017-ben, (mrd euró)

Azt lehet mondani, hogy annak ellenére, hogy nem volt minden ideális a nyugati piacokon az utolsó 3-4 évben, mégis a szállításoknál a magyar tulajdonú cégek exportja nőni tudott. Saját tőkésedés ott elindult, amit fontosnak tartok. Távközlésben látható, hogy a hazai tulajdonban lévő rész minimális, kisebb, digitális távközlő cégek jelen vannak ugyan, de alapvetően a Telekom nem hazai tulajdonú, és az összes többi mobilversenyző is köztudottan külföldi tulajdonban van. Az egyéb üzleti szolgáltatásoknál 0,67 milliárd euróról 0,96 milliárdra nőttünk, de ha eladogatjuk vagy engedjük sorvadni a magyar kiskereskedelmi láncokat, akkor e területen nagyobb előrelépés nem várható.

A szolgáltatáscsoportok nagy földrajzi relációkban történő megoszlását vizsgálva a hazai és nem hazai tulajdonú cégeknél (8. táblázat), megállapítható, hogy az EU felé viszonylag jól nőtt a kivitelünk 1,7-ről 2 milliárd euróra. Kijelenthető, hogy a külföldiek aránya domináns az EU-felé. Az EU 13-nál, azaz az új tagállamoknál érzük el a legjobb mutatót, mert 0,5 milliárd volt a hazai és 1 milliárd a külföldi 2014-ben és utána 0,6 milliárd és 1,4 milliárd volt 2017-ben, tehát itt is az áruforgalomhoz hasonlóan a magyar többségi tulajdonú cégek a környező országokba szeretnek exportálni (erre a legjobb példa a CBA és az OTP). Ezt még a Szilikon völgy vonzása sem igazán befolyásolja. Ezzel együtt is 2017-ben kicsit javult az amerikai exportunk.

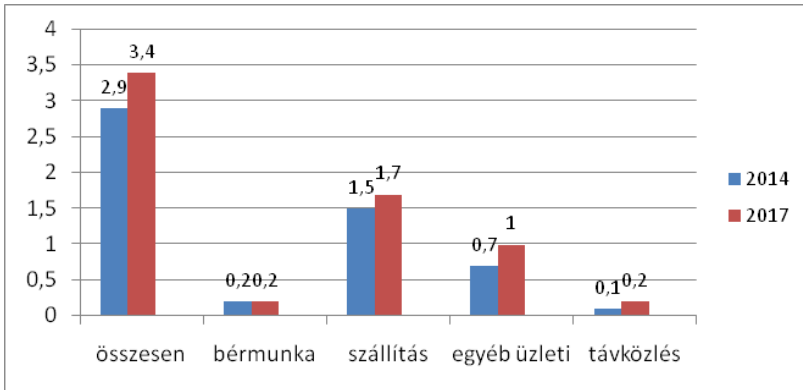
8. táblázat:

Országcsoport	2014 export		2014 import		2017 export		2017 import	
	<i>Ha- zai</i>	<i>Külföl- di</i>	<i>Ha- zai</i>	<i>Külföl- di</i>	<i>Ha- zai</i>	<i>Külföl- di</i>	<i>Ha- zai</i>	<i>Külföl- di</i>
EU	1,7	6,6	0,8	5,8	2,0	8,7	1,0	6,6
EU 15	1,3	5,7	-	-	1,5	7,3	-	-
EU 13	0,5	1,0	-	-	0,6	1,4	-	-
NemEUeurópai	0,3	0,7	0,1	0,5	0,3	0,9	0,2	0,5
Ázsia	0,1	1,0	0,1	1,3	0,2	1,1	0,1	0,7
Amerika	0,1	1,0	0,1	0,5	0,1	1,2	0,1	1,4
Összesen	2,9	9,5	1,5	8,6	3,4	12,2	1,9	9,6

Magyar és külföldi többségi tulajdonú cégek szolgáltatásexportja főbb földrajzi csoportokra bontva 2014-ben és 2017-ben (mrd euró) Forrás: KSH

Az adatok megértéséhez leszögezném, hogy a KSH nem tudja az exportáló tulajdonosok tekintélyes hányadát ebben a bontásban azonosítani. (ld. 8. ábra). A magyar tulajdonú cégexportnál gyakorlatilag minden szolgáltatáscsoport nő. A bér munkánál szerencsére stagnál.

8. ábra:

Az azonosítható magyar tulajdonú cégexport mértéke a főbb szolgáltatáscsoportokban 2014-ben és 2017-ben, (mrd euró) Forrás: KSH és saját számítás

Összefoglalásként néhány konklúziót tennék. Az egyik, hogy az EU-nak kimagasló szerepe van a szolgáltatási exportban, de ez a kétharmadnyi arány jóval diverzifikáltabb, mint az áruforgalomnál (ahol 80%). A szolgáltatásoknál a magyar tulajdonú arány kisebb, 58% körül van, szemben az áruforgalom 82%-val. Tehát az EU vonatkozásában széles az áru és a szolgáltatás forgalma közötti olló, ami azt jelenti, hogy az áru vonatkozásában sokkal erősebb a működő tőkének az a szerepe, hogy inkább a regionális szomszédságba viszi az árut. Egy szolgáltatás esetében sokszor elegendő csak egy e-mail elküldése, ráadásul távolságokat áthidalóan. Az árut csak a közelbe szeretik a magyarok vinni, főleg a kis- és középvállalkozók, mert nehezen és drágán tudják megszervezni a szállítást nagyon messzire. Az EU-n kívül nagyon eltérő az USA és Kína szerepe számunkra, a tőkebefektetések eredete meghatározza az export súlypontjait. A két folyamat (tőke és az export iránya) nem függetleníthető egymástól, vagyis akkor lesz Kínába vagy Ázsiába jelentős az export, ha jelentős a tőkekapcsolat.

A működő tőke által nálunk létrehozott terméket vagy visszaviszik a tőke eredeti országába, vagy az EU-ba, vagy pedig kisebb részben be-

kapcsolják egy nemzetközi értékláncba. Az USA és Kína viszonylataink között most nagy a különbség, de lehet, hogy Kína később ugyanilyen tőkebefektetéssel már inspirálni tudja a tőlünk hozzáírányuló exportot. Nagyon fontos még az Egyesült Királyság szerepe, amit már említettem is, és Németország is domináns, de nem annyira, mint az áruforgalom esetében. (Nem 27%, mint az áruforgalomnál, hanem 18% a németek súlya, és az Egyesült Királyság és az USA is 10-10%, magasabb mint az áruk esetében.) Megítélésem szerint még két terület van, ahol hoznunk kell a jó mérleget makrogazdasági szempontból: a turizmusban és a fuvarozásban. Ezek azok a területek, ahol a magyar tulajdonú cégek közt már vannak erősek, tehát a gazdaságdiplomáciának és a brandesítésnek ezt kell segítenie.

Végül örömteli tény, hogy a szolgáltatás exportunk akkor is folyamatosan nőtt, amikor az áruforgalom többlete csökkent, vagyis hozzájárult ahhoz, hogy a külkereskedelem az utóbbi tíz évben mindig támogatta a gazdasági növekedést és nem visszafogta azt.

Dr. Mosóczy László¹

A MAGYAR KÖZLEKEDÉSI SZOLGÁLTATÁSOK HELYZETE ÉS NEMZETKÖZI VONATKOZÁSAI

Tisztelettel köszöntök mindenkit az Innovációs és Technológiai Minisztérium nevében. Előadásom fókuszában a személyszállítás áll, kitérve az általános közlekedéspolitikai elvekre és kapcsolódva a közlekedés-logisztikai kérdésekhez és a fuvarozáshoz is, a közlekedés, mint szolgáltatás témakörében.

A **fuvarozás** a magyar közlekedési piacon egy fontos szegmens. A most elfogadott mobilitási csomag, melyet alapvetően a szociális problémák megoldására kívánt megalkotni az Európai Unió, már azt célozza meg, hogy a kelet és közép európai fuvarosokat kiszorítsa a nyugati piacairól. Mindezzel azonban jó lehetőséget adnak a harmadik országok fuvarosainak, hiszen rájuk nem vonatkoznak ezek a rendelkezések. Bekövetkezhet, hogy a hazai fuvarozóknak a mobilitási csomag elfogadása révén újra kelet felé kell magunkat pozícionálni.

Gyakran küzdünk Törökországgal a fuvarozási engedélyek igényelt száma miatt. A nem EU tagállamokkal kétoldalú fuvarozási kvóták működnek. Törökország számára idén 36 000 tranzit fuvarozási engedélyt adtunk erre az évre, és még több az igény. A fuvarozási megállapodások célja az egyenrangúság, vagyis szállítsanak ugyanannyit a török fuvarozók, mint a magyar szolgáltatók. Azt a tényt, hogy ma még a magyar fuvarozók inkább Nyugat-Európa felé fordulnak, mutatja az a szám, hogy míg a törökök mind a 36 000 tranzit fuvarozási engedélyüket felhasználják, addig Magyarországnak csak 15 000 török és Európa irányú tranzit fuvarozási engedélye van. A magyar fuvarozók ebből a kvótából mindösszesen 7 darabot használtak fel. Ebből is az látszik, hogy ez a reláció a magyar fuvarosokat ma még nem érdekli. Tudják azonban, hogy rövidesen kelet felé kell fordulniuk, tekintettel arra,

1 közlekedéspolitikáért felelős államtitkár

hogy Nyugat-Európában a korlátozások révén nehezebb lesz közlekedési szolgáltatást nyújtaniuk.

A személyszállításra áttérve, szeretném bemutatni az Európai Unió közösségi közlekedést preferáló politikáját, az ezzel összefüggő hazai versenyképesebb vasúti szolgáltatások irányába mozduló javaslatainkat, majd tájékoztatást adok az autóbuzsos piacnyitásról, illetve a zöld busz programról. Előadásom végén egy két gondolatot említenék a „mobilitás, mint szolgáltatás” innovatív megoldásról.

Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke komoly elképzeléseket fogalmazott meg egy céltudatosabb unió létrehozása érdekében. Alapvető gondolatai a zöld irányvonal, az emberek érdekeit szolgáló gazdaság, a digitalizáció. Cél egy élhető, jobb Európa létrehozása, mely a világgazdaság egyik meghatározó tényezője. Európa méltó versenytársa kíván lenni Kínának és az Egyesült Államoknak, győztese akar lenni a kontinensek között folyó gazdasági versenynek.

A céltudatosabb Unió alapvető célkitűzései teljes mértékben beilleszthetőek a közlekedéspolitikába, ahogy ezt a következő ábra mutatja. A metszéspontban a közlekedő ember áll.

A közlekedésben a fő hangsúly a dekarbonizáción van, ahhoz hogy ezt megvalósítsuk, szükséges a digitalizáció, az okos beruházások és mindezek mellett az innováció. Az Európai Unió azon célkitűzéséhez, mely szerint 2050-re Európa váljon karbon semlegessé, a közlekedésnek is hozzá kell járulnia, hiszen az összes szennyezőanyag kibocsátás 25%-áért a közlekedés a felelős. A statisztikák szerint világviszonylatban a tengeri hajózás a legnagyobb szennyező, továbbá van teendő a légiközlekedésben is, hiszen olvastam például, hogy egy Budapest-Peking repülőjárat során 2200 kg szén-dioxid kerül a levegőbe. Van már elektromos repülőgép, a napokban pedig megmutatták nekem a jövő repülő taxiját, melyet hidrogén hajt. A repülő nyilvános bemutatója a közeljövőben várható. Magyarországon a háztartási tüzelés károsanyag-kibocsátása a legkritikusabb, mindemellett a közlekedésben is van és kell is mit tenni, hiszen a hazai szennyezőanyag kibocsátásáért 20%-ban a közlekedés felelős, annak 98%-áért pedig a közúti közlekedés. Ide tartozik a megújuló üzemanyagok fejlesztése és alkalmazása, az elektromobilitás előmozdítása, ehhez megfelelő és környezetbarát akkumulátorok előállítása és minden olyan digitális megoldás, amely a közlekedés dekarbonizációját segíti elő. A személygépkocsi- és az autóbuszgyártásban igen jó eredményeket értek már el a karbonsemleges közlekedés irányába.

Magyarország stratégiai célja, hogy 2030-ra Európa azon öt országa közé tartozzon, ahol a legjobb élni, a legjobb dolgozni, ahol olyan az életszínvonal, mely versenyképes Európában. Ebben a közlekedésnek is fontos szerep jut. Biztonságos, versenyképes és kényelmes személy- és áruszállítás megteremtése szükséges kiemelt szerepet adva ebben közösségi közlekedésnek, azon belül pedig a vasútnak. A személyszállításban arra kell törekedni, hogy az egyéni közlekedés helyett versenyképes és környezetkímélő közösségi közlekedést kínáljunk, az áruszállításban pedig cél – ahogy az Európai Unióban is – hogy a 300 km feletti fuvarozást áttereljük vasútra.

A magyar kormány a vasutat a közösségi közlekedés gerincének tekinti. 2004 óta (mint korábban a PHARE támogatás, aztán az ISPA most pedig az IKOP és a CEF programok keretében) nagyon komoly összegeket fordít az EU a kötöttpályás közlekedés modernizációjára. Na-

gyon sok helyen zajlanak vasúti infrastruktúrafejlesztések (Rákos-Hatvan, Kelenföld-Pusztaszabolcs), nemrég készült el pl. a Dél-Balaton, vagy a Budapest – Esztergom vasútvonal felújítása. Fontos, hogy az utasok a vasutat szolgáltatásnak tekintsék, egy versenyképes alternatívának, melyet előnyben részesít az egyéni közlekedéssel szemben. Ehhez utasbarát vasúti környezet kell, jobb eljutási időkkal, megbízhatósággal és mind az áru- mind a személyszállításnál az igényekhez kell hozzáigazítani a szolgáltatást. A vasúti áru fuvarozásban azt vizsgáljuk, hogy milyen módokon lehet azt támogatni. Benchmarkot végeztünk, és az osztrák, illetve a német megoldások hazai adaptálhatóságán keresztül vázoltuk fel a lehetőségeket. Feltártuk azokat az állami támogatási formákat, amelyeket az Európai Bizottság is elfogad ebben a piaci szegmensben. Állami támogatás nem adható, mégis az unió is egyetért azzal - pontosan a klíma és környezetvédelmi vonatkozások miatt - hogy azokat a fuvarozási formákat támogatni lehet, amelyek enélkül már nem működnének, mint a szórt (egyes kocsi), illetve a kombinált fuvarozás, azon belül is a konténerszállítás, a félpótkocsik, illetve a cserefelépítmények vasúti fuvarozása (más szóval a kíséretlen kombinált fuvarozás). Itt nem biztos, hogy a fuvardíjakat kell olcsóbbá tenni, hanem a vasúthoz való ráfuvarozás, illetve az elfuvarozás feltételeit kell, lehet javítani. Ilyen tevékenységnél nem lenne érvényes a hétvégi kamionstop, kevesebb lenne az úthasználati díj.

A pályahálózat üzemeltetőnek is hatékonynak kell lenni, olyan pályahálózatot kell üzemeltetni, melyen mind a személy- mind az áruszállítás megfér egymás mellett, egymás akadályozása nélkül. A rendszernek költséghatékonynak, energia hatékonynak és klímabarátnak kell lennie. Jó például szolgál erre a Rail Cargo Hungária lépése, mely során olyan villany-hibrid üzemű, nulla emissziós tolató- és nagyteljesítményű vonatmozdonyokat rendelt egy kínai mozdonyt gyártó cégtől, amelyek már képesek kisebb távolságot akkumulátorral is megtenni.

A vasút kiemelt szerepét erősítendő, összeállítottuk és rövidesen kormány elé terjesztjük a 2030-ig szóló **versenyképes vasútprogram**unkat. A közösségi közlekedésben a vasútra, mint gerincre tekintünk, és szeretnénk, ha a helyközi buszok erre hordanának rá, erről fuvaroz-

nának el. Ehhez minőségi állomások és megállóhelyek és összehangolt menetrend is szükséges. Alapvető célunk, hogy legalább az osztrák vasút menetrendszerűségét (95 % körüli pontossági teljesítményt) elérjük. Ezért javaslatunk szerint évente jelentős összeggel támogatnánk a vasúti infrastruktúrafejlesztési programokat az európai uniós támogatásokon túlmenően. Ezáltal az utasszám növekedést várjuk, új, korszerű járművek kerülnek rendszerbeállításra. A MÁV új mozdonyokat is kíván vásárolni az 50 éves V 43-asok utánpótlásaként.

A vasúti áruszállításban arra törekszünk, hogy növeljük az elszállított árumennyiséget. Ehhez az említett kedvezmények és az általános gazdasági fellendülés mellett azt kell elérni, hogy a távol-kelet felől akár hajón Pireuszig érkező konténer vonatok, akár „lábön” érkező vonatok Magyarországon haladjanak keresztül és Magyarországot, mint logisztikai központot használják. Ehhez feltétel, a TEN-T hálózat magyarországi szakaszain a legalább 100 km/h sebesség, a 220 t tengelyterhelés biztosíthatása, valamint szükséges a 740 m hosszú tehervonatok fogadásának a képessége. Jelenleg készül egy egész országra kiterjedő felmérés, mely megmutatja, hogy Magyarországon mely áramlatok csomópontjaiban érdemes konténer terminálokat létesíteni, hiszen az optimális vasúti áru fuvarozás nem azt jelenti, hogy két nagy terminál között közlekedik a vonat, előtte és utána pedig rá- illetve elfuvarozás történik közúton. Budapest környékén három, kapacitásainak felső határán működő konténerterminál létezik, Sopronban pedig egy kisebb terminál üzemel. Ez a tanulmány, illetve a piaci adatok fogják megmondani, hogy hol érdemes hasonló terminálokat telepíteni annak érdekében, hogy a teherforgalom teljesítményét növelni lehessen.

Személyszállításban már említésre került a párhuzamos közösségi közlekedés kiszűrésének és felszámolásának szükségessége, és a **vasút gerincszerepének** megerősítése. Ehhez megfelelő szolgáltatási színvonalú vasút kell, mely magában foglalja az országos elektronikus jegyrendszer bevezetését, biztosítva, hogy egy jeggyel lehessen elérhető a célállomás akkor is, ha az utas több közlekedési eszközt kíván igénybe venni.

Az infrastruktúra tekintetében a TEN-T hálózat, továbbá Budapest és térségének vasúti közlekedését előmozdító beavatkozásokat kell végre-

hajtani. A kárpát-medencei vasúti kapcsolatoknál ki kell emelni a jelenleg megvalósíthatósági tanulmány szinten levő V4-es Budapest – Varsó közötti nagysebességű hálózatot, illetve nagysebességű vasúti kapcsolat létrehozását tervezzük Budapest – Kolozsvár - Bukarest vonalon is.

A **helyközi autóbuzsos személyszállítás**ban uniós követelmény a piacnyitás, ennek megfelelően a helyközi autóbuzsos személyszállítást versenyeztetéssel kell odaítélni a szolgáltatónak. Terveink szerint 2019 december végén megjelennek azok a pályázatok amelyek a hét nagy és a hét kistérségre vonatkoznak majd a helyközi autóbuzsos személyszállítás lebonyolítására. Igyekezünk a pályázati anyagot úgy összeállítani, hogy az kellően rugalmas legyen. A pályázatok kiértékelése, lebonyolítása és a szerződéskötés legalább egy évet fog igénybe venni, ezért 2020-ra a Volánt úgynevezett kényszer kijelöléssel maximálisan két évre még kinevezzük szolgáltatóvá, azzal a feltétellel, hogy az az első év végén felmondható, amennyiben megszületik a piaci nyertes. A pályázat összeállításában az ITM mellett a Közlekedéstudományi Intézet (KTI) kollégái és külsős tanácsadók működtek közre.

Az Európai Unió három olyan területet fogalmazott meg, melyen cél a nulla érték elérése. Ez a három terület a zéró kibocsátás 2050-re, zéró papír a közlekedésen, és zéró baleset a közutakon. A klímasemlegesség elérése egy igen ambiciózus cél. 2050-re nem lesz papír alapú dokumentum a közlekedésben, tehát minden fuvarokmány, jegy elektronikus formában létezne. Végül óriási kihívás a közlekedési balesetek számának nullára csökkentése, melyhez nemcsak infrastrukturális fejlesztésekre van szükség, hanem hatékony szemléletformálásra is. A zöld busz programot illetően a magyar kormány döntött arról, hogy 2022-től már csak elektromos meghajtású autóbuszok beszerzésére nyújt az önkormányzatoknak állami támogatást. Ezzel az a célja, hogy a helyi közlekedésben idővel kizárólag tiszta buszok vegyenek részt. Jelenleg a Volánnak közel 8700 autóbusza van, átlagéletkoruk 14,7 év, ezt szeretnénk öt-hat év alatt 10 éves átlagéletkorra csökkenteni. A 80-as években az Ikarusz évi 10 000 autóbuzst állított elő, így bízunk abban, hogy az 175 milliárd Ft-os állami beruházás keretében legyártani tervezett 1300 új busz magyar vállalkozók általi legyártásához elegendő kapacitás lesz. Magyarorszá-

gon a járműipar az egyik húzó ipari ágazat, 620 olyan vállalat üzemel ma itthon, amely valamelyik gépjárműgyártónak a beszállítója, többen gyártanak elektromos járműveket.

Utolsó gondolatként szeretnék a **MaaS**-ról (Mobility as a Service – Mobilitás) beszélni, hiszen a jövőben a helyi közösségi közlekedésének még kiemeltebb szerepe lesz a közlekedési és környezetvédelmi stratégiai célok megvalósításában, mint eddig. A MaaS lényege, hogy rendszerbe integrál olyan szolgáltatókat, amelyek már léteznek, és amelyek a helyi közlekedési igényekhez igazodva nagyon sok közlekedési alágazatot felölelnek, legyen az a vasút, a villamos, az autóbusz, a car-sharing vagy a bike-sharing. Ha a felhasználó egy okostelefon segítségével bejelentkezik az applikációba, megadja a kiinduló és célállomást/személyt, akkor a rendszer olyan utazási ajánlatot generál számára, amelyben pontosan meghatározásra kerül, hogy az út során hol, mikor, milyen közlekedési eszközt kell igénybe vennie ahhoz, hogy a célhoz a lehető leggyorsabban eljusson. Mindez lehetőséget ad arra, hogy az utas a szolgáltatás megrendelésekor azt kifizesse előre, jogosultságot szerezzve a járművek használatára. Eddig a világ 29 nagyvárosa vezette már be ezt a megoldást, és sikeresen használják. Célunk, hogy Magyarországon 2020-ban pilot projekt szintjén bevezessük a rendszert, megvizsgálva annak versenyképességét hazai környezetben.

Köszönöm a figyelmüket, a meghívást, és hogy itt lehettem ezen a konferencián.

Szalai Piroska¹

A MAGYAR, ILLETVE A BUDAPESTI START-UP VÁLLALKOZÁSOK HELYZETE A NEMZETKÖZI VERSENYBEN

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Köszönöm szépen a meghívást. Először vagyok itt a Károli Egyetem rendezvényén. Nem tudom, hogy a Károli Egyetemen végzetek közül hányan aktívak a magyar startup ökoszisztémában, de biztos vagyok benne, hogy egyre többen, épp úgy, ahogy a többi egyetemünkről is. A hazai startup közösség olyan mértékben bővül, ahogy korábban soha nem is gondoltuk. A startupjaink közül legtöbben valamilyen kapcsolatban állnak Budapesttel. A fejlődés hasonló Európa más országaihoz, más nagyvárosaihoz. Ha Google analitikáját nézzük, akkor 10 év alatt 2008 és 2018 között az startupok iránti érdeklődés megtízszereződött a világban. Mielőtt a részletekre kitérnénk, nézzünk meg pár fontos mutatót!

Tények Budapestről:

2018. január 1 óta Budapest önálló NUTS2 eurorégió, ezért sokkal részletesebb bontásban találunk adatokat a fővárosról az Eurostat kiadványaiban, mint korábban. Ezek az adatok jól összehasonlíthatók.

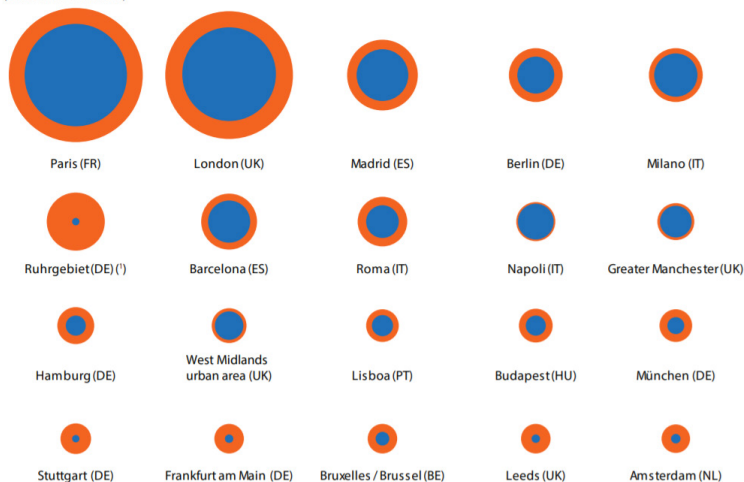
1. A legutóbb, 2019-ben kiadott Európai Unió Regionális Évkönyv² szerint, Budapest Európa 20 legnagyobb városa közül az egyedüli Közép-Európából. Budapest az agglomerációval együtt a 14. legna-

1 kuratóriumi elnök, Budapesti Vállalkozásfejlesztési Közalapítvány

2 <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/10095393/KS-HA-19%E2%80%911001-EN-N.pdf/d434affa-99cd-4ebf-a3e3-6d4a5f10bb07>

gyobb európai város, az első 20-ban nincs benne se Bécs, se Prága, se Varsó. Íme a kiadvány 184. oldalán publikált várossorrend:

Figure 13.1: The 20 largest functional urban areas of the EU, by cities and commuting zones, 2017 (million inhabitants)

Note: Bruxelles / Brussel and Budapest: 2016. Paris: 2015. Amsterdam: 2014.

(*) The functional urban area of the Ruhrgebiet does not have an administrative centre. However, the Regionalverband Ruhr is located in Essen, data for which are shown here (under the heading for city).

Source: Eurostat (online data codes: urb_cpop1 and urb_pop1)

2. A fővárosban 2018-ban a KSH Budapest Statisztikai Évkönyvének 6.2 fejezete szerint 446 ezer vállalkozást regisztráltak, közülük 198 ezer működött (2017. évi adat), tehát volt foglalkoztatottja vagy fizetett valamilyen adót, s 2018-ban 119 ezer budapesti lakos ön-foglalkoztató vállalkozóként dolgozott bennük.
3. A fővárosi működő vállalkozások 30%-a szakmai tudományos, műszaki szolgáltató szektorban tevékenykedik.
4. 2017-ben Budapest termelte meg a magyar IKT szektor GDP-jének 73,2%-át.
5. 2018-ban az Európai Unió régiói közül Budapesten a második legnagyobb, 10,2% volt a foglalkoztatottak között a csúcstechnológiai iparban és a tudásintenzív szolgáltatásokban dolgozók aránya, csupán Oxford előzött meg bennünket az Eurostat kimutatása szerint.

6. A közép- vagy felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya Budapesten az európai átlaghoz képest is magas.
7. 2018-ban a KSH adatai szerint Budapesten a K+F ráfordítások a GDP 2,53%-át tették ki, míg az országos átlag 1,53% volt – azaz vidéken ez az arány csupán 0,96%. Budapesten is az arány 2010-ben még 1,8% volt csupán.

Budapest startup ökoszisztémájának helye a világában:

1. 2019 januárjában a Nagy-Britanniából a brexit hatására költözni kívánó startupok számára brit elemzők³ szerint a legjobb európai város Budapest lett 30 ország 80 városa közül.
2. A Cities Today tavaly márciusi felmérése alapján a világ 100 leginnovatívabb városának egyike lettünk. Európából 33 város került rá erre a kiválósági listára.
3. Büszkéek vagyunk rá, hogy a BVK 2018-ban elnyerte a fővárosnak az Európai Bizottság által alapított Startup Europe Díj startupok számára legjobb közigazgatásnak járó kategóriáját. Az értékelésben kiemelték a BVK vállalkozói kompetenciákat fejlesztő, a nemzetközi know-how-k megosztását, valamint a startupok tőkevonzó képességének javítását célzó tevékenységeit.

Magyar kkv-k üzleti innovációs aktivitása:

A fővárosban már 2013 óta kiemelten figyelünk az üzleti innovációban aktív kkv-kra, amelyek közül a legjelentősebbek a startupok. Egy vállalkozást akkor tekintünk üzleti innováció területén aktívnek, ha a vizsgálatot megelőző 12 hónapban az ábra szerinti négy fejlesztés közül akár az egyiket is elvégezte.

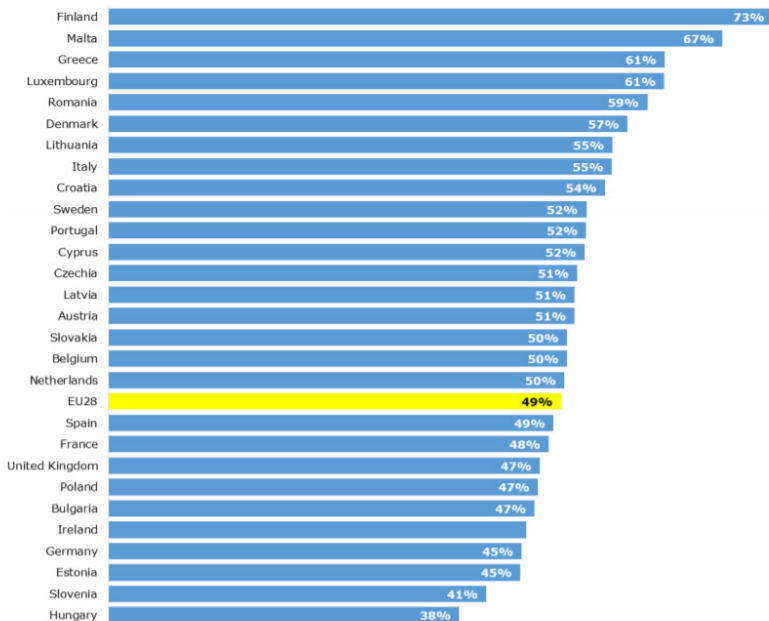
2008 óta az Európai Bizottság az Európai Központi Bank (EKB) együttműködésével minden évben elvégzi a kkv-k finanszírozáshoz jutásának felmérését (SAFE)⁴, amely az összes EU-országot lefedi. A

3 <https://startups.co.uk/best-european-cities-for-startups/>

4 <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/38462>

legutóbbi, 2019-es jelentésükben is sajnos még mindig hazánkban volt a legkisebb az üzleti innovációban aktív kkv-k aránya a tagországok közt. Íme a kiadvány 139. oldalának ábrája.

figure 139 Proportion of innovative enterprises among SMEs in the EU28, by country, 2019

Source: SAFE (Q1); edited by Panteia.

An enterprise is considered innovative when it has introduced a new or significantly improved product or service to the market, a new or significantly improved production process or method, a new organisation of management, or a new way of selling your goods or services.

A SAFE felmérés sajnos nem készül el regionális bontásban. Valószínű, hogy Budapesten jobb az arány, hisz minden innovációs és gazdasági mutató az országos átlagnál sokkal jobb a fővárosban, ennek ellenére a BVK-ban úgy véljük, hogy ha a magyar kkv-k üzleti innovációs potenciálját javítani szeretnénk, akkor azt mindenképp Budapesten kell kezdeni, azaz nekünk is aktív szerepet kell vállalnunk e területen. A korábbi években az országos innovációs stratégiáinkban sokáig méltatlanul elhanyagolta hazánk a kkv-eket, szakértőink a nagyobb cégekre fókuszáltak vagy a kutatóintézetek privilégiumának tekintették e területet.

Hova jutott el a Budapesti Vállalkozásfejlesztési Közalapítvány⁵?

A BVK aktív és immár nemzetközi szinten is elismert szereplője a fővárosi gazdaságfejlesztésnek. A több, mint 25 éves szervezetet 2013-tól teljesen megújítottuk. Ma már hangsúlyosan fókuszálunk az életképes, üzleti innovációban aktív, új vagy megújulni kívánó fővárosi kkv-kra, a 40 év alatti fiatalok és a nők vállalkozásaira, a XXI. században nemzetközi kítörési pontot is jelentő ágazatok, pl. a zöldgazdaság, az egészségipar, a digitalizáció és az okos városi megoldásokat szolgáltató kkv-kra.

Az elmúlt öt évben alapjaiban megújítottuk a fővárosi mikrohitelvezést, és elindítottuk az innovatív vállalkozásfejlesztést. Jelenleg mindkét területünkön nemzetközi sikereket értünk már el, amelyek több éven át tartó szisztematikus építkezés eredményei.

Az üzleti innováció, illetve a startupok területén végzett tevékenységünkért 2017-ben elnyertük az EU Business Innovation Centre címet, az Unió e területen elérhető legmagasabb szintű minősítését. Az országban így jelenleg mi vagyunk az egyetlen Európai Unió minősített üzleti innovációs centrum. Emellett a Be Smart programunk 2016-ban, míg a Startup Budapest Programunk 2018-ban lett az Európai Vállalkozásfejlesztési Díj nemzeti nyertese.

Büszkék vagyunk rá, hogy 2018-ban elnyertük a fővárosnak az Európai Bizottság által alapított Startup Europe Díj startupok számára legjobb közgazgatásnak járó kategóriáját.

A legfrissebb elismerésünk a napokban született meg: több éves alapos felkészülési folyamat eredményeként a mikrohitelvezésünket Brüsszel az Európai Bizottság szabványának megfelelőnek minősítette. Az unióban alig 40 olyan szervezet van még csupán, amelynek a tevékenysége e szigorú szabványnak megfelelő, igazán elégedettek lehetünk azzal, ha egy ilyen csapat tagjaivá vállhattunk. Célunk, hogy a BVK segítségével Magyarország is belépjen az EaSI Progress Microfinance programba végre a többi 21 uniós tagország mellé.

2015 óta már 12 ország 19 városában 175 budapesti startupnak adtuk meg a lehetőséget a bemutatkozásra, nemzetközi piacra jutásra. A

5 http://bvk.hu/download/budapest_az_innovacio_otthona.pdf

versenyeinken több, mint 400 piacon levő vagy legalább prototípussal rendelkező startup vett már részt. Ez jelenleg is unikális, példa értékű programunk, Pekingtől Dublinig ⁶számos városból érkeznek folyamatosan szakmai delegációk a jó gyakorlataink megismerésére.

A BVK évente csupán a mikrohitelzés területén közel 100 budapesti mikrovállalkozás mentorálását látja el, és több, mint évi 200 esetben végez tanácsadást. Emellett évente több, mint 1000 fő vesz részt workshopjain. E tevékenységünkben is kiemelten fókuszálunk azokra a vállalkozásokra, ahol a tulajdonosok között van 40 évesnél fiatalabb vagy nő. Jelenleg tudtommal egyedül Európában nálunk van női vállalkozóknak mikrohitel.

Bizton állíthatjuk, hogy ma hazánkban és a térségünkben is a legköltséghatékonyabban működő vállalkozásfejlesztési szervezet vagyunk. Bérszínvonalunk nem lépi át a KSH által közölt fővárosi szakágazati átlagot, létszámunk töredéke a bécsi hasonló szervezetnek, s az eredményeinket már a szakma nemzetközi szinten is figyeli.

Lépést tart Budapest a nemzetközi innovációkkal?

Budapesten a közszféra mellett nagyszámú szakmai szervezet és magángazdasági szereplő támogatja a vállalkozások működését. Mind a szervezetek száma, mind a szolgáltatások köre folyamatosan bővül. Ma-napság már szükség van a különböző szereplők közötti együttműködést biztosító, nem jogi értelemben vett platformokra, amelyek segítik az információ áramlását, a tudásátadást, a tapasztalatmegosztást, az üzleti kapcsolatok építését.

Ahhoz, hogy még hatékonyabban ki tudjuk használni a város méretéből adódó előnyöket, a szigetszerű megoldások összekapcsolására és a szinergiák erősítésére van szükség az ökoszisztémán belül, a szereplők közötti kapcsolatok fejlesztése a következő időszak elsősorú kihívása.

A magyar vállalatokat is jóval nagyobb számban kell bevonni. Külföldön akárhova megyünk, mindenhol hoznak haza megbízásokat a startupjaink. Dublin város kerekesszékes járdatérképét épp úgy, mint

6 http://bv.k.hu/download/bvk_home_of_innovation_210x210mm_en_web.pdf

a bécsi energiacég, a Wien Energie elektromosautó-töltő hálózatát támogató applikációjának megújítását is magyar startup készíti, s várhatóan magyar okos hotel applikációval nyit több portugál szálloda is az idei első negyedévben.

Tavaly azért is örömmel vállaltuk a Magyarországi Startup Europe Díj⁷ versenyének megszervezését, s összesen 19 kategóriában – pl. egészségügy, pénzügy, zöldgazdaság, ipar 4.0, okos város, oktatás, stb – hirdettünk nyerteseket, hogy ezek a fejlesztések is még nagyobb nyilvánosságot kapva minél több gazdasági területen működő céget, szervezetet hozzanak közel a magyar startupok közösségéhez.

A BVK fontos szerepet vállal e platformépítő munkában, a koordinációban és az ökoszisztéma szervezésében. Ezért is tarjuk fontosnak a 2019-ben már ötödik alkalommal megrendezett Startupok Éjszakáját, ahol a lokális ökoszisztéma tagjai és a külföldi érdeklődők is találkozhattak, sőt a város érdeklődő lakói is megismerkedhettek itt a legizgalmasabb fejlesztésekkel.

2019-ben már 14 országból jöttek résztvevők, az érdeklődők 1200 feletti számban regisztráltak, 110 kiállítónk volt, közülük 80 startup, 70 hazai és 10 külföldi. Ma már szerencsére nem arról kell gondolkodni, hogyan kerülünk fel, hanem ahogy Győri Enikő EP képviselő is fogalmazott ezen az eseményen elhangzott beszédében, „jó lenne, ha Budapest fent maradna a startuptérképen”!

7 http://bvk.hu/download/Meet_the_Best_Startups_Hungary_2019.pdf

Gion Gábor¹

A MAGYAR PÉNZÜGYI SZOLGÁLTATÁSI PIAC ÉS HELYZETE

A pénzügyi szolgáltatások piaca önmagában is egy állandóan változó terület, de ebben további változást generálnak a szabályozási változások is. A pénzügyi szektor tehát folyamatosan kihívásokkal néz szembe. A kihívásokat tetözi még a pénzügyi szektort erősen mozgató és remélhetőleg motiváló startup cégek ötleteinek számossága és jellege is.

A pénzügyi szektort megelőzően érdemes egy általános gazdasági áttekintést adni, a makro helyzetet áttekinteni. A harmadik negyedéves GDP növekedésünk 4,8 százalék volt. Fontos hangsúlyozni, hogy a gazdasági helyzet (a gazdaság növekedése) általában szimbiózisban mozog a pénzügyi szolgáltatószektor helyzetével. Ez egyelőre – az adatokat az előadásom időpontjáig publikáló országok alapján – a legnagyobb növekedés Európában. Vélhetően a később jelentkező Írországnak magasabb lesz a növekedése, ha az első félévet vesszük alapul, mert az első félévben a magyar gazdaság nőtt 5,2 százalékkal, az ír pedig valamennyivel 6 százalék fölött. De azért ebben a társaságban a második hely is kiváló. Bár az itt ismertetett számadat harmadik negyedéves, de az egész évre vetítve nagyságrendileg 4,8 százalékos növekedést várunk. Ráadásul a jövőt tekintve is meglehetősen bizakodók vagyunk. Lehet, hogy valamennyit lassulni fog a növekedési üteme Magyarországnak, de nem jelentősen. Ez az egyik jó hír a gazdaság tekintetében.

Az a másik jó hír, hogy az utóbbi 7-8 évben jelentősen átalakult a gazdaság. Egyrészt a gazdaságunk szerkezete az ipar felől elmozdult a szolgáltatások irányába. A GDP-nek több mint a 70 százaléka szolgáltatásokból származik, ha például 2019-es eddig rendelkezésre álló adatokat nézzük. Ez folyamatosan tolódott el az ipar terhére, amelynek részaránya a

1 pénzügyekért felelős államtitkár

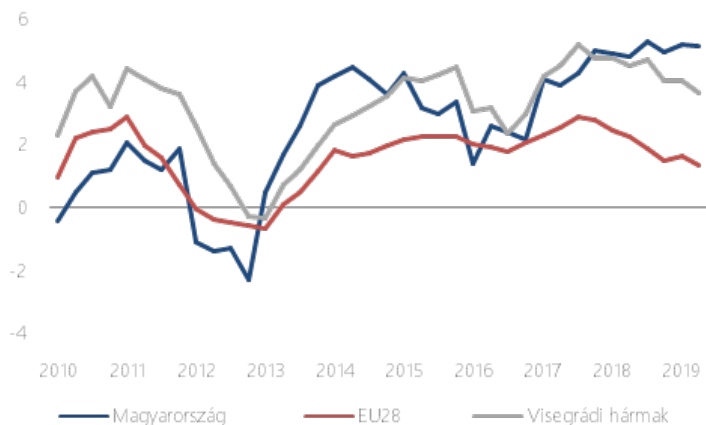
GDP-ből 21 százalékos nagyságrendű. Ugyanakkor felhasználási oldalon a növekedés motorja egyre növekvő mértékben a belső fogyasztás, illetve a beruházások. Ezek alapján látható, hogy semmiképp nem nevezhető Magyarország exportfüggő országnak, mivel folyamatosan egészségesebb szerkezetűvé válik a gazdaság.

Van még egy érdekesség, amit érdemes megemlíteni: 2019-ben a magyar iparnak a német iparral való szoros korellációja, amely 91 százalékos, azaz majdnem 100 százalékos volt, most felborult. Az első 9 hónapban a magyar ipar nőtt 6,2 százalékot, míg a német ipar csak 4,3 százalékot, tehát a korreláció már nemigen látható. Ez nem jelenti azt, hogy nem függünk a német ipartól, de nem függünk olyan szorosan, mint ahogyan eddig. Közgazdászaink azt mondják, hogy ez egyébként nem egy egyszeri hatásnak köszönhető, tehát megállapítható, hogy ebben is átalakult egy picit a lazaság és mindez párosítva van természetesen egy nagyon szigorú és nemzeti fiskális politikával. A GDP arányos költségvetési hiányunk már 2012-2013 óta a 3 százalékos kritériumon belül van, és a GDP arányos államadósság is folyamatosan csökken. Őszi időszakra vetítve a GDP 68 százalékánál állt az államadósságunk. Emlékeztetnék, hogy 2011-ben ez 82 százalék volt, azaz nyilvánvaló, hogy jelentős csökkentés történt. Természetes továbbra is csökkenő pályát várunk.

Rátérve a makro adatok után a pénzügyi szektorra, látható, hogy ha a hitelintézeti szektort nézzük, azon belüli is a bank szektort, azt mondhatjuk, hogy ez egy szimbiózis. Ha a gazdaság jól megy, akkor körültekintően irányítva egy bankot, a bank is jól tud működni. De ez visszafelé is elmondható, azaz ahhoz, hogy egy gazdaság jól működjön, szükség van egy sikeres pénzügyi közvetítő rendszerre. És ahogy látható is, a bankrendszer biztonságos, stabilan növekszik, a hitelállomány 2016 második negyedévében 2,5 százalékkal emelkedett. Tehát nőtt egyrészt a hitelezési lehetőség, nyilvánvalóan vannak olyan projektek, olyan dolgok, amiket érdemesnek tartanak a bankok hitelezni.

Hazánk és az EU-28 növekedése

(év/év, százalék, szezonálisan és naptárhatással igazítva)

Forrás: Eurostat, PM-számítás

Magyar vállalati hitelezés 2019. II. negyedév (Forrás: MNB adatok)

Másrészt tovább nő és javul a portfóliók minősége, tehát az NPL a nem teljesítő hiteleknek az aránya, az intézmények 90 százalékánál már 10 százalékkal csökkentek. A tőke megfelelési indexek nőnek, a szavataló tőke nő, a tőkeáttételi mutató nő, a likviditási mutatók nőnek, tehát egyrészt a növekvő bankszektor nyeresége is nő, de ugyanakkor egy biztonságoshitelállomány van, a portfóliók minősége is jelentősen javult.

A kihívásokat már említettem, de érdemes egy másik dimenzióban is kitérni erre, hiszen szintén nagy kihívás a digitalizáció, a fintechek. Azokról a kicsi, de egyébként nagyon agilis technológia cégekről beszélünk, akik megjelennek és elkezdnek beleszipkedni a nagy bankok szolgáltatási piacába. Ezek leginkább a tranzakciós szolgáltatásokban jelentkeznek. Erre a bankszektor azzal válaszolt, hogy miután megunták őket, felvásárolják őket, mert elindítják a maguk stratégiáját, maguk fejlesztéseit, és ezekből egészen jó applikációk jönnek ki. Azt a bankok maguk is elismerik, hogy ezek a folyamatok eredményeznek részükre felvásárlást követően is nehézséget. A fő gond, hogy az informatikai

rendszereik meglehetősen régiek, a core rendszereik picit összetákolta, tehát ahhoz, hogy ők egy új fejlesztést hozzá tudjanak illeszteni a meglévő rendszereikhez, ahhoz, hogy együtt működjenek ez sokkal tovább tart, mint egy startup cégnek lefejleszteni egy applikációt, akiknek nem kell tekintettel lenni arra, hogy az hány belső rendszerrel kell összekapcsolódjon. Tehát ez mindenképp egy hátrány.

A másik nagy kihívás nem is annyira fintechek, mert azt még kezelik is, hanem a bigtechek, a nagy technológiai cégek, akik megjelennek és ugyanolyan tőkeerősek, mint a bankok. A kis fintechekkel szemben a bankok tőkeereje nagyon erős versenyelőnyt jelent. A nagy technológiai cégek benyomulnak a piacra és a számukra rendelkezésre álló és elemzett adatoknak köszönhetően, sokkal jobban ismerik az ügyfeleik viselkedési szokásait. Tehát nagyon tudatosan erre készültek, ezért sokkal személyre szabottabb ajánlatokra képesek most még, mint a bankok.

Egy másik nagy terület a befektetési vállalkozók, a befektetési alapkezelők, ők is egészen szépen növekvő nyereséggel dolgoznak. A befektetési vállalkozásoknál nagyon koncentrált a piac. 12-en vannak összesen és gyakorlatilag három befektetési vállalkozás a szektor 88 százalékát fedi le, vagyis meglehetősen koncentrált a piac. Ami egyrészt jó, mert biztonságosak, hiszen nagy piaci részesedésük van, másrészt minél kevesebben vannak, annál kevésbé kiélezett a verseny és ahol nincs verseny, ott általában a szolgáltatást igénybevevő jár rosszul.

A befektetési szektort áthangszerelte a Magyar Állampapír Plusz, amely termék paraméterei miatt a magánszemélyek jelentős összeget csoportosítottak át az alapokból a Magyar Állampapír Pluszba. A kritikusok azt mondják, hogy mi ezzel romboljuk a piacot, én erre azt mondom nem, csak megjelentünk egy versenyző termékkel. Mindenki számára nyitott a verseny és lehet jobban teljesíteni, ez ilyen egyszerű. Nem hiszem, hogy elkényelmesedtek, hanem azt gondolom, hogy bármilyen új terméknek, új versenyzőnek a szolgáltatás felhasználója felé újat, jobbat vagy élményszerűségében előremutatót kell kínálnia, hiszen így tudnak egyre több dologból válogatni a fogyasztók, felhasználók.

A bank és befektetés mellett tekintsünk ki a harmadik részszektorra, a biztosítási szektorra. Ez is szépen növekszik. 592 milliárd forint volt az

első féléves díjbevétele. Ez majdnem 10 százalékos díjbevétel növekedés, miközben a szerződés állomány csak 3,8 százalékkal nőtt. A biztosító az egy viszonylag egyszerű és jó üzleti modell. Folyamatosan gyűjti a biztosítási díjakat. Nagyon jó a cashflowja, és egyébként, ha jól áraznak, azzal bőven lefedik a kárösszegeket, amiket ki kell fizetni. Tehát nem véletlenül a világ leghíresebb befektetőinek kedvencei a biztosítók. Magyarországon az a probléma – és szerintem ezért is drágák európai viszonylatban a magyar biztosítások -, hogy a penetráció elmarad a nyugat-európai fejlett országok szintjétől. Tehát kevesebb biztosítást vásárolunk, kevesebb mindenre vásárolunk. Tipikusan igaz ez az egészségbiztosításra. Nincs meg az a biztosított sokaság, ami alapján el lehetne osztani a díjat, és minél kevesebben kötnek biztosítást, annál drágább lesz a biztosítás, mert a kockázatokat nem tudják elosztani. Így azt gondolom, hogy ez az a terület, ahol még van hová fejlődnie a magyar pénzügyi szektornak. E fejlődés egyik kezdő lépése lehetne, ha egy kicsit szerényebben árazna a biztosítási szektor sok-sok intézménye.

A hitelkínálat széles. Az MNB-nek vannak programjai, növekedési hitel programok, vannak az Exim Banknak folyószámla hitelei, tehát egy picit az én meglátásom szerint így dézsából öntjük a pénzt a vállalkozási szektorra. Eljött az idő szerintem, hogy sokkal célzottabban, programok mentén kapjanak a vállalkozások hitelt. Ezért is örülök a Magyar Nemzeti Bank kötvényprogramjának, amit most elindítottak. Mert annak azért már vannak követelményrendszerei, tehát oda olyan vállalkozások pályázhatnak, amelyek megérettnek arra vagy meg kell érniük arra, hogy egyébként egy nyilvános értékpapírt ki tudjanak bocsájtani. Úgy gondolom, hogy ezáltal a KKV szektornak a méretben felső harmada az üzleti szofisztikációjában javul. A finanszírozási irányok az EU-ban, amiken gondolkodnak, nem elég hatékonyak, ugyanis például a határon átnyúló banki hitelezés alternatív finanszírozási forrásai még gyerekcipőben járnak. Ezen folyik most a vita, a munka az EU-ban, az új befektetők vonzásáról, azok közösségi finanszírozásáról. Mert vannak önkendezményezések, de ezt jó lenne valamilyen korlát alatt tartani, nehogy ossza a korábbi értékpapírosítási szabályok 2008-as 2009-es válságok előtti sorsát, amikor az értékpapírosításnak a teljes, ésszerűtlen elburján-

zása hozta meg a válságot. Ez a termék utána gyakorlatilag megszűnt. Senki nem akart értékpapírosítani, de most elindult újra. Tehát nem magával az értékpapírosítással, hanem azzal volt gond, hogy azt egészen kontrolálatlanul és jelentős kockázatok elfedésére használták. Tehát az értékpapírosítás jó, de ennek megfelelő keretrendszert kell adni, hogy ne fordulhasson elő az, ami már egyszer megtörtént. Ezen gondolatok mentén kell az értékpapírosítás felfutó jövőjére tekinteni és kell a kockázattérkékeléssel tekinteteni a közösségi finanszírozás felé.

Még egy kicsit a digitalizációhoz visszatérek. A digitális fejlesztések terén nagyon sok vita folyik arról, hogy az úgynevezett kriptovaluták valójában mik is, legyenek-e engedélyezve vagy nem. A meglévő kriptovaluták esetében – a személyes véleményem szerint – azt kell nézni, hogy akiket elérnek, kellő védelmet kapnak-e. Azok, akik, nem feltétlen rendelkeznek szofisztikált pénzügyi szokással nem célszerű, ha e felé fordulnak. A kriptovaluták elérése korábban korlátozott volt, ami a kockázatot ezáltal is csökkentette társadalmi szinten. De ez a színtér teljesen meg fog változni azzal, ha a Facebook kijön a Librával. Itt még az EU sem döntötte el az irányokat, csak a veszélyekre való figyelemfelhívás jelent meg, valamint a pénzmosás üldözése, de tovább kell majd lépni.

Azzal kezdtem, hogy feladat és kihívás a pénzügyi szektorban mindig volt, van és lesz, így feladatunk is volt, van és lesz szabályozás terén is.

Dr. Becsey Zsolt László¹

ZÁRSZÓ

Nagyon hálás vagyok a színvonalas előadásokért. Kovács Árpád Elnök úr előadásáról azt jegyeztem meg először, hogy az államháztartás egyenlege a növekedésünkkel együtt javul, valamint eszembe jutott egy valaha népszerű mondás (Hanna Szuchocza akkori lengyel kormányfő mondta a 90-es évek közepén), hogy mindig 5 évre vagyunk az EU tagságtól. Én meg ennek analógiájára mindig azt szoktam mondani, hogy állandóan 5 évre vagyunk az egyensúlyi államháztartási mérlegtől, tehát mindig 5 évre előre megmondjuk, hogy igen, meg fogjuk csinálni. Hátha egyszer tényleg sikerül úgy, mint tettük azt a folyó fizetési mérlegnél. Az biztos, hogy belül vagyunk az 5 éven.

És amit az Elnök Úr mondott a sérülékenységre - hogy egy aggregált mutató alapján jobban nézünk ki, mint a csehek és a horvátok - , annak kapcsán meg eszembe jutott, hogy szeretnék olyan államháztartási és folyó fizetési mérleggel rendelkezni, mint az említett két ország. Megállapításai, miszerint ezek a sérülékenységi elemek politikai, gazdaságpolitikai és egyéb törékenységekkel függnek össze, mindenféleképp izgalmas összefüggések. Ami pedig a dél-afrikai stadionok példáit illeti, talán az európai kultúrkörben - mint volt MLSZ elnökségi tag (Kovács Árpád) és volt igazolt labdarúgó (Becsey Zsolt) - abban reménykedhetünk, hogy a stadionokat tudjuk kigyók és vadállatok nélkül is kihasználni, és nem kell őket felszántani.

Valóban izgalmas az is (ami számomra inkább döbbenet), hogy Romániában a 2008-12-es pénzügyi konszolidáció után újra fiskális alkoholizmust produkált az elit. Hogy a keleti szomszédunknál meddig vihető tovább, valószínűleg kérdőjeles dolog, hamarosan kiigazítás jöhet.

1 KRE ÁJK Gazdaságdiplomáciai szaktanácsadó szakirányú továbbképzés szakfelelőse, volt EP képviselő és külgazdasági államtitkár

A kínai markáns itteni megjelenés és a Brexit következményeire utaló megjegyzések kapcsán kiemelem, hogy a harmadik legnagyobb szolgáltatási exportpiacunk a briteké, ezért nem mindegy számunkra, hogy mi lesz a kilépési átmenet után a végleges rezsim London és Brüsszel között, és hogy ez mikor születik meg és főleg, hogy mikor és hogyan lép életbe.

Vannak, akik a skandináv modellt ajánlják hazánknak is, vagyis, mi is vigyük fel 54-55% / GDP arányra az állami újraelosztási (redisztribúciós) rátát, ne csökkentsük le 42%-ra, mint ahogy azt a magyar konvergencia program mondja és utalt rá Kovács Elnök úr. Vagyis, hogy a kormány tervei szerint viszonylag alacsony szinten találkozik a kiadás és a bevétel és emellett megvalósul 2022-re az államháztartás egyensúlya. Nyilván megközelítés kérdése, hogy drágább vagy olcsóbb államot és milyen típusú adófeigyelmet meg adózási szintet gondolunk mellé.

A konferencia megrendezésével az volt a szándékom, hogy a szolgáltatások magyar külkereskedelmét állítsuk a fókuszba. Nagyon tanulságos volt sok előadás, és a témát egyre jobban érzékelik a köztudatban is. Szoktam jelezni, mikor az EU Bizottság a teljes külkereskedelmet, vagyis az áru- és szolgáltatás forgalmat együttesen adja meg tagállami értékeléskor, statisztikailag nem elemzi külön-külön őket. Mindkettő fontos, ezért alapvetően együtt kell vizsgálni őket, de nem szabad elhanyagolni külön megnézni a szolgáltatás forgalmat.

Minden előadásból leszűrhető közös tanulság, hogy makroszintű javulásunk érzékelhető. Különösen jó volt hallani Baksay úr részéről, hogy az MNB versenyképességi helyzetünkről szóló programjának teljesüléséről időnként tükröt ad ki, és a saját 330 pontos intézkedési javaslatok fényében e folyamatban már az első évben léptünk előre. Hazánk fejlődik és a fejlődése 50 év óta először egyensúlyi téren-főleg a külső oldalon pozitív hatásokkal jár. Most önmagában az, hogy a GDP növekedése mellett a folyó fizetés mérleg ne legyen negatív. Azt lehet cizellálni, hogy a nettó - lehívásaink és a befizetéseink különbsége - (a GNI 4 százalékát elérő) EU forrásbeáramlás mit jelent. Ami az azt megelőző 40-50 évhez képest egy olyan plusz dolog, amit nehéz figyelmen kívül hagyni. De az is igaz, hogy minden kormány tudja és tudta, mennyi forrása van, és azzal - nem többel - kell gazdálkodnia. Szeretném leszögezni, hogy

az EU 2009 óta annyi prudenciális szabályrendszert – közös tagállami ellenőrzési mechanizmussal egymás iránt- alkotott, mely révén büntetés nélkül, saját jól felfogott érdekében a tagállamok nagy része és az EU egésze is elindult a masszívabb államháztartási helyzet felé. Másrészt most már jóval biztosabb a pénzügyi rendszer, olyan látványos pénzügyi beomlások már nem lesznek, amelyek 2008-2009-ben voltak. Egy újabb, remélhetőleg csak lassulással járó válság esetén sem, mert jóval óvatosabb Európa és benne mi is. Azt látom, hogy lehet kritizálni az EU-t, hogy nagyon lassan növekszik, de elkezdte nagyon komolyan lecsökkenteni az adósságait. Mi magyarok is, Közép-Európa aztán főleg, de Nyugat-Európában a tagállamoknak több, mint a fele például többletes államháztartási helyzetű, van aki már 7-8 éve. Az Egyesült Államok ma is lavírozik a 100 százalékos eladósodottság környékén, de náluk nincs csökkenés a rátában. Számomra a németek a mérvadóak, akik 2010 óta 80 százalékról 60-ra levítették az államadósság GDP-hez viszonyított arányát. A válság óta nagyjából évi 3-4 százalékkal kitarotán csökkentették a rátát plusszos költségvetési mérlegeikkel.

Több előadónál – Kovács Árpád, Gion Gábor és Baksay Gregely uraknál - is megjelent, hogy az adósságban jelen lévő deviza hányadokat kiváltjuk forintra, akár az államadósságot vesszük, akár a hitelezést nézzük. Tehát az államadósságon belül egy az egyben építjük le a deviza hányadot, ami eddig mindig gondot okozott. Ennek persze van mellékhatása is, nevezetesen, hogy ilyenkor a politika kellő készíttetést érez arra, hogy a versenyképesség és a külső egyensúly segítése érdekében leértékelje a nemzeti valutáját. De azzal, hogy a leértékeléssel az államadósság szempontjából egyre semlegesebb helyzetbe kerülünk, van egy olyan következmény is, hogy ezzel leértékelődnek euróban a fizetések, az órabérek, és ezért a nemzetközi munkamegosztásban az értékláncokban pozíciót veszünk. A konferencián is sokat beszéltünk a startupokról és a szellemi tulajdonról. Itt merül fel az, hogy a nemzetközi kereskedelemben képesek vagyunk-e egy ilyen olcsósági helyzet mellett elindulni a felé, hogy itt van olyan komoly szellemi tulajdon, ami magyar hozzáadott értéket is ad. És azért örülök, hogy Szalai Piroška elemezte a startupok helyzetét, mert ez egy olyan terület, ahol nagyon komolyan szem elé

tudunk kerülni. Gion Gábor pénzügyi államtitkár úr elmondta, hogy a hitelállomány növekedésében nem olyan nagyon erősek a hazai vállalkozások. Az valóban nagy kérdés, hogy a bankhiteleken kívül valaki képes-e más hitelezési vagy forrásbevonási formát is látni maga előtt, ha vállalkozást indít.

Az mindenféleképpen pozitív, nemcsak nálunk, hanem az egész régióban, hogy most a folyó fizetési mérlegek, külső finanszírozási képességek javultak, legtöbbször aktívumot mutatnak, mert ebben benne van az ingyen EU pénz is, ne tagadjuk, de mégis csak a versenyképességi pozícióval függ össze ez a javulás. Magyar szempontból azt nagyon pozitívnak találom, hogy annak ellenére, hogy megnőtt az import volumene a fogyasztás és reálbér növekedése következtében, remélhetőleg az idén vagy jövőre a külkereskedelmi mérlegek és a külső fizetési mérlegek rosszabbodása is megáll. (Erre még a különböző forrású előrejelzések szerint is komoly reményeink vannak.) Egy korábbi újságcikkemben foglalkoztam azzal, hogy jelen állapot szerint, ha a folyó fizetési mérleg rosszabbodását meg akarjuk akadályozni, akkor nem látok a jövőben 2,5 százaléknál nagyobb gazdasági növekedési potenciált az országban. Persze ez sokkal jobb, mint amikor a 0 százalék mellett is romlott a külső helyzetünk és az utolsó 40 évben több ilyen korszak is volt az országban. Akik régebben foglalkoznak a külgazdasági területtel, tudják, hogy korábban képtelenek voltunk bármilyen gazdasági növekedést összehoronálni az egyensúllyal, itt most azon lehet maximum vitatkozni, hogy mekkora gazdasági növekedés (és EU transzfer) mellett tudjuk a külső-belső egyensúlyt fenntartani. Én továbbra is azt állítom, hogy ugyan nagyon javulnak az államadóssági mutatók, de mindig több évre vagyunk az egyensúlytól, amit szerencsés volna, ha minél korábban el tudnánk érni.

Hallottuk Mosóczi közlekedési államtitkár urat is a közlekedés kihívásairól. Azért az nem kevés teher a magyar költségvetés szempontjából, hogy csak a vasút az államháztartásnak évente 500 milliárd forintjába kerül. Tehát vannak olyan hatalmas strukturális kiadási tételek, meg olyan versenyképességi tételek, amivel valamit kezdeni kell, és én abban reménykedem, hogy azzal, hogy el kell indítani a személyforgalmonál

a liberalizációt - a buszközlekedésnél hamarosan -, azzal a költségvetés jól járhat. A vasúti személyforgalomnál az EU 2023 után elindítja a folyamatot, sok tagállamban ez már egyébként is folyik. Tehát a MÁV se sokáig sütkérezhet a monopóliumában, de a kérdés az, hogy ország szempontjából ki tudunk-e lépni abból, hogy ezeket a hatalmas veszteséget az államháztartás és ezáltal az ország is kezelni tudja. Az az elsődleges célkitűzésünk, hogy adót csökkentünk több területen, de ugyanakkor egyensúlyt is tartunk, akkor kell racionálisabb üzemelés. Örömteli ezért, hogy újabb utasbarát digitális lépések is várhatóak a közösségi közlekedés területén, mellyel vissza lehet csábítani az egyéni közlekedésből utasokat. Az első előadásokban is megjelent, hogy nem biztos, hogy az a probléma, hogy GDP arányosan keveset fordítunk oktatásra és egészségügyre, hanem az is, hogy milyen formában és struktúrában, ugyanis nagyon sokszor a hiány és a pazarlás ezekben a struktúrákban párhuzamosan létrejön.

Külgazdasági-külkereskedelmi tevékenységünk minden piacon kezd beindulni, európai és világszinten is összehasonlítva tudjuk tartani az exportnövekedési ütemet. Nagy dolog, hogy az OTP meg néhány pénzügyi szolgáltató időnként elkezd mozogni az országon kívül, amiből profitbevételeink van. Nyilván az is egy nagy kérdés, hogy hogyan tudunk friss és jó pénzeket behozni. De az országnak abból ki kell lépnie előbb-utóbb, amelyről szó volt korábban, hogy abszolút bejövő FDI függőek legyünk, mert az megint meghatározza azt a nemzetközi munkamegosztási besorolásunkat, amelybe bekerültünk. Utaltam a bér-munka nagyon nagy arányára, jó volna ebből a félperifériális helyzetből kikerülni és centrumpozícióba jutni, ahol nem bér-munkával, tehát az olcsó emberi munka eladásával érvényesülünk. Bár vannak bér-munka megbízások nemzetközileg is mindenhol, tehát az USA-ban is biztosan végeznek bér-munkát, de nem biztos, hogy ennek olyan jellegzetesnek kell lennie, mint ahogyan nálunk most még előfordul. Vannak minőségi kihívások, amelyeket nyilván meg tudunk oldani, mert olyan külső-belső versenyképességi helyzetben vagyunk, hogy most már struktúrában tudunk gondolkodni. Drasztikus forintleértékelések és túlzóan elvárt EU források nélkül.

A SOROZATBAN MEGJELENT KÖTETEK:

I.

*A magyar külgazdaság helye a gazdaságpolitikában
konferencia előadásainak szerkesztett változata*

Szerkesztette: Becsey Zsolt László

II.

A magyar vállalkozások nemzetközi versenyképességének helyzete

Szerkesztette: Becsey Zsolt László

